

Kortversion

Sveriges fjärde rapport till Europarådet under ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter

Ruotsin neljäs raportti Euroopan neuvostolle kansallisia vähemmistöjä koskevan suojelun puitesopimuksesta

שוועדן'ס זעקסטע באריכט צו די קאונסל פון אייראפע לויט די פרעמווארק קאנווענשען צו באשיצן נאציאנאלע מינארטעטן

Ruottin neljäs raportti Eurooppa- ja neuvostojen välillä tehdyn kansallisten vähemmistöjen suojelusta

Ruota njealjät raporta Eurohpáráđđái rámmakonvenšuvnna áigge našuvnnalaš minoritehtaid suojis

E Švediakoro štarto izveštaj e Evropakere godidejbaske teli i konvenciakiri ramka bašo arakhibe e nacionalnikane minoriteten

Sveerjen njealjede reektehtse Europaaraaran mieriekonvensjovne tsiehkien nuelesne vaarjelimmiem nasjonaale unnebelåhkojde

Innehållsförteckning

Sveriges fjärde rapport till Europarådet under ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter	9
Bakgrundsinformation	9
Delaktighet och inflytande samt civila samhällets organisering	9
Genomförda samråd	9
Samråd inom regeringens strategi för romsk inkludering	10
Informationsspridning	10
Internationellt	10
Internationellt arbete för samers rättigheter	10
Internationellt arbete för romers rättigheter	11
Nordisk ämbetsmannagrupp för minoritetsfrågor	11
Arbetet för lika rättigheter och möjligheter	11
Arbetet mot diskriminering	11
Arbetet mot rasism	12
Aktiva åtgärder	13
En ny strategi för arbetet med mänskliga rättigheter i Sverige	13
Arbetet mot antiziganism	13
Utbildning	13
Utbildningsinsatser om de nationella minoriteterna	13
Nationella skolutvecklingsprogram	14
Rätten till modersmålsundervisning	14
Läraryrkesutbildning	15
Fjärrundervisning	15
Läromedel	15
Tvåspråkig undervisning	16
Romska brobyggare	16
Internationellt	16
Hälsa, social omsorg och trygghet	17
Särskilda insatser för romers rättigheter	17
Äldreomsorg på minoritetsspråk	17
Arbetet för att bekämpa hatbrott	18
Arbetet mot antisemitism och för judisk säkerhet	18
Kultur och Språk	19
Insatser för främjande av nationella minoriteters språk och kultur	19
Rätten att använda sig av sitt språk inom rättsväsendet	19
Ortnamn	20
Nationella minoriteters kultur	20
Kultursamverkansmodellen	21
Immateriellt kulturarv	21
Media	21

Ruotsin neljäs raportti Euroopan neuvostolle kansallisia vähemmistöjä koskevan suojelun puitesopimuksesta.....	23
Taustatietoa	23
Osallisuus ja vaikutusvalta sekä siviiliyhteiskunnan organisointi.....	23
Pidetyt kuulemistilaisuudet	23
Kuuleminen hallituksen strategiasta, joka koskee romanien sisällyttämistä	24
Tiedottaminen	24
Kansainvälistä.....	25
Kansainvälinen työ saamelaiden oikeuksien puolesta	25
Kansainvälinen työ romanien oikeuksien puolesta	25
Vähemmistökysymysten pohjoismainen virkamiestyöryhmä	26
Työ tasavertaisista oikeuksista ja mahdollisuuksista.....	26
Syrjintää vastustava työ	26
Rasismin vastainen työ	26
Aktiiviset toimenpiteet	27
Ruotsin ihmisoikeuksia koskeva uusi strategia	27
Työ romanivihamielisyyttä vastaan	27
Koulutus.....	28
Kansallisille vähemmistöille tarkoitetut koulutusta koskevat toimenpiteet	28
Kansalliset koulunkehitysohjelmat	28
Oikeus äidinkielenopetukseen.....	28
Opettajien saatavuus.....	29
Etäopetus	29
Oppivälineet	30
Kaksikielinen opetus	30
Romanit sillanrakentajina.....	30
Kansainvälisesti	31
Terveys, sosiaalihuolto ja turvallisuus	31
Erityistoimenpiteet romanien oikeuksien puolesta	31
Vanhustenhuolto vähemmistökielellä	32
Työ viharikoksien estämiseksi.....	32
Työ juutalaisvihamielisyyttä vastaan ja juutalaisten turvallisuuden puolesta	33
Kulttuuri ja kielet	33
Toimet kansallisten vähemmistöjen kielen ja kulttuurin edistämiseksi	33
Oikeus käyttää omaa kieltä oikeuslaitoksessa	34
Paikannimet	34
Kansallisten vähemmistöjen kulttuuri.....	34
Kulttuuriyhteistyön malli	35
Aineeton kulttuuriperintö	35
Tiedotusvälineet	36

שוועדן'ס זעקסטע באריכט צו די קאונסל פון אייראפע לויט די

פרעימווארק קאנווענשען צו באשיצן נאציאנאלע מינאריטעטן	37
הינטערגרונט אינפערמאציע	37
אנטיילנעמונג און איינפלוס, און די ארגאניזאציע פון ציווילע סאסייעטי	37
באראטונגען	37
באראטונגען לגבי גאווערמענט סטראטעגיע פאר ראמע אריינרעכענונג	38
פארשפרייטן אינפערמאציע	38
אינטערנאציאנאל	38
אינטערנאציאנאלע אנשטרענגונג פאר סאמי רעכטן	38
אינטערנאציאנאלע ארבעט פאר ראמע רעכטן	39
נארדיק סיוויל סערוויס גרופע פאר מינאריטעטן אישוס	39
אנשטרענגונג פאר אייניגע רעכטן און געלעגנהייטן	39
באקעמפן דיסקרימינאציע	39
באקעמפן ראציזם	39
טעטיגע שריט	40
א נייע סטראטעגיע פאר מענטשליכע רעכטן ארבעט אין שוועדן	40
באקעמפן אנטי-גיפסזים	40
עדוקעישען	41
עדוקעישען שריט לגבי די נאציאנאלע מינאריטעטן	41
נאציאנאלע סקול דעוועלאפמענט פראגראמען	41
בארעכטיגונג צו מאמע שפראך אינסטרוקציע	41
לערער טרענירונג און רעקרוטמענט	42
דיסטענס עדוקעישען	42
עדוקעישענעל מעטיריא.ל	42
בילינגוועל אינסטרוקציע	43
ראמע בריק-בויערס	43
אינטערנאציאנאל	43
געזונטהייט קעיר, סאושעל סערוויס און סעקיוריטי	43
ספעציעלע עקשענס פאר ראמע רעכטן	44
עלדערקעיר אין מינאריטעט שפראכן	44
קעמפן קעגן האסן פאברעכן	45
קעמפן קעגן אנטי-סעמיטיזם און פארמערטע אידישע זיכערהייט	45
קולטור און שפראך	45
מאָסנאמן צו שטיצן נאציאנעלע מינאריטעט שפראך און קולטור	45
רעכט צו נוצן די ערשטע שפראך אינעם געריכט סיסטעם	46
נעמען פון פלעצער	46
נאציאנעלע מינאריטעט קולטור	46
קולטור צוזאמען ארבעט	47
קולטור העריטעזש וואס מען קען נישט אנטאפן	47
מידע	47

Ruottin neljäs raportti Euroopparaathiin raamikonvensuunin alla suojasta kansalisille minuriteetille	49
Taustainformasuuni.....	49
Osalistuminen ja vaikutusvalta ja siviili yhtheiskunnan organiseerinki	49
Pietyt neuvottelut.....	49
Neuvottelut valtion stratekiissä ette inklyteerata roomilaisia.....	50
Informasuuninlevitys.....	50
Kansanvälisesti.....	51
Kansanvälistä työtä saamelaisitten oikeuksille	51
Kansanvälistä työtä roomilaisitten oikeuksille	51
Pohjoismainen virkamiesryhmä minuriteetikysymyksille.....	52
Työ samoile oikeuksille ja mahdollisuuksille	52
Työ diskriminerinkiä vasten	52
Työ rasismia vasthaan	52
Aktiiviä toimenpitoja.....	53
Uusi stratekii työlle ihmisoikeuksitten kansa Ruottissa	53
Työ antisiganismia vasten	53
Koulutus.....	54
Koulutustoimia kansalisista minuriteetistä	54
Kansalinen koulukehitysohjelma	54
Oikeus äitinkielenopetuksheen	54
Turvaaminen opettajoista	55
Kaukokoulutus	56
Oppimateriaalia	56
Kaksikielistä koulutusta.....	56
Roomilaisia sillanrakentajia.....	56
Kansanvälisesti.....	57
Terhveys, sosiaali hulto ja turvalisuus	57
Erityisiä toimia roomitten oikeuksille	57
Vanhuustenhuolto minuriteetikielelä	58
Työ ette vastustaa viharikoksia	59
Työ antisemitismia vasten ja juutalaisheen turvalissuutheen	59
Kultturi ja kieli.....	59
Toimia ette eistää kansalaisitten minuriteetitten kieliä ja kulttuuria.....	59
Oikeus käyttää omaa kieltä oikeuslaitoksessa	60
Paikannimet	60
Kansalisitten minuriteetitten kulttuuri	61
Kulttuuriyhtheistyömalli	61
Immaterielliiä kulttuuriperintöä	61
Meetia	62

Ruota njealját raporta Eurohpárádđái rámmakonvenšuvnna áigge našuvnnaš minoritehtaid suojis.....	63
Duogášdieđut	63
Oassálastin ja váikkuheapmi sihke siviila servodaga organiseren.....	63
Čađahuvvon ráđđádallamat	63
Ráđđádallan ráđđehusa strategiija olis mas románat mielde	64
Dieđuid viiddideapmi.....	64
Riikkaidgaskasaččaid	64
Riikkaidgaskasaš bargu sámiid rivttiid bealis.....	64
Riikkaidgaskasaš bargu románaid rivttiid bealis	65
Davviriikalaš virgeolmmošjoavku minoritehtajearaldagaid vástet.....	65
Bargu seamma rivttiide ja vejolašvuodáide.....	65
Bargu vealaheami vuostá	65
Bargu čeardavealaheami vuostá	66
Aktiivvalaš doaimmat.....	66
Ođđa strategiija bargui olmmošlaš vuoigatvuodáiguin Ruotas.....	67
Bargu antiziganismma vuostá.....	67
Skuvlejupmi	67
Skuvlejupmebijut našuvnnaš minoritehtain	67
Našuvnnaš skuvlaovddidanprográmma.....	68
Riekti eatnigiellaoahpahussii.....	68
Oahpaheddjiid oazžun	68
Gáiddusoahpahus	69
Oahpponeavvut	69
Guovttegielat oahpahus	70
Románalaš šalddihuksejeddjit.....	70
Riikkaidgaskasaččat.....	70
Dearvvasvuohhta, sosiála fuolaheapmi ja dorvvolašvuohhta.....	70
Sierra bijut románaid vuoigatvuodáid vástet	71
Boarrásiidfuolaheapmi minoritehtagillii.....	71
Bargu vuosttildit vašširihkkosa	72
Bargu antisemitismma ja juvddálaš sihkkarvuoda buorrin.....	72
Kultuvra ja giella	72
Bijut našuvnnaš minoritehtaid giela ja kultuvrra ovddideapmái.....	72
Riekti geavtit iežas giela duopmostuolus	73
Báikenamat	73
Našuvnnaš minoritehtaid kultuvra	74
Kulturovttasbargomodealla	74
Ávnnaskeahtes kulturárbi	74
Media	75

E Švediakoro štarto izveštaj e Evropakere godidejbaske teli i konvenciakiri ramka bašo arakhibe e nacionalnikane minoriteten	76
Paluni informacia	76
Saučestvibe, uticaj hem e civilnikano društvoskoro organiziribe	76
Sprovedimo dogovoribe	76
Dogovoriba ki vladakiri strategia bašo e romengoro uključiba	77
Informaciakoro širibe	77
Internacionalno	78
Internacionalnikani buti bašo e laponengere hakia	78
Internacionalnikani buti e romengere hakonge	78
Nordijkani službenikongiri grupa minoritetikane pučibaske	79
I buti bašo isto hakia hem šaipe	79
I buti protiv diskriminacia	79
I buti protiv o rasizmi	79
Aktivno mere	80
Jekh nevi strategia e bučaja bašo manušikane hakia ki Švedia	80
I buti e antiromanipaja	80
Edukacia	81
E edukaciakere doprinosia bašo o nacionalnikane minoritetia	81
Nacionalnikano programi bašo školengoro buvlipa	81
O hako baši nastava ki dajakiri čhib	81
Sikavnengoro snabdipe	82
Edukacia ko duripa	83
Nastavakoro materiali	83
Duječhibjengiri nastava	83
Romane kulturakere predstavnikia	84
Internacionalnikano	84
Sastipe, socialnikani nega hem siguripe	84
Posebno doprinosia e romengere hakonge	84
Briga e phurenge ki minoritetika čhib	85
I buti te suprostavinelpe o krivično kotor sepebi o mrzibe	85
I buti protiv antisemitizmi hem jaudiengoro siguriba	86
Kultura hem čhib	86
Uložibe te unapredinelpe e nacionalnikane čhibja hem kultura	86
O hako te kulandinelpe pli čhib ko pravosudibe	87
Thanengere anava	87
Nacionalnikani minoritetikani kultura	88
Kulturakoro sorabotibaskoro modeli	88
Bimaterialnikano kulturakoro mirazi	88
Media	89

Sveerjen njealjede reektehtse Europaraaran mieriekonvensjovne tsiehkien nuelesne vaarjelimmien nasjonaale unnebelåhkojde.....	90
Duekiebievnesh.....	90
Ektiedimmie jih sivijle siebriedahken öörneme.....	90
Ektiedimmieh mah tjirrehtamme	90
Bievneseheeseme	91
Internasjonaaleles.....	91
Internasjonaale barkoe saemiej reaktide	91
Internasjonaale barkoe rovmeri reaktide	92
Nordisken barkoedåehkie unnebelåhkoegyhtjelasside	92
Barkoe seamma reaktide jih nuepide.....	92
Barkoe sirredimmien vöoste	92
Barkoe rasismen vöoste	93
Aktijve råajvarimmieh	93
Orre strategije almetjereaktabarkojde Sveerjesne.....	94
Barkoe antiziganismine	94
Ööhpehtimmie.....	94
Ööhpehtimmiebarkoeh dej nasjonaale unnebelåhkoeh bijre.....	94
Nasjonaale skuvleevtiedimmieprogramme.....	95
Reaktoe ietniegieleööhpehtimmese	95
Guktie lohkedæjjah gaavnedh	95
Maajeööhpehtimmie.....	96
Skuvlevierhtieh.....	96
Guektiengielen ööhpehtimmie.....	97
Rovmeri “ pruvviebigkije”.....	97
Internasjonaale	97
Dotkeme	97
Healsoe, sosijaale håksoe jih tjirkesvoete.....	98
Sjiere barkoeh rovmeri reaktide	98
Voereshåksoe unnebelåhkoegieline.....	98
Barkoe aassjoemeadtoem staanadidh	99
Barkoe antisemitismen vöoste jih juvdi vihtiesvoetijste	99
Kultuvre jih giele.....	100
Barkoeh nasjonaale unnebelåhkoeh gielem jih kultuvrem evtiedidh	100
Reakta altese gielem reakta-öörnegisnie soptsesidh.....	100
Sijjiennommh	101
Nasjonaale unnebelåhkoeh kultuvre	101
Kultuvrektiedimmimodeelle.....	102
Immaterijelle aerpiegaerie	102
Meedije	102

Sveriges fjärde rapport till Europarådet under ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter

Detta är en sammanställning av Sveriges fjärde rapport till Europarådet under ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter som lämnades den 1 juni 2016. Innehållet beskriver utvecklingen under den aktuella granskningsperioden. För mer utförlig information hänvisas till den fullständiga rapporten på svenska och engelska. För bakgrundsinformation hänvisas till tidigare rapporter.

Bakgrundsinformation

De fem nationella minoriteterna i Sverige är judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar. Många av dem talar något av minoritets-språken meänkieli, jiddisch, romani chib, samiska och finska. Förstärkta rättigheter gäller för finska, samiska och meänkieli inom särskilda förvaltningsområden som idag omfattar 75 kommuner och 14 landsting. Romani chib och jiddisch är territoriellt obundna språk och omfattas således inte av förvaltningsområden.

Målet för minoritetspolitiken är att ge skydd för de nationella minoriteterna och stärka deras möjligheter till inflytande samt stödja de historiska minoritetsspråken så att de hålls levande. Det minoritetspolitiska målet är uppdelat i tre delområden; diskriminering och utsatthet, inflytande och delaktighet samt språk och kulturell identitet.

Delaktighet och inflytande samt civila samhällets organisering

Genomförda samråd

Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget har sedan den 1 januari 2010 i uppdrag att följa upp efterlevnaden av lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk. I de årliga rapporterna har myndigheterna framhållit vikten av välfungerande samråd med de nationella minoriteterna i kommunerna men det finns fortfarande skillnader i möjligheten till inflytande beroende på var i landet man bor. Även andra myndigheter, på lokal och nationell nivå, genomför kontinuerliga samråd med företrädare för de nationella minoriteterna i samband med de verksamheter som berör dem.

Regeringskansliet har genomfört årliga samrådsmöten med företrädare för de nationella minoriteterna. Samråd genomförs även i särskilda frågor när behov uppstår, exempelvis kring upplevelser av rasism under satsningen ”Samling mot rasism” och inom ramen för strategin för romsk inkludering.

Inom ramen för förberedelserna för den fjärde rapporten hölls den 22 mars 2016 ett samråd med företrädare för de nationella minoriteterna. Under samrådet uttrycktes bland annat en önskan om bredare politisk samverkan för ett kontinuerligt fortlöpande arbete med de nationella minoriteternas rättigheter. Vidare framhölls det allt hårdare samhällsklimatet vilket resulterat i att många judar och

romer inte vågar vara öppna med sin identitet. Flera deltagare ansåg att utvecklingen gällande språkundervisning går åt rätt håll men att förändringstakten är för långsam. Andra framförde att utbildningsfrågor inte utvecklas alls eller att ansatsen med modersmålsundervisning inte är lämplig för att bidra till minoritets- språkens revitalisering. Synpunkter och inspel som framkom under samrådet har legat till grund för arbetet med rapporteringen.

Samråd inom regeringens strategi för romsk inkludering

I regeringens strategi för romsk inkludering framgår tydligt att romsk delaktighet och inflytande ska präglade arbetet med strategin på alla nivåer. Regeringskansliet, berörda myndigheter och kommuner har i olika former genomfört och vidareutvecklat samråd med romska sakkunniga och representanter. Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) har med bidrag från regeringen utvecklat en arbetsmodell som ger stöd till flera av pilotkommunerna i deras arbete med att utveckla kvalitativa och systematiska samråd. De myndigheter som har fått uppdrag inom ramen för strategin genomför också olika former av samråd och dialog med romska företrädare.

Informationsspridning

Allt fler kommuner, landsting och myndigheter informerar på sina webbplatser om minoriteters rättigheter på minoritetsspråken.

Sametinget och Länsstyrelsen i Stockholms län är ansvariga för informations- och kunskapshöjande insatser till framför allt kommuner och myndigheter. Exempelvis har informationsmaterial gällande rätten till förskola och äldreomsorg tagits fram och distribuerats. Vidare har myndigheterna anordnat utbildningar och konferenser för att stärka kunskapen om grundskyddet och de skyldigheter som föreligger inom förvaltningsområdena.

Sametinget har även på uppdrag av regeringen tagit fram webbplatsen minoritet.se som är en viktig portal för information om lagstiftning, Europarådets konventioner och de nationella minoriteterna.

Forum för levande historia är en myndighet under regeringen som bland annat har i uppdrag att motverka antiziganism och antisemitism. Myndigheten arbetar aktivt med informationsspridning och utställningar som rör den judiska och romska minoriteten.

Inför varje val producerar Valmyndigheten informationsmaterial till de röstberättigade om när, var och hur de röstberättigade kan rösta. Myndighetens informationsmaterial översätts till de nationella minoritetsspråken.

Internationellt

Internationellt arbete för samers rättigheter

Regeringen har intensifierat förhandlingarna om en nordisk samekonvention för att stärka och förtydliga det samiska folkets rättigheter att bevara och utveckla sitt språk, sin kultur, sina näringar och sitt samhällsliv med minsta möjliga hinder av landgränserna.

Därtill har regeringskansliet avsatt särskilda medel till Samiskt parlamentariskt råd varvid det samiska folket har ett naturligt samarbetsorgan. Den senaste konferensen i Umeå 2014 resulterade i Umeådeklarationen. Deklarationen tar upp ett flertal olika sakområden och riktar uppmaningar till länderna där det samiska folket lever.

NÄS är beredande organ för möten mellan nordiska ministrar ansvariga för samiska frågor och sametingspresidenterna. Under 2016 är Sverige värdland och både NÄS-mötet samt minister- och presidentmötet äger därför rum i Stockholm. Under det senare mötet i november 2016 ska också Nordiskt samiskt språkpris, Gollegiella, delas ut.

Sametinget har även deltagit i svenska regeringens delegationer i internationella forum som rör samiska frågor, t.ex. FN:s världskonferens för urfolk (WCIP) och tolfte partsmötet för Konventionen om biologisk mångfald. På FN:s permanenta urfolksforum i maj 2016 i New York deltog, förutom representanter från Sametinget även, Kultur-departementets statssekreterare.

Vidare kommer regeringen att arbeta i riktning mot en ratifikation av konventionen ILO 169 men detta är dock ytterst en fråga för riksdagen att besluta om.

Internationellt arbete för romers rättigheter

Sverige deltar aktivt i arbetet inom ramen för EU:s ramverk för nationella strategier för integrering av romer fram till 2020, och rapporterar årligen om hur arbetet med den svenska strategin genomförs. Sedan 2012 sker arbetet bl.a. genom det nätverk med nationella kontaktpunkter för romsk inkludering som inrättats av EU-kommissionen. Syftet är att driva på medlemsstaternas arbete med respektive strategi för romsk inkludering genom att ge stöd och skapa möjligheter till erfarenhetsutbyte och fördjupade diskussioner.

Sverige deltar även i CAHROM (Ad hoc Committee of Experts on Roma Issues) som svarar direkt mot Europarådets ministerkommitté. Kommittén ska bland annat analysera genomförandet av medlemsstaternas nationella politik och bidra till tematiska utbyten av erfarenheter och god praxis.

Nordisk ämbetsmannagrupp för minoritetsfrågor

Den nordiska ämbetsmannagruppen i minoritetsfrågor sammanträder med viss regelbundenhet. Syftet med ämbetsmannagruppen är att utbyta idéer och erfarenheter mellan de nordiska ländernas regeringskanslier. Detta för att möjliggöra en långsiktig kunskapsöverföring mellan länderna.

Arbetet för lika rättigheter och möjligheter

Arbetet mot diskriminering

Regeringen vill se ett Sverige där alla människor erkänns för vilka de är, får rätt att definiera sig själva och har tillgång till lika rättigheter. Diskrimineringslagen är ett centralt verktyg i arbetet mot diskriminering och ska stärkas. 2014 utsågs en särskild utredare med uppdrag att föreslå hur arbetet mot diskriminering kan organiseras och effektiviseras. Utredaren ska bland annat utreda och ge

förslag som säkerställer goda förutsättningar för personer som utsätts för diskriminering att tillvarata sina rättigheter. Uppdraget ska redovisas senast den 16 december 2016.

Arbetet mot rasism

Forum för levande historia har i uppdrag att under perioden 2015–2017 genomföra en utbildningsinsats om olika former av rasism och intolerans i historien och i dag. Syftet är att satsningen ska bidra till att skapa ett jämlikt samhälle präglad av respekt för alla människors lika värde och rättigheter och till att främja demokratin. Målsättningen är att nå ut till alla Sveriges elever i grundskolan och i gymnasieskolan. Uppdraget omfattar bland annat arbete mot antisemitism och antiziganism.

För att samla och systematisera arbetet ser regeringen behov av en nationell plan som grunden för ett långsiktigt och resultatnriktat arbete. Regeringen avser därför presentera en nationell plan mot rasism och hatbrott under 2016. Inom samma ram avser regeringen också att inkludera åtgärder för att förebygga och motverka hatbrott.

Antalet anmälningar till Diskrimineringsombudsmannen (DO) om diskriminering av judar, romer, samer, sverigefinnar eller tornedalingar har under 2014 ökat jämfört med 2013. Liksom tidigare bedöms merparten av anmälningarna röra diskriminering av romer. Enligt DO är dock mörkertalet sannolikt stort. Antalet domar eller förlikningar som rör diskriminering av någon av de nationella minoriteterna är fortsatt få.

Ungefär hälften av kommunerna inom förvaltningsområdena och övriga myndigheter har utbildat sin personal om diskrimineringsfrågor. Trots det hade 40 procent av de minoritetsrepresentanter som under 2014 besvarat ett öppet frågeformulär på webbplatsen minoritet.se, upplevt att de utsatts för diskriminering eller trakasserier på grund av sin nationella minoritetstillhörighet under det senaste året.

Regeringen stärker arbetet mot diskriminering på nationell, regional och lokal nivå genom ökade resurser till DO samt till lokala verksamheter mot diskriminering. DO:s anslag höjdes med 10 miljoner kronor årligen från och med 2016.

DO har inom sitt arbete för lika rättigheter och möjligheter ett pågående projekt med syfte att utveckla kunskap om diskriminering av samer som urfolk och utifrån upplevda erfarenheter utveckla ett långsiktigt arbete för en förändring och för samers lika rättigheter och möjligheter.

DO bedriver även ett särskilt arbete med inriktning på diskriminering inom ramen för arbetet med romsk inkludering. Under 2013 inledde myndigheten ett arbete med att öka romers tillgång till lika rättigheter och möjligheter inom socialtjänsten och på bostads-marknaden.

Aktiva åtgärder

I mars 2016 överlämnade regeringen en proposition till riksdagen om ett övergripande ramverk för aktiva åtgärder i syfte att främja lika rättigheter och möjligheter. I propositionen föreslås ändringar i diskrimineringslagen. Ändringarna innebär bl.a. att arbetet med aktiva åtgärder inom arbetslivet och utbildningsområdet ska omfatta samma diskrimineringsgrunder som diskrimineringsförbudet, dvs. alla sju grunder i diskrimineringslagen. Vidare anvisas ett övergripande ramverk för arbetet med aktiva åtgärder, som innebär en metod för hur arbetet ska bedrivas, medan utformningen av de konkreta åtgärderna överlämnas till arbetsgivare respektive utbildningsanordnare att utforma i samverkan med arbetstagare respektive studenter, elever och barn. Det föreslås också att lönekartläggning för jämställda löner ska göras varje år istället för vart tredje.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2017. Riksdagen väntas fatta beslut om propositionen under första halvåret 2016.

En ny strategi för arbetet med mänskliga rättigheter i Sverige

Regeringen avser att återkomma till riksdagen med en ny strategi för arbetet med mänskliga rättigheter i Sverige. Strategin kommer att utarbetas mot bakgrund av betänkandet från delegationen för mänskliga rättigheter samt utvärderingen av regeringens andra handlingsplan för mänskliga rättigheter. En viktig del av den kommande strategin är bedömningen att en oberoende nationell institution bör inrättas med uppgift att skydda och främja de mänskliga rättigheterna i enlighet med Parisprinciperna.

Arbetet mot antiziganism

Regeringen har presenterat en vitbok som beskriver övergrepp och kränkningar som romer har utsatts för under 1900-talet. Syftet med vitboken är att ge ett erkännande åt offren och deras anhöriga och skapa förståelse för den romska minoritetens situation i dag.

I mars 2014 beslutade regeringen att tillsätta en kommission mot antiziganism. Kommissionen skulle komplettera och förstärka samhällets insatser mot antiziganism och bidra till arbetet med att överbygga den förtroendeklyfta som finns mellan den romska gruppen och samhället i övrigt. Kommissionen mot antiziganism lämnade sin slutredovisning till regeringen i maj 2016.

Kommissionen mot antiziganism har bidragit till synliggörandet av de utbredda fördomarna mot romer och den upplevda ökade diskrimineringen i gruppen. Regeringen anser, i enlighet med ett tillkännagivande från riksdagen, att det behövs fortsatta satsningar för bekämpandet av antiziganism och för romsk inkludering.

Utbildning

Utbildningsinsatser om de nationella minoriteterna

I de reviderade kursplanerna för grundskolan från 2011 lyfts de nationella minoriteterna fram i ämnena svenska, historia, religionskunskap och samhällskunskap. Enligt grundskolans kursplan i

svenska ska undervisningen bl.a. bidra till att eleverna får möta och bekanta sig med de nationella minoritetsspråken i Sverige. Exempelvis är minoritetsspråkens ställning i samhället en del av det centrala innehållet i årskurs 7–9.

Skolverket har fått i uppdrag att informera skolan och dess huvudmän om romer som nationell minoritet och romers rättigheter. Myndigheten har också i samarbete med romska företrädare tagit fram ett digitalt läromedelssupplement med fakta och inspirationsmaterial om romsk kultur, språk, religion och historia och ett tiotal lärverktyg på romani chib som kan användas i modersmålsundervisningen.

Kommissionen mot antiziganism har bland annat tagit fram ett utbildningsmaterial grundat på vitboken som beskriver övergrepp och kränkningar som romer har utsatts för under 1900-talet för spridning i skolor och andra delar av samhället.

Nationella skolutvecklingsprogram

Skolverket fick den 9 juli 2015 i uppdrag av regeringen att ta fram och genomföra nationella skolutvecklingsprogram som riktar sig till huvudmän och skolor. Syftet är att utveckla och stärka utbildningen för att ge eleverna de bästa förutsättningarna för att utvecklas så långt som möjligt. Insatserna inom de nationella skolutvecklingsprogrammen kan bland annat bestå av kompetensutvecklingsinsatser för att stödja lärare och personal i arbetet med att ge elever i behov av särskilt stöd det stöd de behöver, arbetsformer och arbetssätt för att utveckla arbetet med skolans värdegrund, t.ex. avseende trygghet, studiero, arbetet mot diskriminering och kränkande behandling, jämställdhet och normkritik, och ett systematiskt kvalitetsarbete, med fokus på uppföljning och utvärdering av elevernas kunskapsutveckling.

Rätten till modersmålsundervisning

Genom ändringar i skollagen, som trädde i kraft den 1 juli 2015, ges elever som tillhör någon av de nationella minoriteterna en stärkt rätt till modersmålsundervisning i sitt nationella minoritetsspråk. Lagändringen innebär att en elev som tillhör en nationell minoritet inte längre behöver ha grundläggande kunskaper i sitt nationella minoritets-språk för att skolans huvudman ska vara skyldig att erbjuda modersmålsundervisning.

Gymnasieelever som tillhör någon av de nationella minoriteterna har rätt till undervisning i modersmål, även om språket inte är elevernas dagliga umgängesspråk i hemmet. Eleven behöver dock ha goda kunskaper i språket vilket följer av att en elev, med de ändringar som genomförts i skollagen, nu har större möjligheter att läsa språket i grundskolan. I gymnasieskolan kan eleven även läsa sitt nationella minoritetsspråk – finska, samiska, jiddisch, meänkieli eller romani chib som språkval. Studierna kan börja på en nivå som utgår från elevens förkunskaper.

Lärförsörjning

För att trygga lärförsörjningen för de nationella minoritetsspråken gavs 2013 vissa universitet och högskolor särskilda åtaganden för att bygga upp och utveckla ämnes-lärarytbildning i samiska, romani chib, meänkieli och finska.

Regeringen flyttar från och med 2016 ansvaret för att bygga upp och utveckla ämneslärarytbildning i språket meänkieli från Stockholms universitet till Umeå universitet mot bakgrund av Europarådets rekommendation och minoriteternas önskemål att utbildning i språket och lärarytbildning i meänkieli bör koncentreras till ett universitet i Sverige.

Umeå universitet har även ett uppdrag att bygga upp och utveckla ämneslärarytbildning i samiska. Södertörns högskola har motsvarande uppdrag för romani chib. Lunds universitet har sedan tidigare ett särskilt åtagande för utbildning i jiddisch. Stockholms universitet har fortfarande ett nationellt ansvar för att bygga upp och utveckla ämneslärarytbildning i finska.

Stockholms universitet beviljades i juni 2013 examenstillstånd för ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9 i finska som modersmål. Utbildningen startade hösten 2015. Umeå universitet beviljades i juni 2014 examenstillstånd för ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9 och med inriktning mot arbete i gymnasieskolan i samiska som modersmål.

Regeringen har gett Statens skolverk i uppdrag att, som ett komplement till ämneslärarytbildningarna, genomföra insatser för att förstärka tillgången på lärare i nationella minoritetsspråk på kort sikt. En del av uppdraget är att se till att minst tolv personer blir verksamma som modersmållärare i de nationella minoritetsspråken för samiska, finska och meänkieli. I september 2014 utökade regeringen uppdraget till att även omfatta romani chib och förlängde samtidigt det befintliga uppdraget avseende samiska, finska och meänkieli.

Fjärrundervisning

Fjärrundervisningen regleras sedan den 1 juli 2015 i skollagen. Med fjärrundervisning menar man interaktiv undervisning som bedrivs med informations- och kommunikationsteknik. Elever och läraren befinner sig i olika lokaler när undervisningen sker, dock ska en handledare vara närvarande i den lokal där fjärrundervisning sker. Huvudmannen, den som driver skolan, får anordna fjärrundervisning i vissa ämnen då skolenheten inte har någon legitimerad eller behörig lärare för undervisningen eller då elevunderlaget är otillräckligt.

Läromedel

Skolverket har tagit fram nya undervisningsmaterial för användning i undervisningen i nationella minoritetsspråk. Materialen som publiceras via Skolverkets webbplats är i form av lärarvägledningar med elevaktiviteter avsedda för undervisning av elever med ingen eller begränsade kunskaper i finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska. Alla delar är inte helt färdigställda men kommer att publiceras successivt under 2016.

Romani för åk 1–3 är ett material som presenteras i samverkan med QualiRom-projektet vid Europarådets Språkcenter. I arbetet med jiddisch har fokus i detta uppdrag lagts på material för elever i åk 4–9.

Materialen trycks inte i den första versionen utan presenteras som digitala dokument. De är avsedda att användas av lärare som vägledning i undervisningen. På Skolverkets webbplats där materialen publiceras finns länkar till kursplaner, kommentarmaterial, förklarande filmer och information om andra resurser som kan vara användbara i undervisningen.

Sameskolstyrelsen har regeringens uppdrag att svara för utveckling av lärverktyg på samiska. Under 2015 har Sameskolstyrelsen gett ut ett nytt läromedel med bokstavskort på samiska. De har också översatt samhällsorienterande och naturorienterande undervisningslitteratur för årskurs 1–3 till nord- och lulesamiska. 13 pekböcker har översatts till nord-, syd- och lulesamiska. Läseböcker, arbetsböcker och en sångbok, *Lávllagirji*, har reviderats. Inför 2016 har Sameskolstyrelsen förstärkts med 1,5 miljoner kronor, och regeringen beräknar att tillföra samma belopp under 2017 och 2018.

Tvåspråkig undervisning

Regeringen ser tvåspråkig undervisning som en viktig del av språkrevitalisering och därför har regeringen beslutat att förlänga försöksverksamhet med tvåspråkig undervisning i grundskolan till 30 juni 2016 och bereder nu ytterligare en förlängning. Regeringen bereder för närvarande en utredning om modersmål och tvåspråkig undervisning. Utredningen förväntas starta hösten 2016 och vara klar till årsskiftet 2016/17.

Romska brobyggare

Inom ramen för regeringens strategi för romsk inkludering har Skolverket fått i uppdrag att ta fram en utbildning för brobyggare med romsk språk- och kulturkompetens som fungerar som en länk mellan enskilda och offentlig verksamhet. Utbildningen som påbörjades i december 2012 och avslutades i juni 2015 har omfattat 16 brobyggare. Brobyggarna är verksamma i förskola och skola i de kommuner som deltagit i strategins pilotverksamhet för romsk inkludering. Verksamheten har bidragit till att allt fler romska barn går i förskolan, att allt fler romska elever slutför grundskolan samt att gymnasie-skolan blir allt viktigare för romska elever.

Internationellt

Det finns ett pågående arbete på departements- och myndighetsnivå mellan Sverige, Norge och Finland i syfte att utveckla en samsyn och få till stånd ett samarbete kring läromedel för samer. Detta arbete pågår i syfte att de tre länderna ska utarbeta och gemensamt komma överens om en prioriteringslista som ska förankras inom politiken i de tre länderna. Detta arbete beräknas vara klart våren 2016.

Hälsa, social omsorg och trygghet

Regeringen har tillsatt en kommission för jämlik hälsa. Kommissionen ska lämna förslag som kan bidra till att hälsoklyftorna i samhället minskar, däribland skillnader mellan de nationella minoriteterna och den övriga befolkningen.

2015 gavs ett uppdrag till Sametinget att genomföra en kunskapssammanställning avseende psykosocial ohälsa hos det samiska folket i Sverige. Arbetet ska ske i samråd med Folkhälsomyndigheten samt med forskare och praktiker på området.

Under 2015 beviljade även regeringen Jämtlands läns landsting, Västerbottens läns landsting och Norrbottens läns landsting 600 000 kronor för ett projekt som ska resultera i en skriftlig överenskommelse om samverkan för psykisk hälsa i svenska delen av Sápmi.

Det finns idag otillräcklig kunskap om situationen för personer med funktionsnedsättning bland det samiska. Regeringen har därför fattat beslut om att bevilja Nordens Vårldscenter medel för att genomföra en studie om hur livssituationen för samer med funktionsnedsättning och deras anhöriga i de samiska förvaltningskommunerna ser ut. Studien ska slutredovisas den 15 januari 2017.

Särskilda insatser för romers rättigheter

Inom ramen för regeringens strategi för romsk inkludering redovisade Folkhälso-myndigheten 2015 en fördjupad studie om romska flickors och kvinnors hälsosituation och livssituation. Studien bekräftar i stor utsträckning den bild som tidigare studier har visat om att romska flickor och kvinnor upplever att de blir sämre bemötta av olika aktörer i samhället, att de hyser lägre förtroende för olika samhällsfunktioner och att de har sämre hälsa jämfört med den totala kvinnliga befolkningen.

Socialstyrelsen har i uppdrag att under perioden 2014–2016 ta fram och tillgängliggöra en utbildning för personer med romsk språk- och kulturkompetens (brobyggare) för arbete inom socialtjänsten och hälso- och sjukvården.

I mars 2016 presenterade Socialstyrelsen utbildningsmaterialet ”I bemötandet tar framtiden form – Romsk inkludering”. Ett utbildningsmaterial till stöd för socialtjänsten. Myndigheten har fått i uppdrag att utifrån materialet genomföra en utbildningsinsats riktad till socialtjänsten om bemötande och inkluderande arbetssätt med särskilt fokus på romer.

Brobyggarna har bidragit till att romer både skriver in sig på Arbetsförmedlingen och får arbete. Myndigheten fick i mars 2016 i uppdrag att vidareutveckla arbetet med romsk inkludering.

Äldreomsorg på minoritetsspråk

I 18 § lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk anges att en kommun i ett förvaltningsområde ska erbjuda den som begär det möjlighet att få hela eller delar av den service och

omvårdnad som erbjuds inom ramen för äldreomsorgen av personal som behärskar finska, meänkieli eller samiska.

I en rapport från 2015 konstaterar Socialstyrelsen att kommunerna har olika förutsättningar att uppfylla lagens intentioner. Kommunens invånarantal och geografiska storlek samt storleken på minoritetsgruppen är faktorer som påverkar möjligheten att erbjuda äldreomsorg på minoritetsspråk, liksom långa geografiska avstånd i kommunen. Det är svårt att skapa särskilda avdelningar för ett visst språk om det är få äldre som efterfrågar en plats och det finns ett begränsat utbud av personal med kunskaper i minoritetsspråk. Flertalet av kommunerna i det samiska förvaltningsområdet är även avfolkningskommuner, enligt rapporten. Socialstyrelsen pekar även på problem i form av bristande kunskap om lagen om nationella minoriteter hos såväl anställda som hos folkvalda samt brist på information översatt till minoritetsspråk riktad till de äldre och deras anhöriga.

Mot bakgrund av den ovan beskrivna problembilden har regeringen gett Socialstyrelsen i uppdrag att under 2016 komplettera publikationen Din rätt till vård och omsorg – en vägvisare för äldre med information om de nationella minoriteternas rättigheter, samt översätta skriften till samiska, meänkieli och finska. Vidare ska Socialstyrelsen verka för att skriften samt information om de nationella minoriteternas rättigheter sprids till berörda kommuner. Arbetet ska redovisas senast den 10 oktober 2016.

Arbetet för att bekämpa hatbrott

Enligt uppgifter från Brottsförebyggande rådet (Brå) har antalet anmälningar med hatbrottsmotiv mot såväl romer och judar ökat under 2014. Det är inte möjligt att avgöra om det beror på en ökad utsatthet, högre anmälningsbenägenhet eller att hatbrott uppmärksammas mer i anmälningarna. Förtroendet för rättsväsendet, eller myndigheter i allmänhet, varierar och kan enligt Brå påverka om de utsatta anmäler brott till polisen. Brå konstaterar att andelen uppklarade anmälda hatbrott är fortsatt låg.

Som svar på ett uppdrag från regeringen aviserade Polismyndigheten under våren 2015 en ambitionshöjning vad gäller att bekämpa hatbrott.

Arbetet mot antisemitism och för judisk säkerhet

Främlingsfientliga handlingar mot trossamfund är ett omfattande problem. Det finns ett glapp mellan antalet anmälda hatbrott med bl.a. antisemitiska förtecken och enskilda individers upplevelser av sådana brott. Mörkertalet, dvs. antalet icke anmälda fall, tycks vara omfattande.

Nämnden för statligt stöd till trossamfund mottog 500 000 kronor under 2014 för att kartlägga förekomsten av sådana handlingar.

Riksdagen har även beslutat att öronmärka 10 miljoner kronor av stödet till trossamfunden till säkerhetshöjande insatser. Satsningen började gälla 2015 och gäller åtminstone fram till och med 2019.

Kultur och Språk

Insatser för främjande av nationella minoriteters språk och kultur

Institutet för språk och folkminnen har bl.a. i uppdrag att genomföra språkvårdande insatser och sprida kunskap om de nationella minoritetsspråken finska, jiddisch, meänkieli och romani chib. Statens kulturråd (Kulturrådet) fördelar verksamhetsbidrag och projektbidrag för att främja nationella minoriteters språk och kultur samt stöd till planerad utgivning av nationella minoriteters litteratur och produktionsstöd till kulturtidskrifter som rör de nationella minoriteterna.

Under 2014 fastställde Kulturrådet även nationella minoriteters kultur som en av fem prioriteringsgrunder för statsbidrag inom kultursamverkansmodellen.

ISOF/Språkrådet har 2011 gett ut skrifterna Riktlinjer för tillämpningen av språklagen och Vägledningen för flerspråkig information – praktiska riktlinjer för flerspråkiga webbplatser. Syftet med skrifterna är att informera myndigheterna om hur språklagen och lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk ska tillämpas.

Språkvårdseminarier hålls en gång per år i finska och romani chib (snart även i jiddisch). Inom den finska språkvården medverkar Språkrådet i finskspråkiga språkspalter i tidningar. Referensgrupper för finska, romani chib och jiddisch sammanträder 2 ggr/år. I den romska gruppen ingår representanter för varieteterna arli, kalderaš, lovari, kale och resanderomani.

När det gäller finska har ISOF ett samarbete med Sveriges Utbildningsradio (UR) genom vilket UR spelar in Språkrådets språkvårdseminarium i finska. ISOF har även ett samarbete med Sveriges Radios Sisoradio där Språkrådets språkvårdare i finska svarar på språkfrågor. ISOF ger även utbildningar och kurser för bl.a. finskspråkig vårdpersonal och ger ut ett finskspråkigt infoblad 2–4 ggr/år.

För romani chib pågår två forskningsprojekt inom ISOF: Ett europeiskt projekt om romska barns grammatiska inlärningsförmåga i förskoleklass, där syftet är att på ett vetenskapligt sätt motverka den obefogade placeringen av romska barn i särklasser (som sker i vissa europeiska länder). Ett annat forskningsprojekt inom myndigheten heter Romsk vardag, inom vilket myndigheten samlar in viktig information om t.ex. romsk matkultur, identitet och seder och bruk.

Rätten att använda sig av sitt språk inom rättsväsendet

Den 1 oktober 2013 trädde lagändringar rörande tolkning och översättning i brottmål i kraft. Ändringarna innebär att om en misstänkt eller tilltalad i ett brottmål inte behärskar svenska, ska en tolk anlitas vid sammanträden inför rätten eller vid förhör under för-undersökningen. Domstolen eller den brottsutredande myndigheten är också skyldig att översätta en handling i ett brottmål eller de viktigaste delarna av den, om en översättning är av väsentlig betydelse för att den misstänkte ska kunna ta tillvara sin rätt. Reglerna omfattar även minoritetsspråken och gäller alla domstolar i landet. Det finns ingen återbetalningsskyldighet för tolkkostnader.

När en misstänkt har anhållits eller häktats ska sådan information lämnas skriftligen utan dröjsmål, på ett språk som han eller hon förstår (12 a § förundersökningskungörelsen).

Ortnamn

Institutet för språk och folkminnen (ISOF) har kontinuerligt under den aktuella perioden granskat ortnamn på samtliga territoriella minoritetsspråk, nord-, lule-, syd- och umesamiska samt finska och meänkieli. Denna granskning medför att fler minoritets-språkliga ortnamn kan redovisas med korrekt ortografi i grundläggande geodata och genom detta sprids de korrekta ortnamnen vidare i samhället.

Genom Ortnamnsrådet arbetar berörda statliga myndigheter aktivt och medvetet med att synliggöra och använda ortnamn på de territoriella minoritetsspråken.. I Lantmäteriets e-tjänst Kartsök och ortnamn finns möjligheten att söka på ortnamn på samiska, finska och meänkieli.

Nationella minoriteters kultur

Kulturrådet fördubblade under 2015 budgeten för stöd till planerad utgivning av nationella minoriteters litteratur jämfört med 2014.

Förtydligad styrning om stöd till minoriteterna har även förts in i den förordning om statsbidrag till kulturella ändamål som trädde i kraft den 1 januari 2013. Av förordningen framgår att statsbidrag får lämnas till nationella minoriteters kulturverksamhet om verksamheten är av nationell kulturpolitisk betydelse.

För att fira de första romernas ankomst till Sverige för 500 år sedan arrangerade Kulturrådet den 12 mars 2012 på regeringens uppdrag en konferens om romsk kultur och historia. Från och med 2013 har regeringen höjt det årliga bidraget till Judiska museet med 1 miljon kronor för att ge verksamheten en stabilare grund. Regeringen beviljade i december 2013 Åjtte, Svenskt fjäll- och samemuseum 200 000 kronor för deltagande i interregionala och internationella samverkansprojekt.

Sametinget finansierar också tillsammans med Nämnden för hemslöjdsfrågor, Sámi Duodji – Sameslöjdstiftelsen. Utifrån samiska traditioner och behov arbetar tre sameslöjdskonsulenter med olika specialområden; marknadsföring och kommunikation, näringsfrågor samt hantverk och kulturarv.

Som förvaltningsmyndighet för samisk kultur har Sametinget en viktig uppgift att bidra till utvecklingen av ett starkt och av mångfald präglat samiskt konst- och kulturliv. Till uppgiften hör särskilt att besluta om fördelningen av statens bidrag till samisk kultur. Statens anslag för bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete har en särskild anslagspost för samisk kultur.

Kultursamverkansmodellen

Genom utvecklingsbidrag till regional kulturverksamhet kan Kulturrådet öronmärka statsbidrag till regionala kulturprojekt. Under 2015 har myndigheten genom stödet fördelat drygt 4 miljoner kronor till insatser som helt eller delvis främjar nationella minoriteters kultur.

Immateriellt kulturarv

Sverige ratificerade 2011 Unescos konvention om tryggheten av det immateriella kulturarvet. Under åren 2011–2013 hade Institutet för språk och folkminnen (ISOF) regeringens uppdrag att som samordnande myndighet utveckla arbetet med tillämpningen av konventionen. Uppdraget slutredovisades i februari 2014. Myndigheten har lagt grunden till en organisation indelad i s.k. noder av myndigheter, organisationer, föreningar och ideella aktörer som kan täcka de delar som det immateriella kulturarvet kan bestå av. Sametinget deltar och har bildat en samisk arbetsgrupp som utsett representanter till de olika noderna. Även den finska minoriteten och den meänkielitalande har deltagit i nodarbetet. ISOF arbetar aktivt för ett större deltagande från fler nationella minoriteter. Exempel på immateriella kulturarv i Sverige och finns tillgänglig på ISOF:s webbplats.

Regeringen har i regleringsbrev för 2015 och 2016 gett Statens jordbruksverk, Riksantikvarieämbetet, Sametinget och ISOF ett uppdrag om traditionell småskalig matkultur. Myndigheterna ska under 2015–2018 främja ett levande och dynamiskt kulturarv kopplat till mat- och livsmedelsframställning. Inom ramen för uppdraget kommer bl.a. samernas traditionella kunskaper inom området att synliggöras, tas tillvara och utvecklas.

Media

Sveriges Radio AB (SR), Sveriges Television AB (SVT) och Sveriges Utbildningsradio AB (UR) har fått nya sändningstillstånd som sträcker sig under perioden 2014–2019.

De tidigare villkoren om att programföretagen ska beakta språkliga och etniska minoriteters intressen har renodlats till villkor om utbudet på de nationella minoritetsspråken och andra minoritetsspråk.

I mars 2015 tillsatte regeringen utredningen En mediepolitik för framtiden. Utredningen har i uppdrag att analysera behovet av nya mediepolitiska insatser när presstödet i dess nuvarande form upphör och lämna förslag på nya mediepolitiska verktyg. Samråd ska ske med företrädare för de nationella minoriteterna. Uppdraget ska redovisas senast den 31 oktober 2016.

Filminstitutet har beviljat stöd till Finlandsinstitutet för dess arbete med att sprida finsk film i Sverige. Under den aktuella perioden har lanseringsstöd beviljats för en film med Finland som huvudproduktionsland, samt för en film med ett tydligt romskt tema; Pampusza – den romska sången.

Filminstitutet beviljade även stöd för ökad tillgänglighet med minoritetsspråksanknytning till Sverigefinska Synskadadeförbundet samt till Sverigefinska Synskadadeförbundet Norrbotten under perioden (2012 resp. 2014) för att syntolka film på finska för en sverigefinsk publik.

I december 2015 gav regeringen Filminstitutet i uppdrag att stödja tillgången till barnfilm på de nationella minoritetsspråken. Filminstitutet disponerar 814 000 kronor som kommer att användas för att språkanpassa, främst genom dubbning, film riktad mot barn, i första hand fokuserat till åldrarna fyra till åtta år. I uppdraget ingår också att verka för en bred spridning av de filmer som språkanpassats. Romani chib, samiska och meänkieli prioriteras i uppdraget. I mån av medel omfattas även finska och jiddisch.

Ruotsin neljäs raportti Euroopan neuvostolle kansallisia vähemmistöjä koskevan suojelun puitesopimuksesta

Tämä on kooste Ruotsin 1. kesäkuuta 2016 Euroopan neuvostolle jätetystä neljännessä raportista koskien kansallisten vähemmistöjen puitesopimuksen mukaista suojelua. Siinä kuvaillaan kyseessä olevan seurantajakson aikaista kehitystä. Yksityiskohtaisempaa tietoa on saatavissa ruotsin- ja englanninkielisestä kokonaisraportista. Taustatietoa on aikaisemmissa raporteissa.

Taustatietoa

Ruotsin viisi kansallista vähemmistöä ovat juutalaiset, romanit, saamelaiset, ruotsinsuomalaiset ja tornionjokilaaksolaiset. Useat heistä puhuvat jotain vähemmistökieltä, meänkieltä, jiddiä, romani chibiä, saamea tai suomea. Erityishallintoalueilla, jotka tänä päivänä koskevat 75 kuntaa ja 14 maakäräjää, on voimassa vahvistetut oikeudet suomen-, saamen- ja meänkielille. Romani chib ja jiddiä ovat alueellisesti sitoutumattomia kieliä eivätkä siksi kuulu hallintoalueisiin.

Vähemmistöpolitiikan päämääränä on suojella kansallisia vähemmistöjä ja vahvistaa heidän mahdollisuuksiaan saada vaikutusvaltaa sekä tukea historiaan pohjautuvia vähemmistökieliä, jotta ne säilyisivät elinkelpoisina. Vähemmistöpoliittinen päämäärä on jaettu kolmeen osa-alueeseen: syrjiminä ja haavoittuvuus, vaikutusvalta ja osallisuus sekä kieli ja kulttuuri-identiteetti.

Osallisuus ja vaikutusvalta sekä siviiliyhteiskunnan organisointi

Pidetyt kuulemistilaisuudet

Tukholman läänin lääninhallituksella ja saamelaiskäräjillä on 1. tammikuuta 2010 alkaen toimeksiantona seurata, miten kansallisia vähemmistöjä ja vähemmistökieliä koskevaa lakia toteutetaan. Vuosittaisissa raporteissaan viranomaiset ovat korostaneet hyvin toimivan kuntien kansallisten vähemmistöjen kuulemisen tärkeyttä, mutta yhä edelleen on eroja mahdollisuuksissa saada vaikutusvaltaa riippuen siitä, missä päin maata asuu. Myös muut viranomaiset, paikallisella ja kansallisella tasolla, ylläpitävät jatkuvaa kansallisten vähemmistöjen edustajien kuulemista heitä koskevissa toiminnoissa.

Hallituksen kanslia on pitänyt vuosittaisia kansallisten vähemmistöjen edustajien kuulemiskokouksia. Tarpeen vaatiessa neuvonpitoa järjestetään myös erityiskysymyksissä,

esimerkiksi koetusta rasismista, jota käsiteltiin ”Samling mot rasism” [Kokoon rasismia vastaan] –kampanjan yhteydessä, sekä romanien sisällyttämistä koskevassa strategiassa.

Neljättä raporttia valmisteltaessa järjestettiin 22. maaliskuuta 2016 kansallisten vähemmistöjen edustajien kuuleminen. Kuulemisen yhteydessä esitettiin muun muassa toivomus laajemmasta poliittisesta yhteistyöstä kansallisten vähemmistöjen oikeuksia käsiteltäessä. Korostettiin myös yhä kovenevaa yhteiskunnallista ilmapiiriä, jonka seurauksena monet juutalaiset ja romanit eivät uskalla

avoimesti ilmaista identiteettiään. Useat osallistujat olivat sitä mieltä, että kehitys kielen opetuksessa on menossa oikeaan suuntaan, mutta että muutos tapahtuu liian hitaasti. Toiset taas esittivät, että koulutuskysymyksiä ei kehitetä ollenkaan tai että tapa lähestyä äidinkielenopetusta ei edesauta vähemmistökielten uudelleen elvyttämistä. Kuulemisen aikana esitetyt mielipiteet ja kommentit ovat olleet raportoinnin pohjana.

Kuuleminen hallituksen strategiasta, joka koskee romanien sisällyttämistä

Hallituksen strategiassa romanien sisällyttämisestä käy selvästi ilmi, että romanien osallisuuden ja vaikutusmahdollisuuden on leimattava suunnittelua kaikilla tasoilla. Hallituksen kanslia, asianomaiset viranomaiset ja kunnat ovat eri muodoissa järjestäneet ja kehittäneet romani-asiantuntijoiden ja -edustajien kuulemista. Ruotsin kunnat ja maakäräjät (SKL) on hallituksen antaman avustuksen turvin kehittänyt työskentelymallia, jonka avulla monet kokeiluun osallistuvat kunnat saavat tukea työssään laadullisten ja systemaattisten kuulemisten kehittämiseksi. Ne viranomaiset, jotka ovat saaneet toimeksiannon strategian puitteissa, järjestävät myös erimuotoista romanien edustajien kuulemista ja keskustelevat heidän kanssaan.

Tiedottaminen

Yhä useammat kunnat, maakäräjät ja viranomaiset tiedottavat verkkosivuillaan vähemmistöjen oikeuksista vähemmistökielillä.

Saamelaiskäräjät ja Tukholman läänin lääninhallitus ovat vastuussa siitä, että tiedottamista ja siihen panostamista lisätään ennen kaikkea kuntiin ja viranomaisille. On tehty ja jaettu esimerkiksi tiedotusaineistoa esikouluoikeudesta ja vanhustenhuollosta. On myös järjestetty koulutusta ja konferensseja, joiden avulla vahvistetaan tietoa perussuojasta ja niistä velvollisuuksista, joita hallintoalueilla on.

Saamelaiskäräjät on myös hallituksen toimeksiannosta luonut verkkosivut minoritet.se. Se on tärkeä portaali tietoon lainsäädännöstä, Euroopan neuvoston sopimuksista ja kansallisista vähemmistöistä.

Elävän historian foorumi on hallituksen alainen viranomainen, jonka tehtävänä on muun muassa ehkäistä romani- ja juutalaisvihamielisyyttä. Se tekee aktiivista työtä tiedon levittämiseksi ja järjestää näyttelyitä juutalais- ja romanivähemmistöistä.

Vaaliviranomainen tuottaa aina ennen vaaleja tiedotusmateriaalia äänioikeutetuille milloin, missä ja kuinka äänioikeutetut voivat äänestää. Viranomaisen tuottama tiedotusmateriaali käännetään kansallisille vähemmistökielille.

Kansainvälistä

Kansainvälinen työ saamelaisten oikeuksien puolesta

Hallitus on tehostanut neuvotteluja pohjoismaisesta saamelaissopimuksesta. Tarkoituksena on vahvistaa ja selventää saamelaisväestön oikeuksia säilyttää ja kehittää kieltään, kulttuuriaan, elinkeinojaan ja yhteiskuntaelämäänsä niin, että maiden rajat tuottavat mahdollisimman vähän esteitä.

Tämän lisäksi hallituksen kanslia on varannut erityisvaroja saamelaisten parlamentaarista neuvostoa varten. Siten saamelaisilla on luonnollinen yhteistyöelin. Viimeisin konferenssi, joka pidettiin Uumajassa 2014, johti Uumajan julistukseen. Julistuksessa luetellaan useita eri asiakohteita ja annetaan kehotuksia maille, joissa saamelaisia elää.

NÄS on kokouksia valmisteleva elin. Kokoukset koskevat saamelaiskäräjien presidenttejä ja pohjoismaisia ministereitä, joiden vastuulla saamelaiskysymykset ovat. Vuonna 2016 Ruotsi on isäntämaa, ja siksi sekä NÄS-kokous että ministeri- ja presidenttikokous pidetään Tukholmassa. Jälkimmäisessä kokouksessa marraskuussa 2016 jaetaan myös Pohjoismainen saamelainen kielipalkinto, Gollegiella.

Saamelaiskäräjät on myös osallistunut Ruotsin hallituksen delegaatioihin kansainvälisillä foorumeilla, jotka koskevat saamelaiskysymyksiä, esim. YK:n maailmanlaajuinen alkuperäiskansoja koskeva konferenssi (WCIP) ja kahdestoista Biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen osapuolten kokous. YK:n pysyvään alkuperäiskansoja koskevaan foorumiin toukokuussa 2016 New Yorkissa osallistui saamelaiskäräjien edustajien lisäksi myös kulttuuriministeriön valtiosihteeri.

Hallitus tulee myös toimimaan ILO 169 yleissopimuksen ratifiointiksi, mutta viime kädessä tämä asia on eduskunnan päätettävissä.

Kansainvälinen työ romanien oikeuksien puolesta

Ruotsi osallistuu aktiivisesti kansallisten strategioiden luomiseksi EU:n puitteissa, joiden tarkoituksena on kotouttaa romanit vuoteen 2020 mennessä, ja raportoi vuosittain Ruotsin strategiatyön edistymisestä. Vuodesta 2012 lähtien työtä tehdään muun muassa EU-komission perustaman verkoston avulla, johon kuuluvat kansalliset yhteyspisteet romanien sisällyttämiseksi. Tarkoituksena on vauhdittaa jäsenvaltioiden työtä kunkin romanien kotouttamiseksi luodun strategian suhteen antamalla tukea ja luomalla mahdollisuuksia kokemusten vaihtoon ja syvempiin keskusteluihin.

Ruotsi osallistuu myös CAHROM:iin (Ad hoc Committee of Experts on Roma Issues), joka vastaa suoraan Euroopan neuvoston ministerikomitealle. Komitean tehtävänä on muun

muassa analysoida, miten jäsenvaltiot toteuttavat kansallista politiikkaansa, ja myötävaikuttaa eri teemoista saataviin kokemuksiin ja hyvään käytäntöön.

Vähemmistökysymysten pohjoismainen virkamiestyöryhmä

Vähemmistökysymysten pohjoismainen virkamiestyöryhmä pitää kokouksia jokseenkin säännöllisesti. Virkamiestyöryhmän tarkoituksena on ajatusten ja kokemusten vaihto pohjoismaisten hallitusten kanslioiden kesken. Siten on tarkoitus mahdollistaa maitten välinen pitkäntähtäimen tiedonsiirto.

Työ tasavertaisista oikeuksista ja mahdollisuuksista

Syrjintää vastustava työ

Hallituksen tahtona on, että Ruotsissa kaikille ihmisille annetaan oikeus olla sitä mitä he ovat, määrittellä itse itsensä ja saada tasavertaiset oikeudet. Syrjintää koskeva laki on keskeinen työväline syrjinnänvastaisessa työssä ja sitä tullaan vahvistamaan. 2014 nimettiin erityinen selvittäjä, jonka tehtävänä on ehdottaa, miten syrjintää vastustavaa työtä voidaan organisoida ja tehostaa. Selvittäjän tehtävänä on muun muassa selvittää ja antaa ehdotuksia siitä, miten taataan hyvät edellytykset syrjinnän kohteena oleville henkilöille pitää kiinni oikeuksistaan. Tehtävän tulokset esitetään viimeistään 16. joulukuuta 2016.

Rasismin vastainen työ

Elävän historian foorumi on saanut tehtäväksi antaa vuosina 2015-2017 koulutusta rasismin eri muodoista ja suvaitsemattomuudesta menneinä aikoina ja nykyään. Tarkoituksena on auttaa luomaan tasa-arvoinen yhteiskunta, jossa kunnioitetaan kaikkien ihmisten tasavertaista arvoa ja oikeuksia, ja edistää demokratiaa. Päämääränä on tavoittaa kaikki Ruotsin peruskoululaiset ja lukiokoulutusta saavat. Tehtävään kuuluu muun muassa juutalais- ja romanivihamielisyyttä vastustava työ.

Hallitus arvioi, että työn kokoamiseen ja järjestämiseen tarvitaan kansallinen suunnitelma. Se antaa pohjan pitkäjänteiseen ja tulokselliseen työhön. Siksi hallitus aikoo esittää kansallisen suunnitelman rasismin ja viharikosten vastustamiseksi vuonna 2016. Hallitus aikoo myös sisällyttää tähän toimenpiteet, joilla viharikoksia ehkäistään ja vastustetaan.

Syrjintäasiamiehelle (DO) tulleet ilmoitukset juutalaisten, romanien, saamelaisten, ruotsinsuomalaisten tai tornionjokilaaksolaisten syrjinnästä ovat lisääntyneet vuonna 2014 verrattuna vuoteen 2013. Kuten aikaisemminkin arvioidaan nytkin, että suurin osa ilmoituksista koskee romanien syrjintää. DO:n mukaan on ilmoittamattomien tapausten lukumäärä todennäköisesti suuri. Tuomioita tai sovitteluja, joissa on kyse jonkin kansallisen vähemmistön syrjinnästä, on yhä edelleen harvassa.

Noin puolet hallintoalueisiin kuuluvista kunnista ja muista viranomaisista on kouluttanut henkilökuntaansa syrjintäkysymyksissä. Siitä huolimatta oli 40 prosenttia minoritet.se-

verkkosivuilla olevaan avoimeen verkkokyselyyn vastanneista vuonna 2014 kokenut, että heitä on viimeisen vuoden aikana syrjitty tai häiritty, koska he kuuluvat kansalliseen vähemmistöön.

Hallitus vahvistaa syrjinnänvastaista työtä kansallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla lisäämällä DO:lle sekä paikallisiin syrjintää vastustaviin toimintoihin annettuja resursseja. DO:n määrärahaa on lisätty 10 miljoonalla kruunulla vuosittain aina vuodesta 2016 lähtien.

DO:n työ samoista oikeuksista ja mahdollisuuksista sisältää meneillään olevan projektin, jonka tarkoituksena on kehittää tietoisuutta saamelaisten syrjinnästä alkuperäiskansana, ja perustuen kokemuksiin kehittää pitkäjänteistä työtä muutokselle ja saamelaisten yhtäläisille oikeuksille ja mahdollisuuksille.

DO ajaa myös syrjintää koskevan työn puitteissa erityisesti romanien sisällyttämistä. Vuonna 2013 aloitettiin viranomaisten toimesta työ, jonka tarkoituksena on lisätä romanien mahdollisuuksia tasavertaisiin oikeuksiin sosiaalipalvelussa ja asuntomarkkinoilla.

Aktiiviset toimenpiteet

Maaliskuussa 2016 hallitus antoi ehdotuksen eduskunnalle aktiivisten toimenpiteiden kattavaksi kehykseksi tarkoituksenaan edistää tasavertaisia oikeuksia ja mahdollisuuksia. Ehdotus sisältää muutoksia syrjintälakiin. Muutokset sisältävät muun muassa sen, että aktiivisten toimenpiteiden työelämässä ja koulutuksessa tulisi kattaa samat syrjintäperusteet kuin syrjintäkiellossa, t.s. syrjintälain kaikki seitsemän perustetta. Kattava puitekehys esitetään myös sille, miten aktiiviset toimenpiteet toteutetaan, kun taas konkreettisten toimenpiteiden laatiminen jätetään työnantajalle tai koulutuksenjärjestäjälle. Sen laatimiseen osallistuvat työntekijät sekä opiskelijat, oppilaat ja lapset yhteistyössä. Ehdotuksena on myös, että tasa-arvoisten palkkojen kartoitus tehdään joka vuosi eikä joka kolmas vuosi.

Lakimuutosten ehdotetaan tulevan voimaan 1. tammikuuta 2017. Eduskunnan odotetaan tekevän päätöksen ehdotuksesta vuoden 2016 alkupuoliskolla.

Ruotsin ihmisoikeuksia koskeva uusi strategia

Hallituksen tarkoituksena on esittää eduskunnalle uusi strategia Ruotsin ihmisoikeustyöhön. Strategia tullaan laatimaan pitämällä mielessä ihmisoikeustyöryhmän mietintö sekä hallituksen toisen ihmisoikeuksia koskevan toimintasuunnitelman saama arviointi. Tulevan strategian tärkeä osa on päätelmä, että riippumaton kansallinen instituutio tulee perustaa, jonka tehtävänä on ihmisoikeuksien suojele ja edistäminen Pariisin periaatteiden mukaisesti.

Työ romanivihamielisyyttä vastaan

Hallitus on esitellyt valkoisen kirjan, jossa kuvataan aggressioita ja loukkauksia, jotka ovat kohdistuneet romaneihin 1900-luvulla. Valkoisen kirjan tarkoituksena on osoittaa kunnioitusta uhreille ja heidän omaisilleen ja luoda ymmärrystä romanivähemmistön nykyhetken tilanteeseen. Maaliskuussa 2014 hallitus päätti asettaa romanivihamielisyyttä koskevan komission. Komission tarkoituksena oli täydentää ja vahvistaa yhteiskunnan toimenpiteitä koskien romanivihamielisyyttä ja pienentää luottamuspulaa, joka vallitsee romaniryhmän ja muun yhteiskunnan välillä. Romanivihamielisyyttä käsittelevä komissio antoi loppuselvityksensä hallitukselle toukokuussa 2016.

Romanivihamielisyyttä käsittelevä komissio on auttanut konkretisoimaan romaneista laajalle levinneitä ennakkoluuloja ja nostanut esille ryhmän kokeman lisääntyneen syrjinnän. Eduskunnan antaman tiedonannon mukaisesti hallitus on sitä mieltä, että taistelua romanivihamielisyyttä vastaan ja romanien sisällyttämisen puolesta on jatkettava.

Koulutus

Kansallisille vähemmistöille tarkoitetut koulutusta koskevat toimenpiteet

Peruskoulun tarkistetuissa kurssisuunnitelmissa otetaan vuodesta 2011 lähtien esille kansalliset vähemmistöt oppiaineissa ruotsi, historia, uskontotieto ja yhteiskuntatieto. Peruskoulun ruotsin kielen kurssisuunnitelman mukaan on opetuksessa muun muassa autettava oppilaita kohtaamaan ja tutustumaan Ruotsin kansallisiin vähemmistöihin. Vähemmistökielten asema yhteiskunnassa on keskeistä sisältöä esimerkiksi vuosikursseilla 7-9.

Kouluvirasto on saanut tehtäväkseen tiedottaa koulua ja sen toiminnasta vastaavia romaneista kansallisena vähemmistönä ja romanien oikeuksista. Viranomaisen on myös yhteistyössä romanien edustajien kanssa luonut oppivälineisiin digitaalisen täydennysosan, jossa on tosiasioita ja virikeaineistoa romanien kulttuurista, kielestä, uskonnosta ja historiasta sekä kymmenisen oppimisvälinettä romani chibillä, joita voidaan käyttää äidinkielen opetuksessa.

Romanivihamielisyyttä käsittelevä komissio on muun muassa laatinut koulutusmateriaalia, jonka pohjana on valkoisessa kirjassa kuvatut aggressiot ja loukkaukset, joita romanit ovat kokeneet 1900-luvulla. Materiaali on tarkoitettu levitettäväksi kouluihin ja muualle yhteiskuntaan.

Kansalliset koulunkehitysohjelmat

Kouluvirasto sai 9. heinäkuuta 2015 hallitukselta tehtäväkseen luoda ja toteuttaa kansallisia koulunkehitysohjelmiä, jotka suuntautuvat päämiehille ja kouluille. Tarkoituksena on kehittää ja vahvistaa koulutusta ja antaa oppilaille parhaat mahdolliset edellytykset kehittyä niin pitkälle kuin mahdollista. Kansallisiin koulunkehitysohjelmiin sisältyy muun muassa pätevyyden kehittämistä, jolla tuetaan opettajia ja henkilökuntaa työssä, jonka tarkoituksena on antaa erityistuen tarpeessa oleville oppilaille sellaista tukea, mitä he tarvitsevat, työmuotoja ja -menetelmiä koulun arvopohjan kehittämiseksi, esim. mitä tulee turvallisuuteen, opiskelurauhaan, syrjinnänvastaiseen työhön ja loukkaavaan kohteluun, tasa-arvoon ja normikritiikkiin, ja systemaattiseen laatutyöhön, joka keskittyy oppilaiden tietojen kehityksen seurantaan ja arviointiin.

Oikeus äidinkielenopetukseen

Koululain 1. heinäkuuta 2015 voimaan astuneiden muutosten seurauksena annetaan johonkin kansalliseen vähemmistöön kuuluville oppilaille vahvistettu oikeus äidinkielenopetukseen kansallisessa vähemmistökielellään. Lain muutos tarkoittaa, että johonkin kansalliseen vähemmistöön kuuluvalla oppilaalla ei enää tarvitse olla perustietoja kansallisessa vähemmistökielellään, jotta koulunpitäjä olisi velvollinen tarjoamaan äidinkielenopetusta.

Johonkin kansalliseen vähemmistöön kuuluvat lukiolaiset ovat oikeutettuja äidinkielen opetukseen, vaikkei kieli olisikaan oppilaiden kodissa käyttämä päivittäinen puhekieli. Oppilaalla tulee kuitenkin olla hyvät tiedot kielessä johtuen siitä, että oppilaalla on nyt suuremmat mahdollisuudet lukea kieltä peruskoulussa koululain muutosten seurauksena. Oppilas voi lukea lukiokoulussa myös kansallista vähemmistökieltään – suomea, saamen kieltä, jiddiisiä, meänkieltä tai romani chibiä valinnaiskielenään. Opiskelut voivat alkaa oppilaan esitietojen mukaiselta tasolta.

Opettajien saatavuus

Opettajien saatavuuden ja kansallisten vähemmistökielten opetuksen turvaamiseksi annettiin 2013 tietyille yliopistoille ja korkeakouluille erityiseksi tehtäväksi rakentaa ja kehittää aineenopettajakoulutusta saamen kielessä, romani chibissä, meänkielessä ja suomessa.

Hallitus siirtää vuodesta 2016 vastuun meänkielisen aineenopettajakoulutuksen rakentamisesta ja kehittämisestä Tukholman yliopistosta Uumajan yliopistoon taustanaan Euroopan neuvoston suositus ja vähemmistöjen toivomus, että meänkielen opetus ja opettajankoulutus tulisi keskittää yhteen Ruotsin yliopistoon.

Uumajan yliopistolla on myös tehtävänä saamenkielisen aineenopettajakoulutuksen rakentaminen ja kehittäminen. Södertörnin korkeakoululla on vastaava tehtävä koskien romani chibiä. Lundin yliopistolla on jo aikaisemmilta ajoilta erityistehtävä jiddiisin koulutuksesta. Tukholman yliopistolla on edelleen kansallinen vastuu suomen kielen aineenopettajakoulutuksen rakentamisesta ja kehittämisestä.

Tukholman yliopistolle myönnettiin kesäkuussa 2013 tutkintolupa aineenopettajantutkintoon, joka suuntautuu peruskoulun vuosikurssien 7-9 oppilaille, joilla on suomi äidinkielenä. Koulutus alkoi syksyllä 2015. Uumajan yliopistolle myönnettiin kesäkuussa 2014 tutkintolupa aineenopettajantutkintoon, joka suuntautuu peruskoulun vuosikurssien 7-9 ja lukiokoulun oppilaille, joilla on saamen kieli äidinkielenä.

Hallitus on antanut valtion kouluvirastolle tehtäväksi täydennyksenä aineenopettajakoulutuksiin toteuttaa toimenpiteitä, joilla vahvistetaan kansallisten vähemmistökielten opettajien saatavuus lyhyellä aikavälillä. Osa tehtävästä on pitää huoli siitä, että vähintään 12 henkilöä voi toimia saamen, suomen ja meänkielen äidinkielenopettajina. Syyskuussa 2014 hallitus laajensi tehtävän koskemaan myös romani chibiä ja jatkoi jo olemassa olevaa tehtävää saamessa, suomessa ja meänkielessä.

Etäopetus

Koululaissa säädetään 1. heinäkuuta 2015 lähtien etäopetus. Etäopetuksella tarkoitetaan interaktiivista opetusta, jota annetaan tieto- ja viestintäteknikan avulla. Opetusta annettaessa oppilaat ja opettaja ovat eri tiloissa, ohjaajan on kuitenkin oltava läsnä siinä huoneessa, missä etäopetusta annetaan. Koulunpitäjä, siis se joka on vastuussa koulun toiminnasta, saa järjestää etäopetusta

tietyissä aineissa, kun kouluyksiköllä ei ole laillistettua tai pätevää opettajaa opetukseen tai kun oppilasohjaaja on riittämätön.

Oppivälineet

Kouluvirasto on laatinut uutta opetusmateriaalia, jota voidaan käyttää kansallisten vähemmistökielten opetuksessa. Aineisto, joka julkaistaan kouluviraston verkkosivuilla, sisältää opettajien ohjekirjoja oppilastyöskentelyyn. Ne on tarkoitettu sellaisten oppilaiden opettamiseen, joilla ei ole ollenkaan tai rajalliset tiedot suomen kielessä, jiddiissä, meänkielessä, romani chibissä ja saamen kielessä. Kaikkia osia ei ole vielä kokonaan saatu valmiiksi, mutta ne tullaan vähitellen julkaisemaan vuoden 2016 aikana.

Romani vuosikursseille 1-3 on materiaalia, joka esitetään yhteistyönä QualiRom-hankkeen kanssa Euroopan neuvoston kielikeskuksessa. Jiddiä koskeva työ on tässä toimeksiannossa keskittynyt materiaaliin, joka on tarkoitettu vuosikurskien 4-9 oppilaille.

Ensimmäisen version aineistoa ei paineta vaan se esitellään digitaalisina asiakirjoina. Ne on tarkoitettu opettajille opetuksen ohjenuoriksi. Kouluviraston verkkosivuilla, joilla aineisto julkaistaan, on linkkejä kurssisuunnitelmiin, kommenttimateriaaliin, selittäviin filmeihin ja tietoon muista lähteistä, jotka voivat olla hyödyllisiä opetuksessa.

Saamelaisella kouluhallituksella on hallitukselta saatu tehtävä vastata saamenkielisten oppivälineiden kehittämisestä. Vuonna 2015 saamelainen kouluhallitus on julkaissut uuden opetusvälineen, joka sisältää saamenkieliset kirjainkortit. He ovat myös kääntäneet yhteiskuntaan ja luontoon suuntautunutta kirjallisuutta vuosikursseille 1-3 pohjois- ja luulajansaamen kielelle. 13 kuvakirjaa on käännetty pohjois-, etelä- ja luulajansaameksi.

Lukukirjoja, työkirjoja ja laulukirja, Lávvlagirji, on uusittu. Vuodeksi 2016 on saamelaista kouluhallitusta vahvistettu 1,5 miljoonalla kruunulla, ja hallitus aikoo antaa saman määrän vuosina 2017 ja 2018.

Kaksikielinen opetus

Hallitus katsoo, että kaksikielinen opetus on tärkeä osa kielen elvytystä, ja siksi hallitus on päättänyt jatkaa kaksikielisen opetuksen kokeilutoimintaa peruskoulussa 30. kesäkuuta 2016 asti ja valmisteleen parhaillaan vielä uutta jatkoa. Hallitus valmisteleen tällä hetkellä selvitystä äidinkielestä ja kaksikielisestä opetuksesta. Selvityksen odotetaan käynnistyvän syksyllä 2016 ja valmistuvan vuoden vaihteeseen 2016/2017 mennessä.

Romanit sillanrakentajina

Hallituksen strategian puitteissa koskien romanien sisällyttämistä on kouluvirasto saanut tehtäväksi luoda koulutusta sillanrakentajille, joilla on romanien kieli- ja kulttuuripätevyys. He voivat toimia linkkinä yksityishenkilöiden ja julkisen toiminnan välillä. Koulutus aloitettiin joulukuussa 2012 ja lopetettiin kesäkuussa 2015 ja se koski 16 sillanrakentajaa. Sillanrakentajat toimivat esikoulussa ja

koulussa niissä kunnissa, jotka ovat osallistuneet strategian kokeilutoimintaan romanien sisällyttämiseksi. Toimintaa on edistänyt myös se, että yhä useammat romanilapset käyvät esikoulua, että yhä useammat romanioppilaat suorittavat peruskoulun loppuun sekä että lukiokoulusta tulee yhä tärkeämpi romanioppilaille.

Kansainvälisesti

Ruotsin, Norjan ja Suomen välillä on meneillään ministeriö- ja viranomaistason työskentely, jonka tarkoituksena on kehittää yhteinen näkemys ja saada aikaan yhteistyötä saamelaisille tarkoitetuista oppivälineistä. Tämän työn tarkoituksena on, että nämä kolme maata työstävät ja päätyvät yhdessä ensisijaisten toimenpiteiden listaan, joka vakiinnutetaan näiden kolmen maan politiikkaan. Työn arvioidaan olevan valmis keväällä 2016.

Terveys, sosiaalihuolto ja turvallisuus

Hallitus on asettanut tasa-arvoista terveyttä käsittelevän komission. Komission tarkoituksena on antaa ehdotuksia, joiden avulla yhteiskunnassa olevia syviä terveyteen liittyviä eroja voidaan pienentää, muun muassa kansallisten vähemmistöjen ja muun väestön välillä.

Vuonna 2015 annettiin saamelaiskäräjille tehtäväksi koota yhteen tietoa Ruotsin saamelaisväestön psykososiaalisista sairauksista. Työ tehdään kansanterveysviranomaisia ja alan tutkijoita ja ammatinharjoittajia kuullen.

Vuoden 2015 aikana hallitus myönsi myös Jämtlannin, Länsipohjan ja Norrbottenin läänin maakäräjille 600 000 kruunua projektiin, jonka tuloksena tulee olla kirjallinen sopimus yhteistyöstä Ruotsin puolella asuvan saamelaisväestön psyykkisestä terveydenhoidosta.

Tällä hetkellä on riittämättömästi tietoa toimintarajoitteisten saamelaishenkilöiden tilanteesta. Hallitus on tämän vuoksi päättänyt myöntää varoja Pohjoismaiselle hyvinvointikeskukselle tutkimuksen tekemiseksi siitä, miltä saamelaisten toimintarajoitteisten ja heidän omaistensa tilanne näyttää saamen kielen hallintokunnissa. Tutkimuksen lopputulos esitetään tammikuun 15. päivänä 2017.

Erityistoimenpiteet romanien oikeuksien puolesta

Hallituksen romanit sisällyttävän strategian puitteissa kansanterveysviranomaisen esitti vuonna 2015 perusteellisen tutkimuksen romanityttöjen ja -naisten terveys- ja elämäntilanteesta. Tutkimus vahvistaa suurelta osin sen kuvan, minkä aikaisemmat tutkimukset ovat osoittaneet romanityttöjen ja -naisten kokemuksista, joiden mukaan yhteiskunnan muut toimijat kohtelevat heitä huonommin, he tuntevat vähemmän luottamusta yhteiskunnan eri toimintoihin ja heillä on huonompi terveys verrattuna muuhun naispuoliseen väestöön.

Sosiaalihuolluksella on tehtävänänsä vuosina 2014-2016 luoda ja tarjota sosiaalipalvelun ja terveyden- ja sairaanhoitotyön alan koulutusta henkilöille, joilla on romanikielen ja -kulttuurin pätevyys (sillanrakentajat).

Maaliskuussa 2016 Sosiaalhallitus esitti koulutusaineiston ”I bemötandet tar framtiden form – Romsk inkludering” [Kohtaamisessa tulevaisuus saa muodon – Romanien sisällyttäminen]. Koulutusaineistoa sosiaalipalvelun tueksi. Aineistoon perustuen viranomaisen on saanut tehtäväkseen toteuttaa koulutustoimintaa, joka on suunnattu sosiaalipalveluun ja joka kohdistuu erityisesti romanien kohtaamiseen ja sisällyttämiseen.

Sillanrakentajat ovat edesauttaneet siinä, että romanit sekä kirjoittautuvat työnvälitykseen että saavat työtä. Viranomaisen sai maaliskuussa 2016 tehtävän jatkaa romanien sisällyttämiseen tähtäävän työn kehittämistä.

Vanhustenhuolto vähemmistökielillä

Kansallisia vähemmistöjä ja vähemmistökieliä koskevan lain 18 § mainitsee, että hallintoalueen kunnan tulee tarjota sitä tarvitsevalle mahdollisuutta saada kokonaan tai osittain vanhustenhuollon puitteissa tarjolla olevaa palvelua ja hoivaa henkilökunnalta, joka hallitsee suomen kielen, meänkielen tai saamen kielen.

Vuodelta 2015 peräisin olevassa raportissa sosiaalhallitus toteaa, että kunnilla on erilaiset edellytykset täyttää lain tahto. Kunnan asukasmäärä ja maantieteellinen koko sekä vähemmistöryhmän koko ovat tekijöitä, jotka vaikuttavat kunnan mahdollisuuteen tarjota vanhustenhuoltoa vähemmistökielillä, kuten myös kunnan pitkät maantieteelliset etäisyydet. On vaikea luoda erityisosastoja tietyllä kielellä, jos vain harva vanhus tarvitsee paikan ja on olemassa vain rajattu määrä vähemmistökieltä hallitsevaa henkilökuntaa. Raportin mukaan monet saamelaisella hallintoalueella sijaitsevat kunnat ovat sitä paitsi muuttotappiollisia kuntia. Sosiaalhallitus korostaa myös ongelmana sitä, että työntekijät ja luottamushenkilöt tietävät liian vähän kansallisia vähemmistöjä koskevasta laista ja että vanhuksille sekä heidän omaisilleen tarkoitettua vähemmistökielille käännettä tietoa ei ole tarpeeksi.

Tätä kuvattua taustaa vasten hallitus on antanut sosiaalhallitukselle tehtävän täydentää vuoden 2016 aikana julkaisua Din rätt till vård och omsorg – en välgisare för äldre [Oikeutesi hoitoon ja hoivaan - ohjeita vanhuksille] tiedolla kansallisten vähemmistöjen oikeuksista sekä kääntää se saamen kielelle, meänkielille ja suomeksi. Lisäksi sosiaalhallituksen tulee saattaa julkaisu tietoineen kansallisten vähemmistöjen oikeuksista kyseisiin kuntiin. Tehdyn työn tulokset esitetään viimeistään 10. lokakuuta 2016.

Työ viharikoksien estämiseksi

Rikosehkäisyneuvoston (Brå) tietojen mukaan ovat ilmoitukset rikoksista, joiden motiivi on ollut viha sekä romaneja että juutalaisia kohtaan, lisääntyneet vuoden 2014 aikana. On mahdotonta sanoa, onko kyse lisääntyneestä haavoittuvuudesta, lisääntyneestä taipumuksesta ilmoitusten tekoon vai siitä, että viharikoksia huomioidaan enemmän ilmoituksissa. Luottamus oikeuslaitokseen ja yleensä viranomaisiin vaihtelee ja voi Brå:n mukaan vaikuttaa siihen, ilmoittavatko vihan kohteeksi joutuneet rikoksesta poliisille. Brå:sta todetaan, että selvitettyjen viharikosten osuus ilmoitetuista on edelleenkin alhainen.

Vastauksena hallituksen toimeksiantoon poliisiviranomainen ilmoitti keväällä 2015 tavoitteekseen lisätä pyrkimystään taistella viharikoksia vastaan.

Työ juutalaisviihamielisyyttä vastaan ja juutalaisten turvallisuuden puolesta

Muukalaisviihamieliset teot eri uskontokuntia vastaan on laaja ongelma. Ilmoitettujen esim. juutalaisviihamielisten viharikosten määrä ja yksityishenkilöiden kokeminen ne sellaisina eroavat toisistaan. Ilmoittamattomien tapausten määrä on oletettavasti suuri.

Valtion tukea eri uskontokunnille antava lautakunta sai 500 000 kruunua vuonna 2014 kartoittaakseen sellaisten tekojen esiintymistä.

Valtiopäivät on myös päättänyt varata 10 miljoonaa kruunua eri uskontokuntien tuesta turvallisuutta lisääviin toimiin. Lisäykset tulivat voimaan 2015 ja jatkuvat vähintään vuoteen 2019.

Kulttuuri ja kielet

Toimet kansallisten vähemmistöjen kielen ja kulttuurin edistämiseksi

Kielen ja kansanperinteen tutkimuslaitoksen (ISOF) tehtävä on m.m. kielenhuoltoa koskevat toimet ja tiedottaminen kansallisista vähemmistökielistä suomi, jiddi, meänkieli ja romani chib. Valtion kulttuurineuvosto (Kulturrådet) jakaa toiminta- ja projektiavustuksia kansallisten vähemmistöjen kielen ja kulttuurin edistämiseksi sekä tukee suunniteltua kansallisten vähemmistöjen kirjallisuuden julkaisutoimintaa että antaa tuotantotukea kansallisten vähemmistöjen kulttuuriaikakausilehdille.

Vuonna 2014 kulttuurineuvosto vahvisti myös kansallisten vähemmistöjen kulttuurin yhdeksi viidestä ensisijaisesta perusteesta myöntää valtionavustusta kulttuuriyhteistyömallin mukaisesti.

ISOF/Kielineuvosto on vuonna 2011 julkaissut kirjasen Riktlinjer för tillämpningen av språklagen [Suuntaviivat kielilain soveltamiseen] ja Vägledning för flerspråkig information – praktiska riktlinjer för flerspråkiga webbplatser [Ohjeet monikieliseen tietoon – käytännön ohjeita monikielisille verkkosivuille]. Kirjasten tarkoituksena on jakaa tietoa viranomaisille, kuinka kielilakia ja lakia kansallisista vähemmistöistä ja vähemmistökielistä tulisi soveltaa.

Kielenhuoltoseminaareja pidetään kerran vuodessa suomeksi ja romani chibiksi (pian myös jiddiiksi). Suomen kielen kielenhuollon puitteissa kielineuvosto vaikuttaa sanomalehtien suomenkielisillä kielipalstoilla. Suomen, romani chibin ja jiddiisin viiteryhmä kokoontuu 2 kertaa vuodessa. Romaniryhmään kuuluu edustajia arlin, kalderashin, lovarin, kalen ja matkustavaisromanien eri varieteeteista.

Suomen ollessa kyseessä ISOF toimii yhteistyössä Ruotsin kouluradion (UR) kanssa, jonka ansiosta UR nauhoittaa kielineuvoston kielenhuoltoseminaarin suomeksi. ISOF toimii myös yhteistyössä Ruotsin Radion Sisuradion kanssa, jossa kielineuvoston suomen kielenhuoltajat vastaavat

kielikysymyksiin. ISOF antaa myös koulutusta ja kursseja m.m. suomenkieliselle hoitohenkilöstölle sekä julkaisee suomenkielistä tiedotuslehteä 2-4 kertaa vuodessa.

ISOF:lla on meneillään kaksi tutkimusprojektia romani chibistä: Eurooppalainen projekti romanilasten kieliopin oppimiskyvystä esikoululuokalla, jonka tarkoituksena on tieteellisin menetelmin estää romanilasten tarpeeton sijoitus erityisluokkiin (jota tapahtuu tietyissä eurooppalaisissa maissa). Toinen viranomaisten toimesta aloitettu tutkimusprojekti on nimeltään Romanin arkipäivä, jonka puitteissa kerätään tärkeää tietoa esim. romanikulttuurista, identiteetistä ja tavoista ja tottumuksista.

Oikeus käyttää omaa kieltä oikeuslaitoksessa

Lokakuun 1. 2013 astuivat voimaan lakimuutokset, jotka koskevat tulkkausta ja kääntämistä rikostapauksissa. Muutokset pitävät sisällään sen, että jos rikoksesta epäilty tai syytetty ei hallitse ruotsia, tulee tulkin olla läsnä oikeudessa tai esitutkinnan aikana kuulusteluissa. Tuomioistuimien tai rikosta selvittävä viranomaisen on myös velvollinen kääntämään rikostapauksen asiakirjan tai sen tärkeimmät osat, jos käännöksellä on olennainen merkitys sille, että epäilty voi käyttää oikeuttaan. Säännöt koskevat myös vähemmistökieliä ja maan kaikkia tuomioistuimia. Tulkkikustannuksille ei ole takaisinmaksuvelvoitetta.

Kun epäilty on pidätetty tai otettu tutkintavankeuteen, tätä asiaa koskeva tieto on kirjallisesti toimitettava välittömästi kielellä, jota hän ymmärtää (12 a § tiedonanto esitutkinnasta).

Paikannimet

Kielen ja kansanperinteen tutkimuslaitos (ISOF) on tällä kaudella jatkuvasti tarkastanut kaikkia alueellisia vähemmistökieliä, pohjois-, luulajan-, etelä- ja uumajansaamenkielisiä sekä suomen- että meänkielisiä paikannimiä. Tämä tarkastus on johtanut paikkatiedoissa siihen, että useammat vähemmistökieliset paikannimet on kirjoitettu oikein, ja sen avulla voidaan oikeita paikannimiä tehdä tunnetuksi muualla yhteiskunnassa.

Paikannimeuvoston kautta asianomaiset valtionhallinnon viranomaiset toimivat aktiivisesti ja tietoisesti sen puolesta, että paikannimiä käytetään vähemmistökielten omilla alueilla. Maanmittauslaitoksen sähköisessä palvelussa Kartsök och ortnamn [Karttahu ja paikannimistö] on mahdollista hakea paikannimeä saamen-, suomen- ja meänkielillä.

Kansallisten vähemmistöjen kulttuuri

Kulttuurineuvosto kaksinkertaisti talousarviossaan tuen kansallisten vähemmistöjen kirjallisuuden suunnittelulle julkaisulle vuoden 2015 aikana verrattuna vuoteen 2014.

Selkeämpi tuen ohjaus vähemmistöille on myös johtanut kulttuurille tarkoitettujen valtionavustusten asetukseen, joka tuli voimaan 1. tammikuuta 2013. Asetuksesta käy ilmi, että valtionavustusta voidaan antaa kansallisten vähemmistöjen kulttuuritoimintaan, mikäli toiminnalla on kansallista kulttuuripoliittista merkitystä.

Hallituksen toimeksiannosta kulttuurineuvosto järjesti 12. maaliskuuta 2012 konferenssin romanien kulttuurista ja historiasta, jotta voitaisiin juhlistaa ensimmäisten romanien tuloa Ruotsiin 500 vuotta sitten. Vuodesta 2013 alkaen hallitus on korottanut vuosittaista avustustaan Juutalaiselle museolle 1 miljoonalla kruunulla antaakseen toiminnalle vakaamman pohjan. Hallitus myönsi joulukuussa 2013 Ájttelle, Ruotsin tunturi- ja saamimuseolle, 200 000 kruunua osallistumiseen alueiden välisiin ja kansainvälisiin yhteistyöprojekteihin.

Saamelaiskäräjät kustantaa yhdessä kotiteollisuuskysymyksiin erikoistuneen neuvoston kanssa Sámi Duodjja – Sameslöjdstiftelsen [Saamelaiskäsityön säätiö]. Saamelaiset perinteet ja tarpeet lähtökohtanaan työskentelee kolme saamelaiskäsityön konsulenttia eri erikoisalueilla; markkinointi ja viestintä, elinkeinoasiat sekä käsityöläistaidot että kulttuuriperintö.

Saamelaiskulttuurin hallintoviranomaisena saamelaiskäräjillä on tärkeä tehtävä edistää voimakkaan ja monimuotoisen saamelaisen taide- ja kulttuurielämän kehitystä. Tehtävään kuuluvat erityisesti päätökset valtionavustuksen jaosta saamelaiskulttuurille. Valtion määrärahoissa yleisen kulttuuritoiminnan avustukseksi, kansainvälisen kulttuurivaihdon kehitykseksi ja yhteistyöksi on saamelaiselle kulttuurille erityinen määräraha.

Kulttuuriyhteistyön malli

Alueelliselle kulttuuritoiminnalle tarkoitetun kehitysavustuksen kautta kulttuurineuvosto voi kohdentaa valtionavustuksen alueellisille kulttuuriprojekteille. Vuoden 2015 aikana tuen kautta on jaettu runsaat 4 miljoonaa kruunua toiminnoille, jotka kokonaan tai osittain edistävät kansallisten vähemmistöjen kulttuuria.

Aineeton kulttuuriperintö

Ruotsi ratifioi 2011 Unescon yleissopimuksen aineettoman kulttuuriperinnön turvaamisesta. Vuosina 2011-2013 Kielen ja kansanperinteen tutkimuslaitoksella (ISOF) oli koordinoivana viranomaisena hallituksen toimeksianto kehittää yleissopimuksen soveltamistyötä. Toimeksiannon lopputulokset esitettiin helmikuussa 2014. Tällöin rakennettiin pohja organisaatiolle, joka on jaettu viranomaisten, organisaatioiden, yhdistysten ja voittoa tavoittelemattomien toimijoiden muodostamiin nk. solmukohtiin. Nämä voivat kattaa sen aineettoman kulttuuriperinnön osan, josta perintö koostuu. Saamelaiskäräjät ottaa osaa ja on luonut saamelaisen työryhmän, joka on nimittänyt edustajat näihin eri solmukohtiin. Myös suomen- ja meänkieltä puhuva vähemmistö on ottanut osaa solmukohtatyöskentelyyn. ISOF toimii aktiivisesti saadakseen enemmän osallistujia useammasta kansallisesta vähemmistöstä. Esimerkkejä Ruotsin aineettomasta kulttuuriperinnöstä on saatavilla ISOF:n verkkosivuilla.

Hallitus on antanut ohjekirjeessään vuosille 2015 ja 2016 valtion maatalousvirastolle, valtion antikviteettivirastolle, saamelaiskäräjille ja ISOF:lle tehtäväksi selvittää perinteistä, pienimuotoista ruokakulttuuria. Viranomaisten tulee vuosina 2015-2018 edistää elävää ja dynaamista

kulttuuriperintöä, joka liittyy ruoan- ja elintarvikkeiden valmistukseen. Tehtävän puitteissa tulee m.m. saamelaisten tämän alan perinteiset taidot tuoda esille, kerätä talteen ja kehittää.

Tiedotusvälineet

Ruotsin Radio Oy (SR), Ruotsin Televisio Oy (SVT) ja Ruotsin Kouluradio Oy (UR) ovat saaneet uudet lähetyksiluvat, jotka ulottuvat kaudelle 2014-2019.

Aikaisemmat ehdot ohjelmayrityksille, että niiden on otettava huomioon kielellisten ja etnisten vähemmistöjen edut, on nyt pelkistetty ehtoihin tarjota ohjelmaa kansallisilla vähemmistökielillä ja muilla vähemmistökielillä.

Maaliskuussa 2015 hallitus asetti selvitettäväksi aiheen En mediepolitik för framtiden [Tulevaisuuden mediapolitiikka]. Selvityksen tehtävänä on analysoida uusien mediapoliittisten toimenpiteiden tarvetta, koska lehdistötuki nykyisessä muodossaan lakkaa, ja antaa ehdotuksia uusiksi mediapoliittisiksi työkaluiksi. Kansallisten vähemmistöjen edustajia tullaan kuulemaan asiassa. Selvityksen tulokset tullaan esittämään viimeistään 31. lokakuuta 2016.

Filmi-instituutti on myöntänyt tukea Suomi-instituutille sen työhön levittää suomalaista elokuvaa Ruotsissa. Nykyisen kauden aikana kehittämistuki on myönnetty elokuvalle, jonka päätuotantomaa on Suomi, sekä elokuvalle, jossa on selvä romaniaihe; Pampusza – den romska sången [Pampusza - romanilaulu].

Filmi-instituutti myönsi kaudella (2012 ja 2014) myös tukea Ruotsinsuomalaisten Näkövammaisliitolle sekä Ruotsinsuomalaisten Näkövammaisliiton Norrbottenin osastolle lisätäkseen saatavuutta vähemmistökielillä myös näkövammaisille. Elokuva kuvailutulkataan suomeksi ruotsinsuomalaiselle yleisölle.

Joulukuussa 2015 hallitus antoi Filmi-instituutille tehtäväksi tukea lastenelokuvien saatavuutta kansallisilla vähemmistökielillä. Filmi-instituutilla on käytettävissään 814 000 kruunua lapsille suunnatun elokuvan kielen muokkaukseen, lähinnä jälkiäänitykseen, ensisijassa keskitytään ikäluokkiin neljästä kahdeksaan. Tehtävään sisältyy myös mahdollisimman laajan levityksen saaminen elokuville, joiden kieltä on muokattu. Tehtävässä asetetaan etusijalle romani chib, saamen- ja meänkieli. Varojen salliessa myös suomi ja jiddiś otetaan tähän mukaan.

שוועדן'ס זעקסטע באריכט צו די קאונסל פון אייראפע לויט די

פרעומווארק קאנווענשען צו באשיצן נאציאנאלע מינאריטעטן

דאס איז א סאמערי פון שוועדן'ס זעקסטע באריכט צו די קאונסל פון אייראפע לויט די פרעומווארק קאנווענשען צו באשיצן נאציאנאלע מינאריטעטן, אריינגעגעבן אום 1 יוני 2016. די אינהאלט באשרייבט וואס האט פא דורכאויס די פעריעד וואס איז איבערגעקוקט. מער דעטאלירטע אינפערמאציע קען מען געפונען אין די פולע באריכט אין שוועדיש און ענגליש. זעה פריערע באריכטן פאר הונטערגרונט אינפערמאציע

הינטערגרונט אינפערמאציע

די פינף נאציאנאלע מינאריטעטן אין שוועדן זענען אידן, ראמא, סאמי, שוועדיש פיננס און טארנע וואלי איינוואונער פיל פון די רעדן איינס פון די מינאריטעט שפראכן, אידיש, מעיענקיעלי, ראמאני טשיב, סאמי און פינניש. פינניש סאמי און מעיענקיעלי האבן ספעציעלע אדמיניסטראטיווע רעכטן אין ספעציעלע דיסטריקט וואס רעכענט היינט צוטאג אריין 75 מוניציפאליטיס און 14 קאונטיס. ראמאני טשיב און אידיש זענען נישט פארבינדן מיט טעריטאריעס אדער אדמיניסטראטיווע דיסטריקט. די ציל פון מינאריטעט פאליסי איז צו באשיצן נאציאנאלע מינאריטעטן, זיי געבן מער איינפלוס, און סופארטן און אנהאלטן זייערע שפראכן. די דאזיגע ציל דעקט דריי געביטן: דיסקרימינאציע און וואלנערעביליטי, איינפלוס און אנטוויקלונג, און שפראך און קולטורעלע אידענטיטעט

אנטיילנעמונג און איינפלוס, און די ארגאניזאציע פון ציווילע סאסייטי

באראטונגען

זינט 1 יאנוער 2010, זענען די סטאקהאלם קאונטי אדמיניסטראציע און די סאמי פארליעמענט צוגעטיילט געווארן די אויפגאבע פון מאניטערן קאמפלייענס מיט די מינאריטעטן און מינאריטעטן שפראכן געזעץ. זייערע יערליכע באריכטן האבן ארויסגעברענגט די וויכטיגקייט פון באראטונגען מיט נאציאנאלע מינאריטעטן אויף מוניציפאלע לעוועל, אבער עס זענען נאך דא גיאגראפישע דיפערענצן אין די דאזיגע איינפלוס. אנדערע אגענטורן באשעפטיגן זיך אויך אין אנגייענדע באראטונגען מיט פארשטייער פון נאציאנאלע מינאריטעטן אין זייערע אייגענע אקטיוויטעטן.

די גאווערמענט אפיס האלט יערליכע מיטינגס מיט פארשטייער פון די נאציאנאלע מינאריטעטן. באראטונגען קענען אויך זיין לגבי ספעציעלע אישוס ווען עס פעלט אויס, ווי למשל קאמפליינס קעגן ראסיזם, אדער די טראטעגיע פאר ראמע ארייננעמונג.

איז געוועהן א באראטונג מיט נאציאנאלע מינאריטעטן פארשטייער אין באפארבערייטונג צו, אום מערץ 2016 די דאזיגע פערדע באריכט. עס איז געוועהן רופן פאר ברייטערע פאליטישע קאאפעראציע פאר אנגייענדע אנשטרענגונגען לגבי נאציאנאלע מינאריטעטן רעכטן, און דיסקאשענס וועגן די קעלטערע סאושעל קלימאט וואס מאכט פיל אידן און ראמע זיך שרעקן פון זיך עפנטליך אידענטיפיצירן. פיל אנוועזנדע האבן באריכטעט פארשריט אין שפראך אינסטרוקציע, אבער דאס דאזיגע פארשריט דא איז צו שטייט. אנדערע האבן געהאלטן אז עס איז נישט פארהאן קיין דעוועלאפעמענט אין עדוקעישען, אדער אז מאמע שפראכן אינסטרוקציע איז נישט די וועג אויפצולעבן מינאריטעט שפראכן. די און אנדערע אויסגעדרוקטע מיינונגען האט געפארעמט די באזיס אין צוגרייטן די דאזיגע באריכט.

באראטונגען לגבי גאווערמענט סטראטעגיע פאר ראמע אריינרעכענונג

די גאווערמענט סטראטעגיע פאר ראמע אריינרעכענונג טוהט ארויסהייבן די וויכטיגקייט פון ראמע אנטיילנעמונג אין איינפלוס אויף אלע לעוועלס. די גאווערמענט אפיס, און פארשידענע אגענטורן און מוניציפאליטיס האבן דעוועלאפט און פארבעסערט באראטונגען מיט ראמע עקספערטן און פארשטייער. די אסאסיאציע פון שוועדישע מוניציפאליטיס און קאונטי קאונסילס (SKL) האבן גענוצט גאווערמענט פאנדינג צו דעוועלאפן א ווארקניג מאדעל צו העלפן פילאט מוניציפאליטיס אין זייער ארבעט צו דעוועלאפן קוואליטעטיוו און סיסטעמאטישע בארוטונגען. די קערפערשאפטן וואס ארבעטן מיט די סטראגעדיע האבן דעוועלאפט פארמען פון באראטונגען און דיאלאג מיט ראמע פארשטייער.

פארשפרייטן אינפערמאציע

מער מוניציפאליטיס, קאונטיס און אגענטורן נוצן זייער וועבסייטס פאר אינפערמאציע אויף מינאריטען רעכטן און שפראכן.

די סאמי פארליעמענט און סטאקהאלם קאונטי אדמיניסטראציע זענען פאראנטווארטליך פארן פארמערן וויסיגקייט אין מוניציפאליטיס און אגענטורן. למשל, אינפערמאציע מאטריאל לגבי די רעכטן צו פריסקול און עלדערקעיר זענען געווארן פראדוצירט און ארומגעטיילט. עס זענען געוועהן קאנפערענסעס און טרענינג צו מערן וויסיגקייט פון גאראנטירטע אינקאם און אדמיניסטראטיווע אבליגאציע אין די אדמיניסטראטיווע דיסטריקטס.

די סאמי פארליעמענט, לויט די אנווייזונגען פון די גאווערמענט, האט פראדעצירט די *minoritet.se*, וועבסייט וועלכע איז א וויכטיגע פארטאל פון אינפערמאציע וועגן ליגיסלאציע, אייראפעאישע קאנווענשנס און די נאציאנאלע מינאריטעטן.

די פארעם פון לעבעדיגע היסטאריע איז אן אגענטור אונטער די גאווערמענט וואס שטעלט זיך קעגן אנטי-גיפסזיס און אנטי-סעמיטיסם, און פארשפרייט טעטיג אינפערמאציע און ארגאניזירט עקסהיבישנס וועגן די אידן און ראמע מינאריטעטן.

פאר יעדע עלעקשן, גרייט די עלעקשן אוטאריטי אן אינפערמאציע מאטריאל פאר וויילערס וועגן ווען, וואו און וויאזוי זיי קענען וויילן, און דאס איז איבערגעזעצט אין די מינאריטעטן שפראכן.

אינטערנאציאנאל

אינטערנאציאנאלע אנשטרענונג פאר סאמי רעכטן

די גאווערמענט האט פארשטערקערט זייערע אנשטרענונג פאר א נארדיק סאמי צושימונג צו פארשטארקן און קלאר מאכן סאמי רעכטן צו אנהאלטן זייער שפראך, קולטור, פרנסות און סאסייעטיס, מיט די ווייניגסטע טראנס בארדער שטערונגען.

אין צוגאב, האט די גאווערמענט אפיס צוגעשטעלט פאנדס פאר א סאמי פארליעמענטערי קאונסיל צו פירן ווי א נאטורליכע פארום פאר סאמי קאאפעראציע. די לעצטע קאנפערענס אין אומיאו אין 2014 האט געברענגט די אומיאו דעקלעראציע, וואס האט זיך פארנומען מיט פארשידענע געביטן און פארלאנגען צו די קאנטריס ווי סאמי מענטשן וואונען.

NÄS איז א קאמיטי וואס גרייט צו מיטינגען צווישן נארדיק מיניסטארן וואס זענען פאראנטווארטליך פאר סאמי אישוס און די פרעזידענטן פון די פארשידענע סאמי פארליעמענטן. שוועדן איז די האסט קאנטרי אין 2016 און דעריבער טוען סיי די NÄS מיטינג ווי אויך די מיטינג פון די פרעזידענטן, פארקומען אין סטאקהאלם. ביי די שפעטער מיטינג אין נאוועמבער 2016, וועט די נארדיק סאמי שפראך פרייז, גאלעגיעלא, ווערן באלוינט די סאמי פארליעמענט האט אויך אנטיילגענומען אין שוועדישע דעלעגעישעס צו אינטערנאציאנאלע פארוםס וואס

אנבאלאנגט סאמי אישוס, ווי די UN וועלט קאנפערענס פאר אינדיגענאס פיפעלס (WCIP) און די צוועלפטע סיגעטארי מיטינג אויף די קאנווענשען פאר ביאלאגישע דיווערסיטי. ביי די פערמענענט יוניטעד נעישענס אינדעגענאס פיפעלס פארום פארהאלטן אין ניו יארק אום מאי 2016, זענען פארשטייער פון די טשיעף אוו סטעף. פון די שוועדישע מיניסטרי אוו קולטור אנוועזנד געוועהן צוזאמען מיט סאמי פארליעמענט פארשטייער די גאווערמענט ארבעט אויף א ראטיפיקעישען פון ILO קאנווענשען 169, אבער דאס פאדערט שוין א שוועדישע פארליעמענט באשלוס.

אינטערנאציאנאלע ארבעט פאר ראמע רעכטן

שוועדן נעמט א טעטיגע טייל אין די EU פרעזימווארק פאר נאציאנאלע ראמע אינטעגרעישן סטראטעגיעס ביז און באריכטעט יערליך אויף די שוועדישע סטראטעגיע. זינט 2012, נוצט דאס די נאציאנאלע קאנטעקט, 2020 פונקט נעטווארק פאר ראמע אריינרעכענונג וואס איז אויפגעשטעלט געווארן דורך די אייראפעאישע יוניען קאמישען. זיין ציל איז צו מוטיגן מעמבער סטעיטס צו ארבעטן פאר, סופארטן, און מיטטיילן ערפארונגען מיט ראמע אריינרעכענונג. שוועדן נעמט אויך אנטהאלטן (CAHROM) עד האק קאמיטי פון עקספערטן אויף ראמע אישוס (וואס איז אונטער די מיניסטעריעל קאמיטי פון די קאונסיל פון אייראפע. די דאזיגע קאמיטי אנאליזירט נאציאנאלע פאליסי אויספירונג, אויטויוונגען פון ערפארונגען און די בעסטע פראקטיצירונגען.

נארדיק סיוויל סערוויס גרופע פאר מינאריטעטן אישוס

די נארדיק סיוויל סערוויס גרופע פאר מינאריטעטן אישוס טרעפן זיך רעגלמעסיג אויסצוטוישן געדאנקען און ערפארונגען צווישן נארדיק קאנטרי גאווערמענט אפיסעס, צו שאפן לאנג-טערמיניגע וויסנשאפט איבערפירונג צווישן די דאזיגע קאנטריס.

אנשטרענונג פאר אייניגע רעכטן און געלעגנהייטן

באקעמפן דיסקרימינאציע

די גאווערמענט וויל א שוועדן וואו יעדער איז אנערקענט און דעפענירן זיך מיט פרייהייט און האבן אייניגע צוטריט צו אייניגע רעכטן. די אנטי-דיסקרימינאציע געזעץ איז א צענטראלע געצייג קעגן דיסקרימינאציע און זאל ווערן פארשטערקערט. אין 2014, איז אן עדוויזער אויפגענומען געווארן צו פארשלאגן וועגן צו ארגאניזירן און פארמערן ווירקונג פון אנטי-דיסקרימינאציע באמאונגען, און אויסצופארשן און פארבעסערן וועגן פאר וויקטימס פון דיסקרימינאציע צו ניצן זייערע רעכטן. די באריכט דארף ווערן אריינגעגעבן ביז דעצעמבער 16, 2016.

באקעמפן ראציש

פון 2015 ביז 2017, איז די פארום פאר לעבעדיגע היסטאריע געטעסקט מיט איינפירן אן עדוקעישענעל פראגראם וועגן פארשידענע פארמען פון ראציש און אינטאלערענס אין די פארגאנגענהייט און געגנווארט. די ציל איז צו העלפן שאפן א סאסייעטי מיט אייניגקייט און רעספעקט פאר יעדע מענטש, און צו פארשפרייטן דעמאקראטי. די -ציל איז צו דערגרייכן יעדע פרייערע און סעקאנדערי סקול סטודענט אין שוועדן, און וועט פאקוסן אויך אנטי-סעמעטיזם און אנטי-גיפסזם.

די גאווערמענט אנערקענט די געברויך פאר א נאציאנאלע לאנג-רעיןדש און רעזולטאט-אריענטירט פלאן צו קאארדינירן און סיסטעמאזירן די דאזיגע ארבעט, און וויל פרעזענטירן א נאציאנאלע פלאן קעגן ראציש און האסן פארברעכן, אריינגערעכנט נעמען שריט צו פארמיידן און באקעמפן האסן פארברעכנס.

האט געזעהן א פארמערונג פון 2013 אין די נומער פון קאמפלעינטס צו די אנטי-דיסקרימינאציע אמבוסדסמאן 2014 (DO) וועגן דיסקרימינאציע קעגן אידן, ראמע, סאמי, שוועדיש פינס און טארנע וואלי רעזידענטן. לויט די DO, אבער, ווערן אסאך קעיסעס נישט באריכטעט, און עס זענען דא ווייניג אפשאצונגען אדער סעטלמענטס לגבי די דיסקרימינאציע פון סיי וועלכע פון די נאציאנאלע מינאריטעטן בערך האלב פון די מוניציפאליטיס אין די אדמיניסטראטיווע דיסטריקטן, און די אנדערע אגענטורן האבן טרענירט זייערע פערסאנעל אויף דיסקרימינאציען אישוס, כאטש 40 פערצענט פון די מינאריטעטן פארשטייער וואס האבן געענטפערט א 2014 אפענע סערוועי אויף די minoritet.se סייט האבן געזאגט אז אין די פארגאנגענע יאר, זענען זיי געוועהן וויקטימס פון דיסקרימינאציע אדער הארעסמענט וואס אנבאלאנגט צו זייער געהערן צו א מינאריטעט די גאווערמענט פארשטערקט זייער ארבעט קעגן דיסקרימינאציע אויף די נאציאנאלע, ריגענעל און לאקאלע לעוועל דורך פארמערן ריסאורס צו די DO און לאקאלע אקטיוויטעטן קעגן דיסקרימינאציע. די DO וועט באקומען מיליאן מער שוועדישע קראנער יעדע יאר, אנהויבנדיג אין 2016 10 .

די DO'ס ארבעט פאר אייניגע רעכטן און מעגליכקייטן נעמט אריין אנגייענדע פראיעקטן צאמצונעמען וויסנשאפט וועגן אנטי-סאמי דיסקרימינאציע און דעוועלאפן אן ערפארונג-באזירטע ארבעט צו שאפן טויש און פארשפרייטן אייניגקייט פאר די סאמי מענטשן.

די DO האט אויך א פראיעקט וואס פאקוסט אויף אנטי-ראמע דיסקרימינאציען אלץ א חלק פון ארייננעמונג. אין האט די אגענטור אנגעהויבן אנשטרענגונגען צו פארמערן אייניגקייט פאר די ראמע אין סאושעל סערוויסעס, 2013 און אויף די האווינג מארקעט.

טעטיגע שריט

אין מערץ 2016, האט די גאווערמענט איינגעפירט א ביל אין די שוועדישע פארליעמענט פאר א פרעזענטאציע פון אקטיווע שריט צו פארשפרייטן אייניגע רעכטן און אייניגע געלעגנהייטן, און רעכנט אריין אמענדמענטס צו די אנטי-דיסקרימינאציע געזעץ. די דאזיגע טוישן מיינען אז אקטיווע שריט אין די ארבעטספלאץ און עדוקעישען זאלן אריינרעכענען די זעלבע זיבן פארווערטע גרונדן פאר דיסקרימינאציע ווי אין די געזעץ. אזא פרעזענטאציע וועט מיינען פאקוסן אויך א מעטאד פאר סטרוקטורן די דאזיגע אקטיווע שריט, לאזן די מער דעטאלירטע דיזיין צו עמפלויערס און עדוקעטערס, וועלכע וועלן ארבעטן צוזאמען אויף דאס מיט עמפלוייס אדער סטודענטן און קינדער, רעספעקטיוולי. נאך א פראפאזעל איז פאר וועידש אייניגקייט צוגלייכונגען צו ווערן געמאכט יעדע יאר אנשטאט איין מאל אין דריי יאר.

די דאזיגע אמענדמענטס זענען געפלאנט אריינצוגיין אין עפעקט אום 1 יאנואר 2017. די שוועדישע פארליעמענט איז ערווארטעט צו באשליסן אויף די דאזיגע גאווערמענט בילל ביז יוני 30, 2016.

א נייע סטראטעגיע פאר מענטשליכע רעכטן ארבעט אין שוועדן

די גאווערמענט פלאנט צו פרעזענטירן פארליעמענט מיט א נייער סטראטעגיע פאר מענטשליכע רעכטן ארבעט אין שוועדן, באזירט אויף די באריכטן פון די מענטשליכע רעכטן דעלעגאציע און די עוועליואציע פון די גאווערמענט'ס צווייטע מענטשליכע רעכטן עקשן פלאן. א וויכטיגע פיטשער פון די דאזיגע סטראטעגיע איז די עסטעבלישמענט פון א נעשענעל אגענטור צו באשיצן און פארשפרייטן מענטשליכע רעכטן באזירט אויף די פאריז פרינציפאלס.

באקעמפן אנטי-גיפסיזם

די גאווערמענט האט פרעזענטירט א ספעציעלע "ווייסע בוך" וואס באשרייבט די אטאקעס און אונטערדריקונג קעגן די ראמע דורכאויס די 20 טע סענטורי. די ציל איז צו געבן אנערקענונג צו די וויקטימס און זייערע פאמיליעס און שאפן פארשטענדעניש פאר די ראמע'ס יעצטיגע סיטואציע.

אום מערץ, 2014 האט די גאווערמענט באשלאסן צו באשטימען א קאמישען קעגן אנטי-גיפסזום צו סופלומעטירן און פארמערן סאסייעטיס עפארטס און צוגעבן צו ברידשען די מאנגל אין טראסט צווישן די ראמע און די איבריגע פון סאסייעטי. די קאמישען האט אריינגעגעבן זיין לעצטע באריכט צו די גאווערמענט אין מאי 2016. די קאמישען האט בייגעשטייערט אנצוצייכענען די ברייט פארשפרייטע פאראורטיילונג קעגן ראמע, און די פארמערונג פון דיסקרימינאציע וואס די דאזיגע גרופע לעבט איבער. די גאווערמענט, ווי פארליעמענט, גלייבט אז עס פעלט זיך אויס צו טוהן מער צו באקעמפן אנטי-גיפסזום און פארשפרייטן ראמע אריינעמענוג.

עדוקעישען

עדוקעישען שריט לגבי די נאציאנאלע מינאריטעטן

די פארבעסערטע פריימערי און נידריגע סעקאנדערי סקול קוריקאלום אין 2011 צייגט אן אויף די נאציאנאלע מינאריטעטן אין די סוביעקטס שוועדיש, היסטאריע, רעליגיע, און סאושעל סטאדיס. אין די קוריקאלום פאר די סוביעקט שוועדיש ווערט אריינגערעכנט באקאנט מאכן די סטודענטן מיט שוועדן'ס נאציאנאלע מינאריטעטן שפראכן. די סיטואציע פון די דאזיגע שפראכן אים שוועדיש סאסייעטי, למשל, איז א טייל פון די צענטראלע קאנטענט פון קלאסן 7 ביז 9.

די נאציאנאלע באורד פון עדוקעישען איז געטעסקד געווארן מיט אינפארמירן די סקולס און מוניציפאליטיס וועגן די ראמע אלץ א נאציאנאלע מינאריטעט, און זייערע רעכטן. אין קאאפעראציע מיט ראמע פארשטייער, האט די באורד פראדוצירט א דיגעטעל עדוקעישענעל סופלעמענט מיט פאקטן און ענריטשמענט מאטריאל וועגן ראמע קולטור, שפראך, רעליגיע און היסטאריע, און וועגן צען עדוקעישענעל טאלס אין ראמאני טשיב וואס קענען גענוצט ווערן אין די מאמע שפראך עדוקעישען.

די קאמישען קעגן אנטי-גיפסזום האט פראדוצירט עדוקעישענעל מאטריאל באזירט אויף די ווייסע בוך, וואס באשרייבט איד אטאקן און אונטערדריקונג קעגן די ראמע דורכאויס די 20 סטע סענטורי צו ווערן פארשפרייט אין סקולס און אנדערש-וואו.

נאציאנאלע סקול דעוועלאפעמענט פראגראמען

אום 9 יולי 2015 איז די נעשענעל באורד פון עדוקעישען געטעסקד געווארן דורך די גאווערמענט צו פראדוצירן און אימפלעמענטן סקול דעוועלאפעמענט פראגראמען פאר סקולס און מוניציפאליטעטן, און דעזייד צו פארבעסערן עדוקעישען צו געבן סטודענטן די בעסטע מעגליכקייטן צו דעוועלאפן זייער פאטענשעל. שריט אין די דאזיגע פראגראמען קענען אריינרעכענען סקילס ענהענסמענט סיי פאר די לערער ווי אויך פאר אנדערע פערסאנעל וואס שטעלן צו פאר די סטודענטן ספעציעלע סופארט וואס זיי דארפן, מעטאדן און סטרוקטורן פאר ארבעט באזירט אויף פונדעמענטעל ווערדע אין שוועדישע סקולס, ווי רהיגקייט און סעקוריריטי, שריט קעגן דיסקרימינאציע און פארשעמונג טריטמענט, אייניגקייט, און סיסטעמאטישע קוואליטעט ארבעט וואס פאקוסט אויף מאניטארן און עוועליוועטן סטודענטן'ס עדוקעישענעל פארשריט.

בארעכטיגונג צו מאמע שפראך אינסטרוקציע

אויסבעסערונג פון די סקול געזעץ אום 1 יולי 2015 האט געגעבן סטודענטן וואס געהערן צו נאציאנאלע מינאריטעטן א שטערקערע רעכט צו מאמע שפראך אינסטרוקציע. די אויסבעסערונג מיינט אז אזעלכע סטודענטן דארפן מער נישט באווייזן פונדעמענטאלע וויסנשאפט אין די שפראך צו זיין בארעכטיגט צו מאמע שפראך אינסטרוקציע.

סטודענטן אין העכערע סעקאנדערי סקול וואס געהערן צו א נאציאנאלע מינאריטעט זענען בארעכטיגט צו מאמע

שפראך אינסטרוקציע אפילו די שפראך ווערט נישט אפט גערעדט אינדערהיים. די סטודענט, אבער, מוז האבן א גוטע באזיס אין די שפראך, וואס עס וועט געווענטליך אזוי זיין, א דאנק די אויסבעסערונגען וואס שטעלט צו גרעסערע געלעגנהייטן צו לערנען זיך די שפראכן אין פריימערי און נידריג עלעמענטערי סקול. אין העכערע סעקאנדערי סקול, קען די סטודענט וועהלן אויב ער וויל לערנען אין זיין אדער איר נאציאנאלע מינאריטעט שפראך פיניש, סאמי, אידיש, מעיענקיעלי אדער ראמאני טשיב אלץ אן עלעקטיוו שפראך, אנהויבנדיג ביי דעם - סטודענט'ס יעצטיגע לעוועל.

לערער טרענירונג און רעקרוטמענט

אין 2013, האבן געוויסע יוניווערסיטעטס און קאלעדזשעס באקומען ריסאורסעס צו דעוועלאפן לערער טרענירונג אין סאמי, ראמאני טשיב, מעיענקיעלי און פינסקא צו פארזיכערן אז עס וועט זיין לערערס אין די דאזיגע נאציאנאלע מינאריטעט שפראכן.

אנגעהויבן אין 2016, האט די גאווערמענט טראנפערירט די פאראנטווארטליכקייט פאר דעוועלאפן לערער טרענירונג אין מעיענקיעלי פון די סטאקהאלם יוניווערסיטי צו אומיע יוניווערסיטי באזירט אויף די רעקאמענדאציעס פון די קאונסיל פון איראפע און די דאזיגע מינאריטעט גרופע צו האבן עדוקעישן און טיטשער טרענירונג אין מעיענקיעלי אין אן איינצלנע יוניווערסיטי אין שוועדן.

אומיע יוניווערסיטי איז אויך געטעסקט געווארן מיט דעוועלאפן לערער טרענירונג אין סאמי. סעדאטערן קאלעדזש איז ענליך געטעסקט געווארן פאר ראמאני טשיב. לונד יוניווערסיטי טוהט ענליכעס פאר אידיש שוין פאר יארן, און סטאקהאלם יוניווערסיטי איז פאראנטווארטליך פאר דעוועלאפן טרענירונג אין פיניש.

אום יוני 2013, איז סטאקהאלם יוניווערסיטי אוטאריזירט געווארן צו דערלאנגען לערער דעגריס פאר לערערס פון פיניש אלץ א מאמע שפראך אין קלאסן 7-9. די פראגראם האט זיך אנגעהויבן אין די הערבסט פון 2015. אום יוני האט אומיע יוניווערסיטי באקומען ענליכע אוטאריזאציע צו דערלאנגען לערער דעגריס פאר סאמי לערערס, 2014 אין קלאסן 7-9 מיט א פאקוס אויף סאמי אלץ א מאמע שפראך.

פאראלעל צו לערער טרענירונג פראגראמען אין יוניווערסיטעטס, האט די גאווערמענט געטעסקט די נעשענאל באורד אוו עדוקעישען מיט דעוועלאפן קורץ-טערמיניגע שריט דיזיין צו פארמערן די סופליי פון לערערס אויף נאציאנאלע מינאריטעט שפראכן. איין אזא שריט איז געוועהן צו טרענירן כאטש צוועלף מענטשן אלץ מאמע שפראך לערערס פון די נאציאנאלע מינאריטעט שפראכן פאר סאמי, פיניש און מעיענקיעלי. אין סעפטעמבער 2014, האט די גאווערמענט צוגעלייגט ראמאני טשיב, און אין די זעלבע צייט, פארלענגערט די דאזיגע פראגראם לגבי סאמי, פיניש, און מעיענקיעלי.

דיסטענס עדוקעישען

זייט 1 יולי 2015 איז דיסטענס עדוקעישען געוועהן רעגולירט דורך די סקול געזעץ. דיסטענס עדוקעישען מיינט אינטעראקטיוו אינסטרוקציע דורכגעפירט דורך אינפערמאציע און קאמוניקאציע טעכנאלאגיע. די סטודענטן און די לערער זענען אין אנדערע לאקאציעס דורכאויס אינסטרוקציע, כאטש א באהעלפער זאל אנוועזנד זיין אין די לאקאציע וואו די דעסטענס עדוקעישען גייט פאר. די אוטאריטעט פאראנטווארטליך פאר די סקול קען ערלעדיגן דיסטענס עדוקעישען אין געוויסע סוביעקטן אין וועלכע די סקול יוניט האט נישט א קוואליפיצירטע לערער, אדער וואו עס זענען דא צו ווייניג סטודענטן.

עדוקעישענעל מעטיריאל

די נעשענעל באורד פון עדוקעישען האט פראדוצירט נייע עדוקעישענעל מעטיריעל צו נוצן ביים אויסלערנען נאציאנאלע מינאריטעטן שפראכן. די דאזיגע מעטיריעל איז פובליצירט אויף די באורד'ס וועבסייט אין די פארם פון

טיטשינג גיידס און סטודענט אקטיוויטעטן געאייגנט פאר סטודענטן מיט ווייניג אדער בכלל נישט קיין פארשטאנד אין פיניש, אידיש, מיטקיעלי, ראמאני טשיב און סאמי. נישט אלע טיילן זענען שוין דא צו באקומען, אבער זיי וועלן מיט די צייט ווערן עוועלעבל דורכאויס 2016.

ראמאני פאר קלאסן 1-3 איז א מעטיריעל וואס וועט ווערן פרעזענטירט אין קאארדינאציע מיט די קוואליראם-פראיעקט ביי די קאונסיל פון אייראפע שפראך צענטער. די פאקוס אין אידיש איז אויף סטודענטן אין קלאסן 4. די ערשטע ווערסיע פון די דאזיגע מעטיריעל וועט נישט ווערן געדרוקט, אבער וועט ווערן איינגעפירט אלץ דיגיטאלע דאקומענטן געאייגנט צו ווערן גענוצט דורך לערערס אין אינסרוקשענעל גיידס. די וועבסייט פון די נעשענעל באורד פון עדוקעישען, וואו די מעטיריעל וועט ווערן פובליצירט, האט לינקס צו קוריקאלע, קאמענטערי אינסטרוקשענעל פילמס און אינפערמאציע וועגן אנדערע ריסאורסעס וואס קענען ארויסהעלפן ביים לערנען די סאמי באורד פון עדוקעישען איז געטעסקט געווארן דורך די גאווערמענט מיט דעוועלאפן אינסטרוקשענעל טאלס אין סאמי. אין 2015, האט די נעשענעל באורד פון עדוקעישען פובליצירט נייע עדוקעישענעל מעטיריעל פאר קלאסן 1-3 צו די דיאלעקטן פון נארט און לאל סאמי. 13 בילדער ביכער זענען איבערגעזעצט געווארן צו נארט, סאמי און לאל סאמי, און א לידל בוך, Lávllagirji, איז געווארן איבערגעמאכט. די סאמי באורד פון עדוקעישען וועט באקומען נאך 1.5 מיליאן שוועדישע קראנער אין 2016, און עס איז ערווארטעט אז די גאווערמענט וועט געבן די זעלבע מאס אין 2017 און 2018.

בילינגעל אינסטרוקציע

די גאווערמענט זעהט בילינגעל אינסטרוקציע אלץ וויכטיג פאר די איבערלעבונג פון שפראך, און האט פארלענגערט די בילינגעל פילאט פראגראם אין פריימערי און נידריגע סעקאנדערי סקול צו 30 יוני 2016, מיט נאך אן עקסטענשען געפלאנט. א גאווערמענט סטאדי אויף מאמע שפראך און בילינגעל אינסטרוקציע איז ערווארטעט זיך אנצופאנגען אין הערבסט 2016, און זיך ענדיגן ביים סוף פון 2016.

ראמע בריק-בויערס

אלץ א חלק פון די גאווערמענט'ס ראמע ארייננעמונג סטראטעגיע, איז די נעשענעל באורד פון עדוקעישען געטעסקט געווארן מיט דעוועלאפן אן עדוקעישען פאר בריק-בויערס וואס פארמאגן א וויסנשאפט אין די ראמע שפראך און קולטור, צו שאפן א פארבינדונג צווישן ראמע אינדיווידועלן און די פובליק סעקטאר. די דאזיגע פראגראם האט זיך אנגעהויבן אין דעצעמבער 2012, און זיך געענדיגט אין יוני 2015, און האט צוגעגרייט 16 בריק-בויערס. די דאזיגע בריק-בויערס האבן געארבעט אין סקולס און פריסקולס אין מוניציפאליטיס וואס האבן אנטייל גענומען אין די ראמען ארייננעמונג פילאט פראיעקט. די רעזולטאטן זענען געוועהן אז מער ראמע קינדער זענען געגאנגען אין פריסקול און געענדיגט נידריגע סעקאנדערי סקול, ווי אויך מאכן העכערע סעקאנדערי סקול מער וויכטיג פאר ראמע סטודענטן.

אינטערנאציאנאל

עס גייען אן עפארט אויף די מיניסטעריעל און אגענטור לעוועלס צווישן שוועדן, נארוועי און פינלאנד צו דעוועלאפן א קאנסענסוס אויף עדוקעישענעל מעטיריעל פאר די סאמי, אלץ א טייל פון א דרייוו צו פארמולירן און איינשטימען אויף א פריאריטעט ליסטע וואס קען אדאפטירט ווערן דורך עלעקטעד אפישעלס פון די דאזיגע דריי לענדער. די דאזיגע ארבעט איז ערווארטעט זיך צו ענדיגן אין די פרילינג פון 2016.

געזונטהייט קעיר, סאושעל סערוויס און סעקיריטי

די גאווערמענט האט אויפגענומען א קאמישען אויף אייניגקייט אין געזונטהייט קעיר אריינצוגעבן פארשלאגן וואס

קענען העלפן רעדוצירן געזונטהייט אומאייניגקייט, אריינגערעכנט פארשינדנהייטן צווישן נאציאנאלע מינאריטעטן און די איבריגע פון די פאפולאציע.

אין 2015, איז די סאמי פארליעמענט געטעסקט גאווארן מיט צאמסטעלן אינפערמאציע אויף שלעכטע פסיכאסאציעל געזונט צווישן די סאמי פאפולאציע אין שוועדן, לויט די פובליק געזונטהייט אוטאריטעט און ריסערטשערס און פראקטישענערס אין די דאזיגע געגנט.

אין 2015, האט די גאווערמענט אויך געגעבן יעמטלאנט, וועסטערבאטן און נארבאטן קאונטי קאונסילד 600,000 שוועדישע קאנער פאר א פראיעקט וואס איז געאייגנט צוצוברענגען א געשריבענע איינשטימונג לגבי גייסטישע Sápmi געזונטהייט אין די שוועדישע טייל פון

וויבאלד אונזער יעצטיגע וויסנשאפט וועגן הענדיקעפט מענטשן צווישן די סאמי איז באגרעניצט, האט די גאווערמענט געגעבן פאר די סקאנדינאווישע וועלפער צענטער פאנדס צו קענענלערנען די וואונג סטואציע פון סאמי מיט הענדיקעפט און זייערע נאנטע רעלאטיווס אין די סאמי אדמיניסטראציע דיסטריקטס, און אן ענדגילטיגע באריכט איז ערווארטעט אום 15 יאנואר 2017.

ספעציעלע עקשענס פאר ראמע רעכטן

אלץ א טייל פון די גאווערמענט'ס ראמע ארייננעמונג סטראטעגיע, אין 2015, האט די פובליק געזונטהייט אוטאריטי באריכטעט א טיפע שטודיע פון די געזונט און וואונג סטואציע פון ראמע מיידלעך און פרויען. די שטודיע האט שטארק באשטעטיגט וואס פריערע שטודיעס האבן געוויזן – אז זיי מאכן מיט ערגערע באהאנדלונג ווי אנדערע, און האבן ווייניגער צוטרוי אין גאווערמענט אגענטורן און ערגערע געזונט ווי די אלגעמיינע פרוי אין שוועדן.

די באורד פון געזונטהייט און וועלפער איז באאויפטראגט געווארן צו פראדוצירן, צווישן 2014 און 2016, און מאכן מאכן צוטריטליך עדוקעישען פאר מענטשן מיט וויסנשאפט אין די ראמע שפראך און קולטור צו ארבעטן אלץ בריק-בויערס אין סאושעל סערוויסעס און געזונטהייט קעיר.

אין מערץ 2016, האט די באורד פארגעשטעלט עדוקעישענעל מעטיריעל וואס איז גערופן געווארן "וויאזוי א מענטש ווערט אנגענומען באשטימט די צוקונפט – ראמע ארייננעמונג – א סופארט פאר די סאושעל סערוויסעס. די באורד איז געטעסקט געווארן מיט איינפירן אן עדוקעישענעל קאמפיין באזירט אויף די דאזיגע מעטיריעל, דירעקטירט צו די סאושעל סערוויסעס, און געפאקוסט אויף אן ארייננעמענדע צוגאנג, און וויאזוי מענטשן צפעציעל ראמע, זענען אנגענומען.

די בריק-בויערס האבן בייגעשטייערט אז ראמע האבן זיך איינגעשריבן מיט די עמפלויענט סערוויסעס און באקומען ארבעט. אין מערץ 2016, איז די באורד געטעסקט געווארן מיט פארבעסערן די ארבעט פון ראמע ארייננעמונג.

עלדערקעיר אין מינאריטעט שפראכן

סעקשן 18 פון די נאציאנאלע מינאריטעטן און מינאריטעטן שפראכן אקט שטעלט פאר אז א מוניציפאליטי אין אן אדמיניסטראטיווע דיסטריקט מוז אפערן מענטשן וואס פארלאנגען א געלעגנהייט צו באקומען סערוויס און באהאנדלונג אלץ א טייל פון עלדערקעיר פון פערסאנעל וואס קענען פיניש, מיענקיעלי אדער סאמי

אין א באריכט פון 2015, האט די נאציאנאלע ראט פון געזונט און וועלפער באשטימט אז געגנט-רעגירונגען זענען נישט אייניג אין זייער מעגליכקייט זיך צו צושטעלן צום געזעץ. די באפעלקערונג, מאס פון לאנד, און צאל פון מינאריטעט גרופעס זענען זאכן וואס שטערן דעם מעגליכקייט, ווי אויך ווייטקייט. עס איז שווער צו אוועקשטעלן ספעציעלע איינהייטן פאר א שפראך אויב עס זענען דא ווייניג עלטערע מענטשן וואס פארלאנגן א פלאץ, און עס איז דא א באגרעניצטע זאל מענטשן וואס רעדן דעם מינאריטעט שפראך. מערסטנס פון די געגנט-רעגירונגען אין די

אדמיניסטראטיווע געגנט פארלירן אויך פונעם באפעלגערונג. די ראט האט אויך גערעדט וועגן א פעלער אין קענטעניד פונעם געזעץ ביי די ארבעטער און אויפגענומענע באאמטער, און מאנגל פון איבערגעזעצטע אינפארמאציע געצילט צו עלטערע מענטשן און זייער משפחות.

צוליב די פראבלעמען איז פארלאנגט געווארן פונעם ראט אין 2016 מיט צולייגן זייער פאבליקאציע, אייער רעכט צו קעיר און באהאנדלונג – א וועגווייזער פאר עלטערע, מיט אינפארמאציע וועגן נאציאנעלע מינאריטעט רעכטן, און איבערטייטשן דעם פאבליקאציע צו סאמי, מאיענקייעלי, און פיניש. אין צוגאב דערצו איז פארלאנגט פונעם ראט צו פארשפרייטן די פאבליקאציע און אינפארמאציע פון נאציאנעלע מינאריטעט רעכטן צו געגנט-רעגירונגען וואס זענען פארמישט אין דעם. אן ענדגילטיגן באריכט פון די ארבעט דארף ווערן אריינגעגעבן אום 10 אקטאבער 2016.

קעמפן קעגן האסן פארברעכן

די פארברעכן פארמיידן קאנסעל (Brå) האט באריכטעט א פארמערונג פון באריכטעט האסן פארברעכן סיי קעגן ציגיינער און אידן אין 2014. עס איז נישט מעגליך צו באשטימען צי דאס איז וועגן זיי זענען מער אויסגעשטעלט דערצו, זיי באריכטן דאס מער, אדער מער וואג אויף האסן פארברעכן אינעם באריכט. צוטרוי אינעם געריכט סיסטעם אדער אלגעמיין אין רעגירונג אגענטורן קען מעגליך אפעקטירן באריכטן פארברעכן צו פאליציי. Brå באריכטעט אויך אז געלעזטע האסן פארברעכן זענען ווייטער ווייניג אין פריילינג 2015, צוליב א פארלאנג פון מיניסטארן, האט די פאליציי אוטאריטעט באשטעטיגט א פארמערטע אנשטרענגונג אין קעמפן קעגן האסן פארברעכן.

קעמפן קעגן אנטי-סעמיטיזם און פארמערטע אידישע זיכערהייט

האסטטיגע טאטן קעגן רעליגיעזע ארגאניזאציעס איז אן ערנסטע פראבלעם, און עס איז דא א לאך צווישן אנטי-סעמיטישע האסן פארברעכן און די וועג וויאזוי איינצעלנע מענטשן מאכן מיט די פארברעכן. די ראטע פון נישט באריכטעטע פארברעכן זעהט אויס צו זיין זייער הויך. די שטאטישע שטיצע פאר רעליגיעזע ארגאניזאציעס ראט האט באקומען 500,000 שוועדישע קראנאר אין 2014 צו מאכן א ליסטע פון די פארברעכנס פארלעמענט האט באשטימט צו אוועקשטעלן 10 מיליאן קראנאר יעדעס יאר פון רעליגיעזע הילף-געלט פאר מאַסנאמן צו פארמערן זיכערהייט, פון 2015, אנגייענדיג אמווייניגסטענס ביז 2019.

קולטור און שפראך

מאָסנאמן צו שטיצן נאציאנעלע מינאריטעט שפראך און קולטור די פונקציעס פונעם שפראך און נאציאנעלע העריטידזש אינסטיטוט (ISOF) רעכנט אריין אויפהאלטן דעם שפראך און פארשפרייטן באוואוסטזיין פונעם נאציאנעלע מינאריטעט שפראך פון פיניש, אידיש, מאיענקייעלי, און ראמאני טשיב. די נאציאנאלע קולטור קאנסעל געבט געלטער און פראיעקט געשאנקן צו שטיפן נאציאנעלע מינאריטעט שפראכן און קולטור ווי אויך געפלאנטע פאבליקאציעס וועגן נאציאנעלע מינאריטעטן אין 2014, האט די קולטור קאנסעל אוועקגעשטעלט נאציאנעלע מינאריטעט קולטור אלס איינער פון פינעף פריאריטעט לאנד פאר שטאטישע געשאנקן אינעם קולטור קאארדינאציע מאדעל אין 2011, האט די שפראך קאנסעל פון ISOF ארויסגעגעבן אנווייזונגען פארן צופאסן די שפראך געזעצן און אנווייזונגען פאר מולטי-שפראך אינפארמאציע – פראקטישע אנווייזונגען פאר מולטי-שפראכיגע וועבזייטלעך. די ציל פון די אויסגאבן איז צו אינפארמירן אגענטורן איבער וויאזוי צו צופאסן די שפראך געזעץ און די נאציאנעלע

מינאריטעט און מינאריטעט שפראך געזעץ

שפראך באנוץ סעמינארס ווערן פארהאלטן אין מאל א יאר אין פיניש און ראמאני טשיב, און באלד, אין אידיש. די שפראך קאנזול האט פיניש ארטיקלען אין צייטונגען וועגן וויאזוי מען נוצט פיניש. די פיניש, ראמאני טשיב, און אידיש רעפערענץ גרופעס טרעפן זיך צוויי מאל א יאר. די ציגיינער גרופע האט פארטרעטערס פון די ארלי קאלדעראס, לאווארי, קעילע און טרעוועלער דיאלעקטן

וועגן פיניש, טוט ISOF ארבעטן צוזאמען מיט שוועדישע עדיוקעישאנעל ראדיא (UR), וואס רעקארדירט די שפראך קאנסעל'ס באנוץ סעמינאר אין פיניש. ISOF ארבעט אויך מיט שוועדישע ראדיא'ס Sisuradio וואו שפראך קאנסעל באנוץ עקספערטן ענטפערן פראגעס. ISOF געבט אויך קורסן פאר פיניש קעיר ארבעטער און געבט ארויס פיניש אינפארמאציע צעטלעך 2-4 מאל א יאר

ISOF האט צוויי ראמאני טשיב נאכפארשונג פראיעקטן – אן אייראפעישע פראיעקט אויף ציגיינער קינדער'ס גראמאטישע לערנען קענטעניס אין פרי-שולע קלאסן, מיט א ציל צו נוצן וויסנשאפט צו פארמיידן פלאצירונג פון ציגיינער קינדער אין קלאסן פאר גייסטיש געשטערטע (וואס פאסירט אין געוויסע אייראפעישע לענדער). א צווייטע ווערט גערופן ציגיינער טעגליכע לעבן, און זאמלט וויכטיגע אינפארמאציע וועגן ציגיינער עסן קולטור אדענטיטעט און פירונגען

רעכט צו נוצן די ערשטע שפראך אינעם געריכט סיסטעם

אום 1 אקטאבער 2013 איז אריין אין קראפט די נייע געזעץ איבער דאלמעטשן און איבערזעצן אין קרימינאלע קעיסעס. א פארדעכטיגטע אדער באשולדיגטע וואס קען נישט שוועדיש איז בארעכטיגט צו האבן א דאלמעטשער דורכאויס געריכט פארהאנדלונגען אדער אויספרעגן ביי ערשטע אויספארשונגען. די געריכט אדער אגענטור וואס פארשט אויס מוס אויך איבערזעצן דאקומענטן אין קרימינאלע קעיס אדער די וויכטיגסטע טיילן, אויב איבערזעצן איז וויכטיג צו ערמעגליכן די פארדעכטיגטע צו היטן אויף זיינע רעכטן. די געזעצן זענען אויך פאר מינאריטעט שפראכן אין פאר אלע שוועדישע געריכטן. דאלמעטשונג איז פריי פון אפצאל ווען א פארדעכטיגטע איז ארעסטירט אדער געהאלטן אונטער וואך, מוז די אינפארמאציע געגעבן ווערן שריפטלעך טייל (גלייך, אין א שפראך וואס ער אדער זיי פארשטייט A). פון די ערשטע אויספארשונג געזעץ 12

נעמען פון פלעצער

די שפראך און נאציאנעלע העריטעזש אינסטיטוט (ISOF) – טוט אלעמאל באקוקן נעמן פון פלעצער אין אלע לאנד ערטער פון מינאריטעט שפראכן – צפון, לאלע, דרום און אמע סאמי, ווי אויך אלס פיניש און מאיענקייעלי, און באריכטן ריכטיגע ארטאגראפיע אין רייע דזשיא דאטא, אזוי אז די ריכטיגע נעמען פון פלעצער ווערן פארשפרייט איבער די לאנד

נאציאנעלע אגענטורן ארבעטן דורך די נעמען פון פלעצער קאנסעל צו פארשפרייטן נעמן אין געגענטער פון מינאריטעט שפראכן. די נאציאנעלע אנקעטער פון שוועדן'ס אי-סערוויס מאפע זוכן און נעמען פון פלעצער ערלויבט צו זוכן פאר פלעצער אין סאמי, פיניש און מאיענקייעלי

נאציאנעלע מינאריטעט קולטור

אין די 2015 בודזשעט, האט די קולטור קאנסעל געטאפלט שטיצע פאר פלאנירטע אויסגאבן פון נאציאנעלע מינאריטעט ליטעראטור, אין פארבלייך מיט 2014.

די שטאט געשאנק פאר קולטור צוועקן געזעץ וואס איז אריין אין קראפט אום 1 יאנואר 213 האט קלארע אנווייזונגען פאר געשאנקן פאר מינאריטעט קולטורישע אקטיוויטעטן ווי לאנג זיי האבן נאציאנעלע קולטור וויכטיגקייט

און 12 מערץ, 2012, צו פייערן די ערשטע ציגיינער אין שוועדן פאר 500 יאר צוריק, האט די קולטור קאנסעל אויפן פארלאנג פון מיניסטארן געפארעמט א ראט וועגן ציגיינער קולטור און פארגאנגענהייט. אנפאנגענדיג אין האבן מיניסטארן געהעכערט די יערליכע געשאנק צום אידישן מוזעאם מיט איין מיליאן שוועדישע קראנאר, 2013, צו פארמערן זייער פינאנציעלע פעסטקייט. אום דעצעמבער 2013, האבן מיניסטארן געשאנקן Ájtte, די שוועדישע בערג און סאמי מוזעאם 200,000 קראנאר זיך צו באטייליגן אין אינטער-געגנטליכע און אינטערנאציאנעלע צוזאמן ארבעט פראיעקטן.

די סאמי פארלעמענט, צוזאמען מיטן האנדיקראפט קאנסעל, געלט Sámi Duodji, די סאמי האנדיקראפט פונדעמענט, וואס לויט סאמי טראדיציעס, נוצט דריי סאמי האנטקראפט קאנסולטאנטן וואס ספעציאליזירן אין מארקעטינג און קאמיוניקאציע, ביזנעס זאכן, און האנדיקראפט און קולטור העריטעזש, יעדער זייער זאך. די סאמי פארלעמענט אלס אן אדמיניסטריווע אגענטור פארן סאמי קולטור, ארבעט מיט די וויכטיגע פונקציעס פון אנטוויקלען א שטארקע, פול-פאכיגע סאמי מאלעריי און קולטורישע לעבן. די פונקציע רעכנט אריין אוועקשטעלן, די שטאטישע געשאנקט פאר סאמי קולטור. די שטאטישע גאשאנק פאר אלגעמיינגע קולטור אקטיוויטעטן אנטוויקלונג, און וועלטליכע קולטור אויסטויש און צוזאמענארבעט האט א ספעצייעלע סומע פאר סאמי קולטור.

קולטור צוזאמען ארבעט

די קולטור קאנסעל קען שטעלן אנטוויקלונג געשאנקן פאר געגענט קולטור פראיעקטן. אין 2015 האט די קאנסעל אויסגעטיילט מער ווי פיר מיליאן קראנאר פאר אקטיוויטעטן וואס האבן גענצליך אדער טיילווייז געשטופט מינאריטעט קולטור.

קולטור העריטעזש וואס מען קען נישט אנטאפן

אין 2011, האט שוועדן צוגעשטימט צו די UNESCO פארזאמלונג אויף דאס אפהיטן פון קולטור העריטעזש וואס מען קען נישט אנטאפן. פון 2011 ביז 2013, האבן מיניסטארן באשטימט די שפראך און נאציאנעלע העריטעזש איינהייט (ISOF) אלס די קאארדינירענדע אגענטור פארן איינהאלטן די באשלוסן פונעם פארזאמלונג, מיט אן ענדגילטיגן באריכט אריינגעגעבן אום פעברואר 2014. די אגענטור האט אוועקגעשטעלט אן ארגיניזאציע צוטיילט אויף טיילן וואס רעכענען אריין אגענטורן, ארגעניזאציע, איינהייטן, און וואלונטירן וואס דעקן די טיילן פון קולטור העריטעזש וואס מען קען נישט אנטאפן. די סאמי פארלעמענט האלט מיט און האט געפארעמט אן ארבעט קאמיטע וואס באשטימט פארטרעטערס פאר יעדע פון די טיילן. די פיניש און מאיענקייעלי-רעדנדע מינאריטעטען נעמן אויך אנטווייל אין די צוטיילטע ארבעט. ביישפילן פון קולטור העריטעזש וואס מען קען נישט אנטאפן אין שוועדן קען מען טרערפן אויף די ISOF. וועבזייטל

און די אנווייזונגען פון פארטיילן פאר 2015 און 2016, האבן מיניסטארן באשטימט די נאציאנעלע אגריקולטור אגענטור, די נאציאנעלע ארכיוון, די סאמי פארלעמענט און די ISOF מיט אויספירן א פראיעקט אויף, טראדיציאנעלע עסן קולטור אויף א קליינע פארנעם. די אגענטורן, פון 2015 ביז 2018 וועלן שטיצן לעבעדיגע דינאמישע קולטור העריטעזש פארבינדן מיט עסן און עסן פראדוקציע. אלס א טייל פון דעם פראיעקט, וועט טראדיציאנעלע סאמי וויסנשאפט אין דעם געגנט ווערן ספעציעל ארויסגעווישן, גענוצט, און אנטוויקעלט.

מידע

די בראודקאסטינג לייסענסעס פון שוועדישע ראדיא קארפאראציע (SR), שוועדישע טעלעוויזשאן קארפאראציע (SVT) און שוועדישע עדיוקעישאנעל ראדיא קארפאראציע (UR) זענען באנייט געווארן פאר 2014-2019. די פריערדיגע פארלאנגן פון זיך רעכענען מיט עטניק און שפראכישע מינאריטעטען איז געווארן איבערגענומען מיט מער פונקטליכע פארלאנגן פאר נאציאנעלע מינאריטעטען און אנדערע מינאריטעט שפראכן.

אום מערץ 2015, האבן מיניסטארן אוועקגעשטעלט א קאמיסיע צו מאכן א מידיע פאליסי פארן צוקומפט, צו אנאליזירן די געברויך פאר, און צושטעלן נייע מידיע פאליסי מאסנאמען איינמאל די צייטונג געשאנק, וויאזוי עס איז יעצט, ענדיגט זיך. עס דארף פארקומען א קאנסולטאציע מיט פארטרעטער פון נאציאנעלע מינאריטעטען, און דערנאך אן ענדגילטיגן באשלוס, ביז 31 אקטאבער 2016.

די פילם איינהייט האט געמאכט א געשאנט צום פינלאנד אינסטיטוט שטיצענדיג זיער ארבעט פון פארשפרייטן פיניש פילמס אין שוועדיש, וואס עס וועט נוצן פאר א פילם בעיקר פראדוצירט אין פינלאנד, ווי אויך א פילם וואס האט א קלארע ציגיינער טעמע – פאפוזשע – די ציגיינער ניגון

-די פילם איינהייט האט אויך געגעבן א געשאנק פאר גרעסערע צוטריט צום שוועדישע-פיניש פארבאנד פאר זעה קראפט געשעדיגטע אין נארבאטטען פון 2012 ביז 2014 צו דאלמענטשן א פילם אין פיניש פאר א שוועדיש-פיניש אודיענס.

אין 2015 האבן מיניסטארן פארלאנגט פונעם פילם איינהייט מיט שטיצענדע קינדער פילמס אין נאציאנעלע מינאריטעט שפראכן – די פילם איינהייט וועט נוצן 814,000 קראנאר צו צופאסן דעם שפראך, מערסטנס דורך דאבינג, פון פילמס פאר קינדער, אמערסטנס פאר קינדער אין עלטער צווישן פיר און אכט יאר אלט, און צו פארשפרייטן די פילמס. ראמאני טשיב, סאמי, און מאיענקייעלי קומען ערשט לויטן געשאנק. אויב עס בלייבט איבער געלט, קען מען אויך אריינרעכענען פיניש און אידיש.

Ruottin neljäs raportti Euroopparaathiin raamikonvensuunin alla suojasta kansalisille minuriteetille.

Tämä on kokoelma Ruottin neljäsestä raportista Euroopparaathiin raamikonvensuunin alla suojasta kansalisille minuriteetile joka jätethiin sisäle 1 kesäkuuta 2016. Sisältö kuvvaa kehitystä aktyellin tarkistusperiuutin aikana. Tarkempaa informasuunia löytää täyelisestä raportista ruottinkielelä ja englantinkielelä. Taustainformasuunia löytää aijemista raportista.

Taustainformasuuni

Net viis kansalista minuriteettiä Ruottissa on juutalaiset, roomit, saamelaiset, ruottinsuomalaiset ja tornionlaaksolaiset. Monet niistä puhuvat jotaki minuriteettikielistä meänkieli, jiddiksenkieli, roominkieli, saamenkieli ja suomenkieli. Vahvistetut oikeuvel jällaavat suomenkielele, saamenkielele ja meänkielele erityisissä hallintoaluheissa johonka tänä päivänä kuuluu 75 kuntaa ja 14 maakäräjää. Roominkieli ja jiddiksenkieli on aluheelisesti vaphaat kielet ja sen takia net ei kuulu hallintoaluheishiin.

Päämäärä minuriteettikielipolitiikale on ette antaa suojaa kansalisille minuriteetile ja vahvistaa niitten maholisuuksia ette vaikuttaa ja tukea niitä histuurialisia minuriteettikieliä niin ette net pysyvät elävinnä. Minuriteettikielipolittinen päämäärä on jaettu kolhmeen osa-aluheesheen; diskrimineerinki ja suojattomuus, vaikutusvalta ja osalistuminen ja kieli ja kultturelli identtiteetti.

Osalistuminen ja vaikutusvalta ja sivilii yhtheiskunnan organiseerinki

Pietyt neuvottelut

Lääninhallituksella Stokholmin läänissä ja Saamekäräjällä on 1 tammikuusta 2010 lähtien tehtävännä ette tarkistaa kunka laki kansalisista minuriteetistä ja minuriteettikielistä nouvatethaan. Jokavuotisissa raportissa virastot on nostanheet esile kunka tärkeät hyvintoimivat neuvottelut on kansalisitten minuriteetitten kansa kunnissa, mutta niitä on vieläki eroja maholisuuksissa vaikutusvaltaan riippuen missä sitä assuu maassa. Toisetki virastot, paikalisella ja kansalisella tasola, pitävät jatkuvasti neuvottelujä kansalisitten minuriteetitten eustajitten kansa, niitten toiminoitten yhtheyessä jokka koskevat heitä.

Hallituskanslia on pitäny jokavuotisia neuvottelukokkouksia kansalisitten minuriteetitten eustajitten kansa. Neuvottelujä piethään kansa erityisissä kysymyksissä ko tarve vaatii, esimerkiksi kokemuksista rasismistä satsauksessa ”Samling mot rasism”/”Kokkointuminen rasismiä vasthaan” ja raamin sisälä stratekiissa roomilaisele inklyteerinkille.

Raamin sisälä neljäsen raportin valmistautumiselle piethiin 22 maaliskuuta 2016 neuvottelu kansalisitten minuriteetitten eustajitten kansa. Neuvottelun aikana esitethiin muun muassa toivomus laajemasta polittisesta yhtheistoiminasta lakkaamattomalle jatkuvale työle kansalisitten

minoriteettien oikeuksien kansa. Lisäksi nostettiin esille se yhä kovempi yhteiskuntaklimatti joka on johtanut siihen ette monet juutalaiset ja roomit ei uskalla olla aukenehaiset heidän identiteettien kansa. Monet osanottajat meinasivat ette kehitys mitä koskee kielenopetusta mennee oikealle kantalle mutta ette muutosvauhti on liian hidas. Toiset osanottajat selostivat ette koulutuskysymyksiä ei kehitetä ollenkaan ellei ette yritys äitinkielenkoulutuksen kansa ei kelpaa ette eistää minoriteettikielittien revitalisointeihin. Mielipiteitä ja ääniä jotka tulivat esille neuvottelun aikana on olleet pohjana työraportteihin kansa.

Neuvottelut valtion strategiassa ette inklyteerata roomilaisia

Hallituksen strategiassa roomilaiselle inklyteerintalle tulee selvästi esille ette roomilainen osallistuminen ja vaikutusvalta pitää leimata työtä strategiille joka tasolla, Hallituskanslia, virastot joitako se koskee ja kunnat on eri muotoissa pitäneet ja kehittäneet neuvotteluita roomilaisittien asiantuntijoin ja eustajittien kansa. Ruottin Kunnat ja Maakäräjät (SKL) on valtion avustuksella kehittäneet työmallin joka antaa tukea usealle pilottikunnalle heidän työssään ette kehittää kvalitaatiivisia ja systemaattisia neuvotteluita. Ne virastot jotka on saaneet tehtävän strategiin raamin sisällä, pitävät kansa erin sorttisia neuvotteluita ja puheluita roomilaisittien eustajittien kansa.

Informaation levitys

Yhä useampi kunta, maakäräjä ja virasto informoora heidän verkkosivulla minoriteettien oikeuksista minoriteettikielille.

Saamekäräjä ja Lääninhallitus Stokholmissa on vastuulliset informaation- ja tiivistävistä toimista olleikki kunnille ja virastoille. Esimerkiksi on otettu esille ja jaettu ulos informaationmateriaalia joka koskee oikeutta esikouluun ja vanhuustenholtoon. Virastot on lisäksi järjestäneet koulutuksia ja konferenssia ette vahvistaa tietoa perussuojasta ja niistä velvollisuuksista jotka on olemassa hallintoalueilla.

Saamekäräjä on kansa hallituksen tehtävänä ottaa esille verkkosivun minoriteet.se joka on tärkeä portaalit informaationle lakisääntöistä, Eurooppaunionin konvenssionista ja kansallisista minoriteetistä.

Fuurymmi elävälle historialle on virasto hallituksen alla jollako muun muassa on tehtävänä ette vastustaa antisemitismia ja antisemitismia. Virasto tekkee aktiivisesti töitä ette levittää informaationia ja pitää näyttelyjä jotka koskevat juutalaista ja roomilaista minoriteettiä.

Ennen joka vaalia Vaalivirasto tuottaa informaationmateriaalia äänestys-oikeutetuille koska, missä ja kunka vaalioikeudet saattavat äänestää. Viraston informaationmateriaalit kääntään kansallisille minoriteettikielille.

Kansanvälisesti

Kansanvälistä työtä saamelaisitten oikeuksille

Hallitus on intensifioinut neuvotteluita pohjoismaisesta saamekonvensiosta eteenpäin ja selvittää saamelaisen kansan oikeuksia eteenpäin ja kehittää omaa kieltä, omaa kulttuuria, omia elinkeinoja ja omaa yhteiskuntaelämää joissakin on vähemmän haittoja maaraajoista. Sitäpaitsi hallituskanslia on varattu vasittuja rahoja Saamelaisheon parlamentaariseen raathiin jossakin saamelaisela kansala on luonolinen yhteistyöorgaani. Viiminen konferenssi Uumajassa 2014 sai tulokseksi Uumajadeklarasiunin. Deklarasiuni ottaa ylös usseita eri asia-alueita ja antaa kehoituksia maile joissakin saamelainen kansa ellää.

NÄS on valmistava orgaani kokkouksille pohjoismaitten ministeritten, jotka on eesvastuuna saamelaisista kysymyksistä, ja saamekäräjänpresidentitten välissä. Vuon 2016 aikana Ruotti on isäntämaa ja niin NÄS- kokkous ko ministeri- ja presidenttikokkous piethään sen takia Stokholmossa. Viimisen kokkouksen aikana marraskuussa 2016 jaethaan kansa Pohjoismainen saamenkielinen kielipalkinto, Gollegiella, ulos.

Saamekäräjä on kansa ollu matkassa ruottin hallituksen delegasiunissa kansanvälisissä fuurymmissä jotka koskevat saamelaisia kysymyksiä, esim FN:in mailmankonferenssi peruskansoile (WCIP) ja kahestoista paarttikokkous Konvensiunile biolookisesta moninaisuudesta. FN:in vakituksessa peruskansafuurymmissä toukokuussa 2016 New Yorkissa olit, Saamekäräjän eustajitten lisäksi, Kulttuurideparttementin valtiosihteerit.

Lisäksi hallitus tulee tekheen töitä ratifiseerinkiä kohin konvensiunista ILO 169 mutta se on kuitenkin ennen kaikkia kysymys valtiopäivile päätettäväksi.

Kansanvälistä työtä roomilaisitten oikeuksille

Ruotti osalistuu aktiivisti työhöön EU:n raamiverkin sisäle kansalishiin stratekiihin ette intekreerata roomia vuotehen 2020 mennessä, ja raporteeraa joka vuosi kunka työ ruottalaisen stratekiin kansa tehään. Jälkhiin 2012 lähtien työ tehään muun muassa sen verkoston kautta jossakin on kansaliset kontaktpaikat roomilaisele inklyteerinkille jonka EU-komisiunni on pannu käynthiin. Tarkotus on ette painattaa päälle jäsenmaitten työtä ittenkunki stratekiin kansa roomilaisele inklyteerinkille antamalla tukea ja luomala maholisuuksia kokemusvaihteluun ja syvenethyin puhehuin.

Ruotti osalistuu kansa CAHROM (Ad hoc Committee of Experts on Roma Issues) joka vastaa suohraan Euroopparaatin ministeeeriökomiteeale. Komitea pittää muun muassa analyseerata totheuttamista jäsenmaitten kansalisesta politiikasta ja tuottaa temattishiin vaihteluin kokemuksista ja hyvästä praksiksesta.

Pohjoismainen virkamiesryhmä minuriteettikysymyksille

Pohjoismainen virkamiesryhmä minuriteettikysymyksille kokkointuu jotensakki säänölisesti. Tarkotus virkamiesryhmän kansa oon ette vaihettaa iteoita ja kokemuksia pohjoismaitten hallituskansliotten välilä. Tämän ette maholistaa pitkänaijan tionjakamisen maitten välissä.

Työ samoile oikeuksille ja maholisuuksille

Työ diskriminerinkiä vasten

Valtio halvaa nähä Ruottin jossako kaikki ihmiset tunnustethaan miksikä het oon, saavat oikeuven ette definieerata itteänsä ja ette niilä oon saatavissa samat oikeuven. Diskrimineerinkilaki oon sentraali työkalu työssä diskrimineerinkiä vasten ja sitä pittää vahvistaa. 2014 valithiin vasittu tutkia jollako oon tehtävännä ette esittää kunka työn diskrimineerinkiä vasten mennee organiseerata ja efektiviseerata. Tutkia pittää muun muassa tutkia ja antaa ehotuksia jokka varmistavat hyviä ehtoja henkilöile joitako diskrimineerathaan ette net ottavat talthen heän oikeuven. Tehtävän pittää selvittää viimisthään 16 joulukuuta 2016.

Työ rasismia vasthaan

Fuurymillä elävälle histuurialle oon tehtävännä ette 2015–2017 periutin aikana tehä koulutustoimin eri muotosista rasismista ja epätuleransista histuuriassa ja tänä päivänä. Tarkotus oon ette satsaus tuottaa luomista tasa-arvosesta yhtheiskunnasta jokka leimautuu respektistä kaikitten ihmisitten tasa-arvosta ja oikeuksista ja ette eistää demokratiita. Päämäärä oon ette jokka Ruottin oppilas peruskoulussa ja jymnaasiakoulussa saavat nämät tiot. Tehtävä sisältää muun muassa työtä antisemitismia ja antisiganismia vasthaan.

Ette koota ja systematiseerata työtä hallitus näkkee tarpheen kansalisesta plaanista jokka oon pohjana pitkänaijan ja tulossuunatululle työlle. Hallitus meinaa sen takia 2016 vuen aikana esittää kansalisen plaanin rasismia ja viharikoksia vasten. Saman raamin sisälä hallitus meinaa kansa inklyteerata toimia ette estää ja vastustaa viharikoksia.

Määrä ilmoituksia Diskrimineerinkiompyytsmannile (DO) diskrimineerinkistä juutalaisia, roomia, saamelaisia, ruottinsuomalaisia ja tornionlaaksolaisia vasthaan oon 2014 vuen aikana lissäintynny verraten 2013. Nünku ennenki issoin osa ilmoituksista piethään koskevan diskrimineerinkiä roomilaisista. DO:n mukhaan pimeämäärä oon uskottavasti suuri. Määrä tuomioita elikkä sopimuksia jokka koskevat diskrimineerinkiä jostaki kansalisesta minuriteettistä oon jatkuvasti harva.

Suunile puolet kunnista hallintoaluheila ja muut virastot oon kouluttanheet heän henkilökuntaa diskrimineerinkikysymyksissä. Siittä huolimatta 40% minuriteettieustajista jokka 2014 vuen aikana täytit aukean kysymysformyläärin webbipaikala minoritet.se olit kokehneet ette heitä oli diskrimineerattu elikkä trakaseerattu heän kansalisen minuriteettikuuluvaisuuen takia menny vuen aikana.

Hallitus vahvistaa työtä diskrimineerinkiä vasthaan kansalisesti, aluheelisesti ja paikalisesti antamalla enämpi resyrsiä DO:le ja paikalisihin toiminthoin diskrimineerinkiä vasten. DO:n rahamäärä nostethiin 10 miljoonala kruunula vuosittain lähtien vuela 2016.

DO:la oon, heän töinen kautta samoile oikeuksille ja maholisuuksile, käynnissäoleva projekti jollako oon tarkotuksena ette kehittää tiolisuutta diskrimineerinkistä saamelaisista peruskansana ja koetuitten kokemuksitten perusteilta kehittää pitkänaijan työtä muutokselle ja saamelaisitten samoile oikeuksille ja maholisuuksile.

DO tekkee kansa vasittua työtä suunattu diskrimineerinkiä vasten työssä roomilaisen inklyteerinkin raamin sisälä. 2013 vuen aikana virasto alotti työn ette lisätä roomilaisitten saatavuuen samhoin oikeukshiin ja maholisuuksihin sosiaalipalvelussa ja asuntomarkkinoila.

Aktiiviä toimenpitoja

Maaliskuussa 2016 hallitus jätti proposisuunin valtiopäivile kokohnaiskattavasta raamiverkistä aktiivile toimenpioile jonka tarkotus oon ette eistää samoja oikeuksia ja maholisuuksia. Proposisuunissa ehotethaan muutoksia diskrimineerinkilaaissa. Muutokset merkittevät muun muassa ette työ aktiivilä toimenpioila työelämässä ja koulutusalueela pitävät sisältää samat diskrimineerinkipohjat ko diskrimineerinkikielossa, niin sanotut kaikki seittemän pohjaa diskrimineerinkilaaissa. Lisäksi viitathan ulos kokohnaisylittävän raamiverkin työle aktiivitten toimenpioitten kansa, joka merkittee yhen metutin siiheen kunka työtä pittää tehä, sillä aikaa ko kehitys konkreettisistä toimenpioista jätethään työnantajalle ja ittele kulle koulutusjärjestäjälle ette kehittää yhdessä työläisten ja stytentitten, oppilhaitten ja lapsitten kansa. Ehotethaan kansa ette palkkakartotuksen tasa-arvosille palkoile pittää tehä joka vuosi sen siihaan ko joka kolmas vuosi.

Lakimuutos suositelhaan astumhaan voihmaan 1 tammikuuta 2017. Valtiopäivä ootethaan ottavan päätöksen proposisuunista ensimmäisenä puolivuotena 2016.

Uusi stratekii työle ihmisoikeuksitten kansa Ruottissa

Hallitus meinaa kääntyä takashiin valtiopäivile uuen startekiin kansa työle ihmisoikeuksitten kansa Ruottissa. Stratekiita tulhaan kehittämhään delekasuunin mietinön taustan perusteela ihmisoikeuksille ja yytvärteerinkin hallituksen toisesta toimintaplaanista ihmisoikeuksille. Yks tärkeä osa tulevasta startekiista oon arvostelu ette riippumattoman kansalisen institysuunin pittää järjestää jollako oon tehtävännä ette suojata ja eistää ihmisoikeuksia Parisiprinsiüpitten mukhaan.

Työ antisiganismiä vasten

Hallitus oon esittännä valkokirjan joka kuvvaa hyökkäyksiä ja loukkauksia joitako oon tehty roomile 1900-luvun aikana. Tarkotus valkokirjan kansa oon ette antaa tunnustuksen uhrile ja niitten omhaisille ja lua käsitystä roomilaisen minuriteetin olosuhtheile tänä päivänä.

Maaliskuussa 2014 hallitus päätti ette panna käynthiin komisuunin antisiganismiä vasten. Komisuuni piti kompleterata ja tukea yhtheiskunnan toimia antisiganismiä vasten ja tuottaa työhöön ette ylittää sitä luottamusrakoa joka oon olemassa roomilaisen ryhmän ja toishaalta yhtheiskunnan välilä. Komisuuni antisiganismiä vasten jätti loppureetuväisninkin hallitukselle toukokuussa 2016.

Komisuuni antisiganismiä vasten oon tuottanu siihen ette tehä näkyviksi net laajat ennakkoluulot roomia vasten ja sitä koettua kasvavvaa diskrimineerinkiä ryhmässä. Hallitus meinaa valtiopäivitten julistuksella, ette tarvithaan jatkuvia satsauksia ette vastustaa antisiganismiä ja inklyteerata roomia.

Koulutus

Koulutustoimia kansalisista minuriteetistä

Reviteeratuissa kursiplaanissa peruskouluile vuela 2011 nostethaan esile kansaliset minuriteetit aiheissa ruottinkieli, histuuria, uskonto-oppi ja yhtheiskuntaoppi. Peruskoulun kursiplaanin mukhaan ruottinkielessä opinto pittää muun muassa tuottaa siihen ette oppilhaat saavat kohata ja tutustua kansalishiin minuriteettikiehiin Ruottissa. Minuriteettikielitten asema yhtheiskunnassa oon esimerkiksi osa sentraalista sisälöstä vuosiluvuile 7–9.

Kouluvirasto oon saanu tehtäväksi ette informeerata koulua ja koulun päämiehiä roomista kansalisenna minuriteetinä ja roomitten oikeuksista. Virasto oon kansa yhtheistyössä roomilaisitten eustajitten kansa ottanu esile digitaalisen oppimateriaalisylementin jossako oon faktaa ja inspirasuunimateriaalia roomilaisesta kulttuurista, kielestä, uskonosta ja histuuriasta ja kymmenkunta oppikalua roominkielelä joitako mennee käyttää äitinkielenopetuksessa.

Komisuuni antisiganismiä vasten oon muun muassa ottanu esile koulutusmateriaalin joka perustuu valkokirhjaan joka kuvvaa hyökkäyksistä ja loukkauksista joitako oon tehty roomilaisile 1900-luvula. Tämä materiaali oon jaettavaksi kouluissa ja muissa osissa yhtheiskunnasta.

Kansalinen koulukehitysohjelma

Kouluvirasto sai 9 heinäkuuta 2015 tehtäväksi hallitukselta ette ottaa esile ja totheuttaa kansaliset koulukehitysohjelmat jotka suuntautuvat päämiehile ja kouluile. Tarkotus oon ette kehittää ja vahvistaa koulutusta ette antaa oppilhaile parhaimat ehot ette kehittyä niin pitkälti ko oon maholista. Toimit kansalisissa koulukehitysohjelmissa saattavat muun muassa olla kompetensikehitystoimia ette tukea opettajojta ja henkilökuntaa työssä ette antaa oppilhaile joilako oon tarve vasitusta tuesta, sitä tukea mitä het tarttevat, työmuotoja ja työmallia ette kehittää työtä koulun arvopohjan kansa esim koskevan turvalisuutta, oppirauhaa, työtä diskrimineerinkiä ja loukkaavaa kohtelua vasten, tasa-arvoa ja normikritiikkaa ja systemaattista laatutyötä jollako oon fuukkys ylösseuranthiin ja arviointhin oppilhaitten tietokehityksestä.

Oikeus äitinkielenopetuksheen

Muutoksitten kautta koululaaissa, joka astu voihmaan 1 heinäkuuta 2015, annethaan oppilhaile jotka kuuluvat johonki kansalisheen minuriteethiin, vahvistettu oikeus äitinkielenopetuksheen heän

kansalisessa minuriteetikielessä. Lakimuutos merkitsee ette oppilhaala joka kuuluu kansalisheen minuriteettiin ei enää tarte olla perustietoja hänen kansalisessa minuriteetikielessä ette koulun päämiehelä oon velvolisuus tarjota äitinkielenopetusta.

Jymnaasiaoppilhaala jotka kuuluvat johonki kansalisheen minuriteettiin oon oikeus opetuksheen äitinkielessä, vaikka kieli ei ole oppilhaan jokapäivänen yhessäolokieli kotona. Oppilhaala pittää kuitenkin olla hyvät tiot kielessä ja se tarkottaa ette oppilhaala nyt oon niitten muutoksitten kautta, jotka oon tehty koululaissa, suuremat maholisuuat lukea kieltä peruskoulussa. Jymnaasiakoulussa oppilas saattaa kansa lukea hänen kansalista minuriteetikieltä – suomenkieltä, saamenkieltä, jiddiksenkieltä, meänkieltä elikkä roominkieltä kielivalikoimana. Opinot saattavat alkaa siltä tasolta jotka ottavat lähtökohan oppilhaan etutioista.

Turvaaminen opettajoista

Ette turvata saatavuuen oppettajoista kansalisiin minuriteetikiehiin annethiin 2013 vissile yniversiteetile ja korkeakouluile erityisiet tehtävät ette rakentaa ylös ja kehittää aineopettajakoulutuksen saamenkielessä, roominkielessä, meänkielessä ja suomenkielessä.

Hallitus siirtää vuelta 2016 lähtien eesvastuuen, ette rakentaa ja kehittää aineopettajakoulutuksen meänkielessä, Stokholmin yniversiteetistä Uumajan yniversiteettiin Euroopparaatin rekomentasuunin taustala ja minuriteetitten toivomuksitten mukhaan ette koulutus kielessä ja opettajakoulutuksen meänkielessä pittää konsentreerata yhtheen yniversiteettiin Ruottissa.

Uumajan yniversiteetilä oon kansa tehtävännä ette rakentaa ylös ja kehittää aineopettajakoulutuksen saamenkielessä. Södertörnin korkeakoulula oon vastaava tehtävä roominkielele. Lundin yniversiteetilä oon jo entisthään ollu vasittu tehtävä jiddiksenkielen koulutukselle. Stokholmin yniversiteetilä oon jatkuvasti kansalinen eesvastuu ette rakentaa ylös ja kehittää aineopettajakoulutuksen suomenkielessä.

Stokholmin yniversiteetile myönettiin kesäkuussa 2013 äksaamilupa aineopettajaäksaamille joka suuntautuu työhöön peruskoulun oppivuoshiin 7-9 suomenkielessä äitinkielenä. Koulutus alko syksylä 2015. Uumajan yniversiteetile myönettiin kesäkuussa 2014 äksaamilupa aineopettajaäksaamille joka suuntautuu työhöön peruskoulun lukuvuosile 7–9 ja suuntautuu työhöön jymnaasiakoulussa saamenkielessä äitinkielenä.

Hallitus oon antanu Valtion kouluvirastolle tehtäväksi ette, komplemettinä aineopettajakoulutukshiin, tehä toimia ette lyhyle aijale lisätä saatavuuen opettajoista kansalisissa minuriteetikielissä. Yks osa tehtävästä oon ette huolehtia ette vähhiinthääns kakstoista henkilöä tullee olheen töissä äitinkielenopettajanna kansalisissa minuriteetikielissä saamenkielele, suomenkielele ja meänkielele. Syyskuussa 2014 hallitus jatko tehtävän ette roominkieliki tuli matkhaan tehtävhään, ja pitensi samala sitä käynnissäolevaa tehtävää joka koskee saamenkieltä, suomenkieltä ja meänkieltä.

Kaukokoulutus

Kaukokoulutus regleerataan 1 kesäkuusta 2015 lähtien koululaaissa. Kauko-opetuksella meinataan interaktiivista koulutusta jota on piethään informasuuni- ja komyunikasuuniteknika. Oppilaat ja opettaja on eri huohneissa ko koulutusta piethään, mutta kuitenkin pittää ohjaaja olla matkassa siinä huohneissa missä kaukokoulutusta piethään. Päämies, se joka järjestää koulua, saapi pittää kaukokoulutusta vississä aiheissa silloin ko koulula ei ole lekitimeerattua elikkä pätevää opettajaa koulutukselle elikkä silloin ko oppilhaitten määrä on liian pieni.

Oppimateriaalia

Kouluvirasto on ottanu esile uutta koulutusmateriaalia ette käyttää kansalisitten minuriteettikielitten koulutuksessa. Materiaalit jotka julkasthaan Kouluviraston webbipaikala on opettajaohjauksinna joissako on oppilasaktiviteettiä tehty opetukselle oppilhaile joilako ei ole ythään elikkä vain rajotetut tiot suomenkielessä, jiddiksenkielessä, meänkielessä roominkielessä elikkä saamenkielessä. Kaikki osat ei ole vielä aivan valhmiit mutta net tulhaan julkasheen pikkuhiljaa 2016 vuen aikana.

Roominkieli vuosiluvuile 1-3 on materiaali joka esitethään yhtheistyössä QualiRomprojektin kansa Euroopparaatin Kielikeskuksessa. Työssä jiddiksenkielen kansa fuukkys tässä tehtävässä on panttu materiaahliin oppilhaile vuosiluvuissa 4-9.

Materiaalia ei paineta ensimmäisessä versiossa mutta esitethään digitaalisenna dokumenttinä. Net on meinattu ette käyttää opettajilta ohjauksenna koulutuksessa. Kouluviraston webbipaikala jossako materiaalit julkasthaan on länkkiä kursiplaahniin, komentaarimateriaahliin, selostavhiin filhmiin ja informasuuhniin muista resyrsistä jotka saattavat olla käytänöliset koulutuksessa.

Saamekouluhallituksella on valtion tehtävä ette vastata oppikaluitten kehityksestä saamenkielelä. 2015 vuen aikana Saamekouluhallitus on antanu ulos uuen oppimateriaalin jossako on puustaavikorttia saamenkielelä. Net on kansa kääntänheet yhtheiskuntasuunattua ja tietesuunattua oppimateriaalia vuosiluvuile 1–3 pohjos- ja luulajansaamenkieleksi. 13 viittomakirjaa on käänetty pohjos-, etelä- ja luulajansaamenkieleksi. Lukukirjoja, työkirjoja ja yks laulukirja, Lávllagirji, on reviteerattu. 2016 vasten Saamekouluhallitus on vahvistettu 1,5 miljoonala kruunula ja hallitus räknää ette antaa saman summan vuosina 2017 ja 2018.

Kakskielistä koulutusta

Hallitus pittää kaskielisen koulutuksen tärkeänä osana kielirevitaliseerinkistä ja sen takia hallitus on päättäny pitentää pruuitoimintaa kakskielisen koulutuksen kansa peruskoulussa, 30 kesäkuuhun 2016 saakka ja valmistaa nyt lissää pitenysaikaa. Hallitus valmistaa tällä hetkelä tutkimusta äitinkielestä ja kakskielisestä koulutuksesta. Tutkimus ootethaan alkavan syksylä 2016 ja olla valmis vuen vaihteheessa 2016/2017.

Roomilaisia sillanrakentajia

Hallituksen stratekiin raamin sisälä roomilaisele inklyteerinkille Kouluvirasto on saanu tehtäväksi

ette ottaa esile koulutuksen sillanrakentajille jollako oon roomilainen kieli- ja kulttuurikompetensi joka toimii länkkinä yksityisitten ja julkisen toiminan välissä. Koulutuksheen, joka alotettiin joulukuussa 2012, ja lopetettiin kesäkuussa 2015 oon 16 sillanrakentajaa kuulunu. Sillanrakentajat toimivat esikoulussa ja koulussa niissä kunnissa jotka oon osalistunheet stratekiin piluttitoimintiaan roomilaisile inklyteerinkille. Toiminta oon tuottanu siiheen ette useampi roomilainen lapsi käyppi esikoulua ja ette yhä useampi roomilainen oppilas käyppi valhmiiksi peruskoulun ja ette gymnaasiakoulusta tulle yhä tärkeämpi roomilaisile oppilhaile.

Kansanvälisesti

Oon olemassa käynnissäoleva työ departtementi- ja virastotasola Ruottin, Norjan ja Suomen välissä jonka tarkoitus oon ette kehittää yksmielisyyttä ja saaja käynthiin yhtheistyön oppimateriaalista saamelaisile. Tämä työ oon käynnissä ja sen tarkoitus oon ette nämät kolme maata pitävät kehittää ja yhtheisesti tulla yhtheisymmäryksheen priuriteerinkilistasta joka kiinitethään politiikkaan näissä kolmessa maassa. Tämä työ suunnitelthaan olevan valmis kevväilä 2016.

Terhveys, sosiaali hulto ja turvalisuus

Hallitus oon laittanu komisuunin tasa-arvoselle terhveyelle. Komisuuni pittää jättää sisäle ehotuksia jotka saattavat eistää siiheen ette terhveyserot yhtheiskunnassa pienenevät, matkhaanräknätty erot kansalisitten minuriteetitten ja loppuväestön kansa.

2015 annethiin tehtäväksi Saamekäräjälle ette tehä tietokokoelma mitä koskee psyykkososiaalista saihrautta saamenkielisellä kansala Ruottissa. Työn pittää tehä neuvottelussa Kansanterhveysviraston, tutkioitten ja praktiikkeritten kansa alala.

2015 vuen aikana valtio myönsi kansa Jämtlantın läänin maakäräjälle, Västerbottenin läänin maakäräjälle ja Norrbottenin läänin maakäräjälle 600 000 kruunua projekthiin jonka tulos pittää olla kirjojettu sopimus yhtheistyöstä psyykkiselle terhveyelle ruottin osasta Sápimia.

Tänä päivänä ei ole kyllicki tietoa tilantheesta henkilöile joilako oon toimintaeste saamenkielisitten seurassa. Sen takia hallitus oon päättäny myöntää Pohjoismaitten Hyvinvointikeskukselle rahoitusta ette tehä tutkinion joka näyttää minkälainen elämäntilane oon saamelaisila joilako oon toimintaeste ja niitten omhaisilla saamelaisissa hallintokunnissa. Tutkinon pittää loppureetuvuuisata 15 tammikuuta 2017.

Erityisiä toimia roomitten oikeuksille

Raamin sisälä hallituksen stratekiile roomilaisile inklyteerinkille Kansanterhveysvirasto reetuvuuisasi syvenetyt tutkinon roomilaisitten tyttärillen ja vaimoitten terhveystilantheesta ja elämäntilantheesta. Tutkinto vahvistaa suurin määrin sitä kuvvaa jotako entiset tutkinot oon näyttänheet ette roomilaiset tyttärheet ja vaimot kokevat ette heitä kohelthaan huonomasti eri aktööriltä yhtheiskunnassa, ette heilä oon huonompi luottamus eri yhtheiskuntatoimintoin ja ette heilä oon huonompi terhveys jos vertaa totalhiin vaimoshiin asukhaishiin.

Sosiaalihalituksella oon tehtävännä ette periuutin aikana 2014–2016 ottaa esile ja tehä saatavaksi koulutuksen henkilöile jollako oon roomilainen kieli- ja kulttuurikompetensi (sillanrakentajat) työhöön sosiaalipalvelussa ja terveys- ja sahraanhoijossa.

Maaliskuussa 2016 Sosiaalihalitus esitti koulutusmateriaalin ”I bemötandet tar framtiden form – Romsk inkludering”/”Kohtelussa tulevaisuus muotostuu - Roomilainen inklyteerinki”. Koulutusmateriaali tuele sosiaalipalvelukseen. Virasto oon saanu tehtäväksi ette materiaali lähtökohtana tehä koulutustoimin joka suuntautuu sosiaalipalvelhuun kohteleavasta ja inklyteeraavasta työmallista jollako oon erityinen fuukkys roomilaishiin.

Sillanrakentajat oon vaikuttanheet siihen ette roomilaiset kirjottavat sisäle ittensä Työvälytykseen ja saavat töitä. Virasto sai maaliskuussa 2016 tehtäväksi ette jatkaa kehittämhään työtä roomilaisele inklyteerinkille.

Vanhuustenhuolto minuriteetikielelä

Laaissa 18 § kansalisista minuriteetistä ja minuriteetikielistä sanothaan ette kunta yhelä hallintoaluheela pittää tarjota sille joka sen vaatii, maholisuuen ette kokohnaans elikkä osittain saaja sitä palvelua ja hoitoa jotako tarjothaan vanhuustenhuolon raamin siälä henkilökunnalta joka hallittee suomenkieltä, meänkieltä elikkä saamenkieltä.

Yhessä raportissa vuela 2015 Sosiaalilautakunta totea ette kunnila oon eri maholisuuet ette nouattaa laain tarkotusta. Kunnan ihmislukumäärä ja jeukraaffinen koko ja minuriteettiryhmän koko oon faktorit jotka vaikuttavat maholisuuheen ette tarjota vanhuustenhuoltoa minuriteetikielilä, niinku jeukraaffisesti pitkät matkat kunnassa. Se oon hankala laittaa vasittuja osastoja vissile kielele jos oon harva vanhaa joka halvaa paikkaa ja niitä oon rajotettu määrä henkilökunnasta jotka ossaavat minuriteetikieltä. Usseimat kunnista saamelaisela hallintoaluheela oon kansa kunnat jostako väki oon väheny, raportin mukhaan.

Sosiaalihalitus viittaa kansa ongelhmaan ette oon huonot tiot laaista kansalisista minuriteetista niin työssäolevilla ko kansanvalituila ja ette oon puute informasuunista käänetty minuriteetikielile joka suuntautuu vanheemille ja niiten omhaisille.

Taustanna tälle ylhäälä kuvatulle ongelmakuvale hallitus oon antanu Sosiaalihalitukselle tehtäväksi ette 2016 vuen aikana kompleteerata pyplikasuunin Din rätt till vård och omsorg – en vägvisare för äldre/ Sinun oikeus hoitohon ja huolthoon - tieviitta vanheemille jossako oon informasuunia kansalisitten minuriteetitten oikeuksista, ja kääntää kirjotuksen saamenkieleksi, meänkieleksi ja suomenkieleksi. Lisäksi Sosiaalihalitus pittää toimia ette kirjotus ja informasuuni kansalisitten minuriteetitten oikeuksista jaaethaan koskevhiin kunthiin. Työn pittää reetuisata viimisthään 10 lokakuuta 2016.

Työ ette vastustaa viharikoksia

Tioitten mukhaan Rikoksiaestävältä raatilta /Brottsförebyggande rådet (Brå) oon määrä ilmoituksia joilaki oon viharikosmutiiviä niin roomilaisia ko juutalaisia vasthaan lissäintynny 2014 vuen aikana. Se ei ole maholista selvittää johtuu ko se lissäintynheestä suojattomuudesta, korkeamasta ilmoitushalusta elikkä ette viharikokset saavat enämpi huomiota ilmoituksissa. Luottamus oikeuslaitokselle elikkä virastoile ylheensä vaihtellee ja saattaa Brå:n mukhaan vaikuttaa jos sitä ilmottaa rikoksen polisisille. Brå konstateeraa ette määrä ilmoitettuja viharikoksista jokka oon selvitetty oon jatkuvasti matala.

Vastauksenna hallituksen tehtävään Polisivirasto ilmotti kevväilä 2015 ampisuuninousun mitä koskee ette vastustaa viharikoksia.

Työ antisemitismiä vasten ja juutalaisheen turvalissuutheen

Viehraanvihasia tekoja uskontoliittoja vasten oon suuri ongelma. Oon olemassa rako ilmoitetuitten viharikoksitten määrälä joilako muun muassa oon antisemittisiä etumerkkiä ja yksityisitten ihmisitten kokemuksilla semmosista rikoksista. Pimeämäärä, niin sanottu määrä ei ilmoitettuja rikoksia tuntuu olevan suuri.

Lautakunta valtioliselle tuele uskontoliithoin otti vasthaan 500 000 kruunua 2014 vuen aikana ette kartottaa essiintymiset semmosista teoista.

Valtiopäivät oon kansa päättäny merkitä 10 miljoonaa kruunua tuesta uskontoliitoile turvannostaville toimile. Satsaus alko jällaaahmaan 2015 ja jällaa kuitenkin 2019 vuen lophuun.

Kultturi ja kieli

Toimia ette eistää kansalaisitten minuriteetitten kieliä ja kulttuuria

Instityytälä kielile ja kansanmuistole oon muun muassa tehtävännä ette tehä kielenhuoltavia toimia ja jakkaa tietoa kansalisista minuriteettikielistä suomenkieli, jiddiksenkieli, meänkieli ja roominkieli. Valtion kulttuuriraati jakkaa toiminta-avustuksia ja projektiavustuksia ette eistää kansalisitten minuriteetitten kieliä ja kulttuuria ja antaa tukea suunnitetulle julkasulle kansalisitten minuriteetitten kirjalisuudesta ja antaa tuotantotukea kulttuuriavisille jokka koskevat kansalisia minuriteettiä.

2014 vuen aikana Kulttuuriraati päätti kansa kansalisitten minuriteetitten kulttuurin yheksi viiestä priuriteerinkipohjasta valtionavustukselle kulttuuriyhtheistyömallissa.

ISOF/Kieliraati oon 2011 antanu ulos kirjutukset Riktlinjer för tillämpningen av språklagen och Vägledningen för flerspråkig information – praktiska riktlinjer för flerspråkiga webbplatser/ Suuntaviivoja kielilain käyttöle ja Ohjaus monikieliselle informasuunile - praktisia suuntaviivoja monikielisille webbipaikoile. Tarkotus kirjutuksitten kansa oon ette informeerata virastoita kunka kielilakia ja lakia kansalisista minuriteetista ja minuriteettikielistä pittää nouvattaa.

Kielenhuoltoseminaaria piethään kerran vuessa suomenkielele ja roominkielele (hetin kansa jiddiksenkielele) Suomenkielisessä kielenhuolossa osalistuu Kieliraati suomenkielisissä kielipalstoissa avisissa. Referensiryhmät suomenkielele, roominkielele ja jiddiksenkielele kokkointuvat 2 kertaa vuessa. Roomilaisheen ryhmään kuuluu eustajia varieteetistä arli, kalderaš, lovari, kale ja reisaavaroomi.

Mitä koskee suomenkieltä ISOF: ila oon yhtheistyö Ruottin Koulutusraation (UR) kansa ja UR:in kautta pelathan Kieliraatin kielihuoltoseminaarit suomenkielessä sisäle. ISOF: ila oon kansa yhtheistyö Ruottin Raation Sisuraation kansa jossako Kieliraatin kielihuoltajat suomenkielessä vastaavat kielikysymykshiin. ISOF antaa kansa koulutuksia ja kursia esim suomenkielenpuhuvulle hoitohenkilökunnale ja antaa ulos suomenkielisen infoplaavin 2–4 kertaa vuessa.

Roominkielele oon käynnissä kaks tutkintoprojektiä ISOF:in sisäle: Yks eurooppalainen projekti roomilaisitten lapsitten kramattisesta oppikyvystä esikoululuokassa, jossako tarkoitus oon ette tietheelisellä tavala vastustaa tarpheetonta siotusta roomilaisista lapsista erityisluokhiin (mikä tapahtuu vississä eurooppalaisissa maissa) Yks muu tutkintoprojekti virastossa oon nimeltä Roomilainen arkipäivä, ja siinä virasto kokoa sisäle tärkeätä tietoa esim roomilaisesta ruokakulttuurista, identiteetistä ja perintheistä ja tavoista.

Oikeus käyttää ommaa kieltä oikeuslaitoksessa

1 lokauuta 2013 lakimuutos koskevan tulkkausta ja käänöstä rikolisuusoikuenkäynnissä astu voihmaan. Muutokset merkittevät ette jos eppäilitty elikkä uskottu rikoksesta ei hallitte ruottia niin tulkin pittää käyttää kokkousissa ennen oikeuenkäyntiä elikkä kuulustelussa ennen esitutkintoa. Tuomioistuun elikkä rikostatutkiva virasto oon kansa vastuulinen kääntämhään paperia rikostatutkimuksessa elikkä tärkeimät osat siitä, jos käänös oon tärkeästä merkityksestä ette eppäilitty saattaa saaja käyttää hyväksi hänen oikeutta. Säänöt koskevat kansa minuriteettikieliä ja jälleavat joka tuomioistuimessa maassa. Tulkikostanuksia ei ole pakko maksaa takashiin.

Ko eppäilitty oon fangittu elikkä piätetty niin semmosen informasuunin pittää jättää kirjojettuna ilman ootusaikaa, sillä kielelä mitä hään ymmärtää (12 a § esitutkintojulistuksessa).

Paikannimet

Instityytti kielele ja kansanmuistole (ISOF) oon jatkuvasti aktyellin periuutin aikana tarkistannu paikannimiä terituriellilä minuriteettikielilä pohjos-, luulaja-, etelä- ja uumajasaamenkielelä, ja suomenkielelä ja meänkielelä. Tämä tarkistus tuottaa siihen ette usseita minuriteettikielisiä paikannimiä mennee reetuvuissata oikeala ortokrafiila perustheelisessa jeeutaatassa ja tämän kautta levitethään net oikeat paikannimet yhtheiskunnassa.

Paikannimiraatin kautta, Ortnamnsrådet, valtioliset virastot tekevät töitä aktiivisti ja tiolisesti ette tehä näkyviksi ja käyttää paikannimiä terituriellilä minuriteettikielilä. Lansmeetarin epalvelussa Kartsök och ortnamn/Kartanhaku ja paikannimet oon maholista hakea paikannimiä saamenkielelä, suomenkielelä ja meänkielelä.

Kansalisitten minuriteetitten kulttuuri

Kulttuuriraati tuplasi vuona 2015 pyydettyä planeeratulle julkasulle kansalisitten minuriteetitten kirjallisuudesta verraten 2014.

Selvenetty ohjaus tuesta minuriteetille on kansa kirjoitettu sisäle sääntöihin valtionavustuksesta kulttuuriin tarkoituksella joka astu voimaan 1 tammikuuta 2013. Sääntöistä tulee esille ette valtionavustusta saapi jättää kansalisitten minuriteetitten kulttuuritoimintaan jos toiminta on kansallisesta kulttuuripolittisesta merkityksestä.

Ette juhla ensimmäisitten roomilaisitten tuloa Ruotoihin 500 vuotta aikaa sitten Kulttuuriraati järjesti 12 maaliskuuta 2012 hallituksen tehtävänä konferenssin roomilaisesta kulttuurista ja historiasta. Vuolta 2013 lähtien hallitus on nostanu jokavuotista avustusta Juutalaisheen museoon miljoonalla kruunalla ette antaa toiminnalle tukevampaa pohjaa. Hallitus myönsi joulukuussa 2013 Ájtte, Ruottin tunturi- ja saamemuseolle, Svenskt fjäll- och samemuseum, 200 000 kruunua ette osallistua interregionaalisiin ja kansainvälisiin yhteistyöprojekteihin.

Saamekäräjät rahoittaa kansa yhdessä Lautakunnan kansa kotikäsitökyksyksille, Nämnden för hemsöjdsfrågor, Sámi Duodji – Saamelaislöitöisäätiön/Sameslöjdstiftelsen. Saamelaisista perinteistä ja tarpeista lähtökohdalla on kolme saamelaitöikonsylenttiä töissä eri erityisasaloitten kansa; markkinointi ja kommunikasuuni, elinkeinökyksykset, ja käsityö ja kulttuuriperintö.

Hallintovirastona saamelaiselle kulttuurille, Saamekäräjällä on tärkeä tehtävä ette tuottaa kehitykselle luonaa ja moninaisuudesta leimatuun saamelaisheen taite- ja kulttuurielämään. Tehtävään kuuluu olleikki ette päättää kunka valtion avustusta jaetaan saamelaisheen kulttuuriin. Valtion rahoituksessa, bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete/ avustusta yleiselle kulttuuritoiminnalle, kehitykselle ja kansainväliselle kulttuurivaihtelulle ja yhteistyölle, on varattu rahoitusposti saamelaiselle kulttuurille.

Kulttuuriyhteistyömalli

Kehitysavustuksen kautta alueilleiseen kulttuuritoimintaan Kulttuuriraati saattaa merkitä valtionavustusta alueilleisiin kulttuuriprojekteihin. 2015 vuen aikana virasto on tuen kautta jakanu raaan 4 miljoonaa kruunua töihmiin jotka kokoonnans elikkä osittain eistävät kansalisitten minuriteetitten kulttuuria.

Immateriellää kulttuuriperintöä

Ruotti ratifiseerasi 2011 Unescon konvensuunin immateriellin kulttuuriperintön turvaamisesta. Vuosina 2011–2013 Instityytillä kielille ja kansanmuistolle (ISOF), Institutet för språk och folkminnen (ISOF), oli hallituksen tehtävä ette yhdistävänä virastonna kehittää töitä konvensuunin nouttamisesta. Tehtävä loppuretuviisathiin helmikuussa 2014. Virasto on pannu pohjaa organisasuunille jaaettu niin sanothuin noothiin virastoista, organisasuunista, föreninkistä, ja ideällistä aktööristä jotka saattavat ylittää niitä osia jotka kuuluvat immaterielleihin kulttuuriperintöön. Saamekäräjät osallistuu ja on perustannu saamelaisen työryhmän ja valikoinu eustajia niishiin eri

noothiin. Suomenkielinen minuriteetti ja meänkielenpuhuva on osallistunut nootityöhön. ISOF tekkee aktiivisesti töitä isomalle osanottamiselle useamalta kansalliselta minuriteetiltä. Esimerkkiä immateriaalista kulttuuriperinnöstä Ruotissa on saatavilla ISOF:in verkkosivut.

Hallitus on reklerinkipreivissä v. 2015 ja 2016 antanut Valtion maapruukivirastolle, Riikinantikvaarivirastolle, Saamekäräjälle ja ISOF:ille tehtävän perinteellisestä pienosasta ruokakulttuurista. Virastot pitävät vuosina 2015–2018 elävää ja dynaamista kulttuuriperintöä joka on liitetty ruoka- ja ruokatavaratuotantoon. Tehtävän raamin sisällä muun muassa saamelaisittain perinteelliset tiedot alalla tulhaan tekheen näkyviksi, ne otetaan haltuun ja kehitetään.

Meedia

Ruottin Raatio AB, Ruottin Televisuuni AB ja Ruottin Koulutusraatio AB/ Sveriges Radio AB (SR), Sveriges Television AB (SVT) och Sveriges Utbildningsradio AB (UR) on saaneet uudet lähetysovat jotka jätävät 2014–2019 periuutin aikana.

Entiset ehdot ohjelmajärjelyt pitävät ottaa huomioon kielellisittain ja eettisittain minuriteettien intressit on selvennetty ehoiksi tarjonasta kansallisilla minuriteettikielillä ja muilla minuriteettikielillä.

Maaliskuussa 2015 hallitus on käynyt tutkimuksen En mediepolitik för framtiden/ Meediapolitiikka tulevaisuutele. Tutkimuksella on tehtävänä ehte analyserata tarvetta uusista meediapolitiittisista toimista ko pressituki nykyssä muutossa loppuu ja jättää sisäle ehotuksia uushiin meediapolitiittisiin työkaluihin. Neuvottelua häätty pittää kansallisittain minuriteettien eustajitten kansa. Tehtävän pittää reetuvuusat viimisthään 31 lokakuuta 2016.

Filmi-instituutti on myöntänyt tukea Suomen instituutille heän työhön ehte levittää suomalaista filmiä Ruotissa. Aktuellin periuutin aikana on lanseerintukea myönnetty filmile jossako Suomi on päätuottajamaa, ja filmile jollako on yks selvä roomilainen teema; Pappas – den romska sången/ Pappas – roomilainen laulu.

Filmi-instituutti on myöntänyt kansa tukea lissäintynheele saatavuutele minuriteettikieli-liittymiselle Ruottinsuomalaiselle Näkövikaaliitole ja Ruottinsuomalaiselle Näkövikaaliitole Norrbottenissa periuutin aikana 2012 ja 2014 ehte näkövikaaliitole filmiä suomeksi ruottinsuomalaiselle pypliikile.

Joulukuussa 2015 hallitus on antanut Filmi-instituutille tehtäväksi ehte tukea saatavuutta lastenfilmistä kansallisilla minuriteettikielillä. Filmi-instituutti on käytössä 814 000 kruunua jotka tulhaan käyttämhään ehte kielisopeuttaa, ennen kaikkia tyyppauksen kautta, filmiä suunnattu lapsile, ensisiassa fukyserattu neljästä- kaheksan vuotihaisile lapsile. Tehtävähään kuuluu kansa ehte toimia laajale levittämiselle niistä filmistä jotka on kielisopeutettu. Roominkieli, saamenkieli ja meänkieli priuriteerataan tehtävässä. Jos rahoitusta jääpii niin suomenkieli ja jiddiksenkieli kuuluvat kansa tähhään.

Ruota njealját raporta Eurohpáráđđái rámmakonvenšuvvna áigge našuvnnalaš minoritehtaid suojis

Dát lea čeahkkáigeassu Ruota njealját raporttas Eurohpáráđđái rámmakonvenšuvvna áigge suojis našuvnnalaš minoritehtaide mii guđđojuvvui geassemánu vuosttas beaivve 2016. Sisdoallu govvida ovdáneami dan áigeovuodilis dárkkistanáigodaga. Dárkkilit diehtujuohkimii čujuhuvvo dan dievaslaš ruota- ja eñgelasgielat raporttii. Duogášdieđuide čujuhuvvo ovdalaš raporttaide.

Duogášdieđut

Dat vihtta našuvnnalaš minoritehta Ruotas leat juvddálaččat, románat, sámít, ruotasuopmelaččat ja duortnuslaččat. Mánnggat sis sárdnot soames minoritehtagielain meänkieli, jiddisch, románá chib, sámegiella ja suomagiella. Nanostahtton rievttit gusket suomagiela, sámegiela ja meänkieli muhtin sierra hálddašanguovlluin mat odne gusket 75 gieldda ja 14 eanadikki. Romani chib ja jiddisch leat guovlluguovdasáččat sorjjasmeahtumat gielat ja eaige ná gullo hálddašanguovlluide.

Ulbmil minoritehtapolitiikain lea addit suoji našuvnnalaš minoritehtaide ja nanostahttit sin vejolašvuodaid váikkuheapmái sihke nannet historjjálaš minoritehtagielaide nu ahte dat seilot eallin. Minoritehtapolitiikalaš ulbmil lea juhkkuojuvvon golmma oasseoassái vealaheapmi ja uhkiduvvon, váikkuheapmi ja oassálastin sihke giella ja kultuvrralaš identitehta.

Oassálastin ja váikkuheapmi sihke siviila servodaga organiseren

Čađahuvvon ráđđádallamat

Stockholmma leana leanastivrras ja Sámedikkis lea juo odđajagimánu vuosttas 2010 bargun čuovvut lága našuvnnalaš minoritehtain ja minoritehtagielain doallama. Jahkásaš raporttain eiseválddit leat deattuhan buresdoaimbi ságastallama mearkkašumi gieldda našuvnnalaš minoritehtaiguin muhto leat ain earut vejolašvuodain váikkuheapmái vuolgá das gos riikkas orru. Maid eará eiseválddit báikkálaš ja našuvnnalaš dásis, čađahit jámma ságastallama našuvnnalaš minoritehtaid ovddasteddjiiguin daid doaimmaid oktavuodas mat guoskkahit sin.

Ráđđehuskansliija lea dahkan jahkásaš ráđđádallančeahkkimiid našuvnnalaš minoritehtaid ovddasteddjiiguin. Ráđđádallan čađahuvvo maid sierra jearaldagain go dárbu albmana, ovdamearkka dihte rasismma vásáhusaid birra biju vuolde. “Čeahkkaneapmi rasismma vuostá” ja strategiija olis mas románat leat mielde.

Njealját rapporta válmastallamiid rámaid siste dollojuvvo njukčamánu 22. beaivve 2016 ráđđádallan našuvnnalaš minoritehtaid ovddasteddjiiguin. Ráđđádallamis buktui ovdan earet eará doaivva viidát politiikalašovttasbargu boatkkakeahtes bissovaš bargu našuvnnalaš minoritehtaid vuoigatvuodain. Viidáseappot deattuhedje ain garrasit servodatbiras mii mielddisbukta ahte mánnggat juvdálaččat ja románat eai duostta leahkit rabas iežaset identitehtain. Mánnga oasseváldi anildedje ahte dálá

gielaoahpaheapmi mánná rivttes guvlui muhto nuppástustákta lea ila hiidis. Earát bukte ovdan skuvlejupmejeardagat eai ovdán ollenge dehe láidehus eatnigiellaoahpahusain ii leat vuogas doarjut minoritehtagielaide ealáskahttima. Oainnut ja govvideamit mat bohte ovdan ráđđádallamis leat leamas vuodđun bargui raporteremiin.

Ráđđádallan ráđđehusa strategija olis mas románat mielde

Ráđđehusa strategijas mas románat leat mielde albmana čielgasit ahte románalaš oassálastin ja váikkuheapmi galgá speadjalastit barggu strategijain buot dásiin. Ráđđehuskansliija, guoskevaš eiseválddit ja gielddat leat sierra vugiiguin čađahan ja ainovddidan ráđđádallama romána áššedovdiiguin ja ovddasteddjiiguin. Ruoŋa gielddat ja Eanadiggi (SKL) lea ráđđehusa veahkkeruđain ovddidan bargomálla mii addá doarjaga máŋgga pilohtagielladaide sin barggus ovddidit kvalitatiiivalaš ja systemáhtalaš ráđđádallama. Dat eiseválddit geat leat ožžon bargun strategija rámaid olis čađahit maid sierralágan ráđđádallamiid ja ságastallama romána ovddasteddjiiguin.

Dieđuid viiddideapmi

Ain eanet gielddat, eanadikkat ja eiseválddit dieđihit iežaset webbabáikkiin minoritehtaid vuoigatvuodain minoritehtagillii.

Sámedikkis ja Stockholmma Leanastivrras lea vástu diehtujuohkin- ja máhtoloktema bijuin erenomážit gielladaide ja eiseválddiide. Ovdamearkka dihte lea diehtujuohkinmateriála mii guoská rievtti ovdaskuvlii ja boarrásiidfuolaheapmái váldon ovdan ja juhkkovuvvon. Viidasit eiseválddit leat ordnen skuvlejumiid ja konfereanssaid nanostahttin dihte máhtu vuodđosuojis ja dain geatnegasvuodain mat hálddašanguovlluin leat.

Sámediggi lea maid ráđđehusa bargogohččumušas buvttihan webbabáikki minoritet.se mii lea dehálaš portála diehtujuohkimii lánkaásaheamis, Eurohpáráđi konvenšuvnnain ja našuvnnalaš minoritehtain.

Forum ealli historjái lea ráđđehusa vuoláš eiseváldi mas earet eará lea bargun vuosttildit antiziganisisma ja antisemitisisma. Eiseváldi bargá aktiivvalaččat diehtujuohkimiin ja čájáhusaiguin mat guoskkahit juvddálaš ja romána minoritehtaid. Ovdal juohke válggaid válgaeiseváldi buvttada diehtujuohkinmateriála jietnavuoigadahtton olbmuide goas, gos ja mot jietnavuoigadahtton olbmot sáhttet jienastit. Eiseválddi diehtujuohkinmateriála jorgaluvvo našuvnnalaš minoritehtagielaide.

Riikkaidgaskasaččaid

Riikkaidgaskasaš bargu sámiid rivttiid bealis

Ráđđehus lea beavttálmahttán davviriikalaš sámi konvenšuvnna gieđahallama nanostahttin ja čielggadan dihte sámi álbmoga rivttiid sealluhit ja ovddidit iežas giela, kultuvrra, ealáhusaid ja servodateallima unnimus vejolaš riikkarájiid hehttema.

Dan lassin ráđđehuskansliija lea várren sierra ruđa Sámi parlamenttalaš ráđđái, man bakte sámi álbmogis lea lunddolaš ovttasbargoorgána. Maŋemus konfereanssas Ubmis 2014 lei boadusin Ubmi-

deklarašuvdna. Deklarašuvdna namuha máŋga sierra áššesuorggi ja čuoziha geatnegasvuodaid riikkaide gos sámi álbmot eallá.

NÄS lea válmastalli orgána davviriikalaš ministariid , geain lea vástu sámi jearaldagain ja sámipresideanttaid gaskasaš čoahkkimiidda. Jagi 2016 Ruotta lea verdderiika ja sihke NÄS-čoahkkimat ahte ministtar- ja presideantačoahkkin dollo danin Stockholmmas. Maŋit čoahkkimis skábmamánu 2016 galgá maid Davviriikalaš sámi giellabálkkašupmi, Gollegiella, juhkkjuvvot.

Sámediggi lea maid oassálastán Ruota ráđđehusa delegašuvnnain riikkaidgaskasaš forumis mii guoská sámi jearaldagaid, omd. FN:a álgoálbmogiid máilmmikonfereansa (WCIP) ja guoktenuppelogát biologalaš eatnatvuoda Konvenšuvnna oassečoahkkimii. FN:a bissovaš álgoálbmotforumis miessemánu 2016 New Yorkas oassálasttii Sámedikki ovddasteddjiid lassin , Kulturdepartemeantta stáhtačáli.

Viidásit ráđđehus boahtá bargat ILO 169 konvenšuvnna ratifiserema guvlui, muhto dát lea goit loahpa loahpas jearaldat mas ráđđehus mearrida.

Riikkaidgaskasaš bargu románaid rivttiid bealis

Ruotta oassálastá aktiivvalaččat EO rámmadoaimma siskkobealde našuvnnalaš taktihkain románaid integreremii jagi 2020 rádjái ja rapportere jahkásaččat mot bargu ruota taktihkain čađahuvvo. Juo 2012 rájis bargu dáhpáhuvvá e.e dan fierpmádaga bakte našuvnnalaš oktavuodačuoggaiguin masa románat gullojit man EO kommišuvdna lea vuodđudan. Dárkkuhussan lea jođihit miellahttoriikkaid barggu iežaset taktihkain románaid mielde leahkimiin addimiin doarjaga ja luovvat vejolašvuodaid vásáhusmolsumiidda ja čiekŋalit ságastallamiidda.

Ruotta oassálastá maid CAHROMii (Ad hoc Committee of Experts on Roma Issues) mii vástida njuolga Eurohpárađi ministarkomiteaí. Komitea galgá earet eará analyseret miellahttoriikkaid našuvnnalaš politihka čađaheami ja veahkehit temáhtalaš vásáhusaid lonohallamii ja buori praksisii.

Davviriikalaš virgeolmmošjoavku minoritehtajearaldagaid váste

Davviriikalaš minoritehtajearaldat virgeolmmošjoavku čoahkkana oalle jeavddalaččat. Virgeolmmošjoavkku dárkkuhussan lea lonohallat jurdagiid ja vásáhusaid davvi riikkaid ráđđehuskansliijaid gaskkan. Dát danin ahte dahkat vejolažžan guhkesáigásaš máhtosirdima riikkaid gaskkan.

Bargu seamma rivttiide ja vejolašvuodaide

Bargu vealaheami vuostá

Ráđđehus háliida oaidnit Ruota gos buot olbmot dovddastuvvo danin go sii leat, ožžot rievtti meroštallat ieža iežaset ja sis lea vejolašvuolta seamma rivttiide. Vealahanláhka lea guovddáš gaskaoapmi barggus vealaheami vuostá ja galgá nanostahttot. 2014 välljejuvvui sierra čilgehusolmmái bargun evttohit mot barggu vealaheami vuostá sáhtta organiseret ja beavttálmahttit. Čilgehusolmmái

galgá earet eará čilget ja addit evttohusaid mat sihkkarastet buriid eavttuid olbmuid geat vealahuvvojit geavtit buorrin rivttiideaset. Bargu galgá čilgejuvvot maŋemus juovlamánu 2016.

Bargu čeardavealaheami vuostá

Forumis ealli historjái lea bargun áigodaga 2015-2017 áigge čađahit skuvlejupmebiju čeardavealaheami ja gierddehisvuoda historjjás ja odne sierra hámiin. Biju dárkkuhus galgá veahkehit luovvat dásseveardásaš servodaga mii speadjalastá buot olbmuid seamma árvvu ja rivttiid gudnejahttima ja demokratiija ovddideami. Ulbmil lea olahit buot Ruota vuodđoskuvlla ja gymnása ohppiid. Bargu siskkilda earet eará barggu antisemitismma ja antiziganismma vuostá.

Barggu čohkkemii ja systematiseremii ráđđehus oaidná dárbbu našuvnnalaš plánii vuodđun guhkesáigásaš ja bohtoščohkkejuvvon bargui. Ráđđehus áigu danin ovdanbuktit našuvnnalaš plána čeardavealaheami ja vašširihkkosa vuostá jagi 2016. Seamma rámaid siste ráđđehus áigu maid siskkildit doaimmaid eastalit ja vuosttildit vašširihkkosa.

Almmuhusaid lohku Vealahanáittardeaddjái(VÁ) juvddálaččaid, románaid, sámiiid, ruotasuopmelaččaid dehe duortnuslaččaid vealaheamis lea jagi 2014 lassánan go veardida 2013. Dego ovdal árvvoštallo eanasoassi almmuhusain guoskat románaid vealaheami. DO jalgii lea goit sevdnjeslohku jáhkehahti stuorat. Duomuid ja soabademiid lohku mii guoská soames našuvnnalaš minoritehta vealaheami lea ain unni.

Sullii bealli gielddain hálddašanguovlluin ja eará eiseválddit leat skuvlen bargoveagas vealahan-jearaldagain. Das fuolakeahtá 40 proseanta dain minoritehtaovddasteddjiin mat jagi 2014 leat vástidan rabas jearaldatskovváii webbabáikkis minoritet.se, leat vásihan ahte sii leat vealahuvvon ja givssiduvvon sin našuvnnalaš minoritehtii –gullevašvuoda dihte maŋemus jagiid áigge.

Ráđđehus nanostahtá barggu vealaheami vuostá našuvnnalaš, guovllu ja báikkálaš dásis lasiduvvon návccaiguin DO:i sihke báikkálaš doaimmaiguin vealaheami vuostá. DO mearreruhta loktejuvvui 10 miljovnnain ruvnnain jahkásaččat 2016 rájis.

DO:s lea iežas barggus seamma vuoigatvuodát ja vejolašvuodát bissovaš prošeakta dárkkuhussan ovddidit máhtu sámiiid vealaheamis álgoálbmogin ja vásihuvvon vásáhusaiguin ovddidit guhkesáigásaš barggu rievdadussii ja sámiiid seamma rivttiide ja vejolašvuodaide. DO jodiha sierra barggu orientašuvdnan vealaheapmi barggu olis mas románat leat mielde. Jagi 2013 álggahii eiseváldi barggu lasidemiin románaid vejolašvuoda seamma vuoigatvuodaide ja vejolašvuodaide sosiálabálvalusas ja orohatmárkanis.

Aktiivvalaš doaimmat

Njukčamánu 2016 ráđđehus guđii proposišuvnna riikkabeivviide viiddes rámmabarggu aktiivvalaš doaimmaide dárkkuhussan ovddidit seamma vuoigatvuodaide ja vejolašvuodaide. Proposišuvnnas evttohuvo rievdadusat vealahanlágas. Rievdadeamit mearkkašit e.e. ahte bargu aktiivvalaš doaimmaiguin bargoeallimis ja skuvlensuorggis galgá siskkildit seamma vealahanvuoduid

vealahangiieldun, dm. Buot čieža vuođu vealahanlágas. Viidasit čujuhuvvo viiddis rámmabargu bargui aktiivvaláš doaimmat, mat mearkkašit metoda mot bargu galgá doaimmahuvvot, dan bottago duođalaš doaimmat guđđojuvvo bargoadái ja skuvlenordnejeaddjái hábmet ovttas bargiiguin ja studeanttaiguin, ohppiiguin ja mánáiguin. Evttohuuvvo maid bálkágárten dásseárvosaš bálkkáide galgá dahkkot juohke jagi golmma jagi sajis.

Láhkariievdateapmi evttohuuvvo boahit vuoibmái odđajagi vuosttaš beivve 2017. Riikkabeaivvit vurdo váldit mearrádusa proposišuvnnas 2016 vuosttaš beallejagi áigge.

Ođđa strategiija bargui olmmošlaš vuoigatvuođiguin Ruotas

Ráđdehus áigu máhccat riikkabeivviide ođđa strategiijain bargui olmmošlaš vuoigatvuođiguin Ruotas. Strategiija boahit bargojuvvot duogázin delegašuvnna smiehtamuš olmmošlaš vuoigatvuođaide sihke ráđdehusa nubbi doaibmaplána árvvoštallan olmmošlaš vuoigatvuođaide. Dehálaš oassi boahitevaš strategiijas lea árvvoštallan ahte iešráđalaš našuvnnalaš institušuvdna galgá ceggejuvvo bargun suddjet ja ovddidit olmmošlaš vuoigatvuođaid Pariisa-prinsihpaid jelgii.

Bargu antiziganismma vuostá

Ráđdehus lea čájáhállan vilges girjii mii govahallá veahkaválddi ja loavkideami man románat leat šaddan gierdat 1900-logu áigge. Vilges girjii dárkkuhussan lea addit dovddasteami oaffariidda ja sin oapmahaččaide ja luovvat ipmárdusa románana minoritehtaid otná dillái.

Njukčamánu 2014 ráđdehus mearridii namuhit kommišuvnna antiziganismma vuostá. Kommišuvdna galggai dievasmahttit ja nanostahttit servodaga bijuid antiziganismma vuostá ja veahkehit bargui soabadit dan luohttámušerohusa mii lea románana joavkku ja servodaga gaskkas muđui. Kommišuvdna antiziganismma vuostá guđii iežas loahppačilgehusa ráđdehussii miessemánu 2016.

Kommišuvdna antiziganismma vuostá lea veahkehan čalmmustahttit dan viiddis ovdagáttu románaid vuostá ja dan vásihuvvon lassánan vealaheami joavkkus. Ráđdehus anilda riikkabeivviid dieđiheami mielde, ahte dárbbahuuvvo bissovaš bijut antiziganismma dustemii ja románaid mielde leahkimii.

Skuvlejupmi

Skuvlejupmebijut našuvnnalaš minoritehtain

Ođastahtton vuodđoskuvlla skuvlplánain 2011:s loktejuvvo našuvnnalaš minoritehtat oidnosii ávdnasiin ruotagiella, historjá, oskkodat ja servodatoahppa. Vuodđoskuvlla ruotagiela kursaplána jelgii galgá oahpahuš e.e. veahkehit ohppiid beassat deaivat ja oahpástuvvat Ruota našuvnnalaš minoritehtagielaiguin. Ovdamearkka dihte minoritehtagielaide sadji servodagas lea oassi dan guovddáš sisdoalus luohkain 7-9.

Skuvlaráđdehus lea ožžon bargun dieđihit skuvlii ja dan hoavddaide románain našuvnnalaš minoritehtan ja románaid vuoigatvuođain. Eiseváldi lea maid ovttasbargus románana ovddasteddjiiguin váldán sadjosii digitála oahpponeavvodievasmahttinoasi dieđuin ja

movttaskahttinmateriálain románaid kultuvrras, gielas, oskkus ja historjjás ja logenar oahppoveahkkeneavvu románá chibbi gillii maid sáhtta geavtit eatnigiellaoahpahusas.

Kommišuvdna antiziganismma vuostá lea earet eará váldán sadjosii oahpahusmateriála mii vuodđuda vilgesgirjái mii govahallá veahkaválddi ja loavkideami man románat leat šaddan gierdat 1900-logu áigge viiddideapmái skuvllain ja eará osiin servodagas.

Našuvnnalaš skuvlaovddidanprográmma

Skuvlaráđđehus oaččui suoidnemánu 9 beaivve 2015 ráđđehusas bargun váldit sadjosii ja čađahit našuvnnalaš skuvlaovddidanprográmma mii lea dárkkuhuvvon hoavddaide ja skuvllaide. Dárkkuhussan lea ovddidit ja nanostahttit oahpahusa addin dihte ohppiide buoremus vejolaš eavttuid ovdánit nu guhkás go vejolaš. Bijut našuvnnalaš skuvlaovddidanprográmmas sáhttet earet eará siskkildit gelbbolašvuodaovddidanbijuid doarjun dihte oahpaheddjiid ja bargoveaga barggus addit ohppiide geain lea dárbu sierra doarjagii dan doarjaga man sii dárbbahit, bargomálliid ja bargovugiid ovddidan dihte barggu skuvlla árvovuoduin, omd. fuomášuhttimiin dorvolašvuoda, bargoráfi, barggu vealaheami ja loavkideami vuostá dikšuma, dásseárvvu ja njuolggadusárvvoštallama, ja systemáhtalaš kvalitehtabarggu, deattuhemiin ohppiid máhtoovdáneami čuovvuma ja árvvoštallama.

Riekti eatnigiellaoahpahussii

Skuvlalága rievdademiid bakte, mat bohte vuoibmái suoidnemánu 1. beaivve 2015, addojuvvo ohppiide geat gullojit soames daidda našuvnnalaš minoritehtaide nanostahtton riekti eatnigiellaoahpahussii iežaset našuvnnalaš minoritehtagielas. Láhkarievdadeapmi mearkkaša ahte oahppis gi gullo našuvnnalaš minoritehttii ii šat dárbbas leahkit vuodđomáhttu iežas našuvnnalaš minoritehtagielas vai skuvlla hoavda galgá leat geatnegas fállat eatnigiellaoahpahusa.

Gymnásaoahppit geat gullojit soames daidda našuvnnalaš minoritehtaide, vaikko giella ii leat ohppiid beaivválaš servvoštallangiella ruovttus. Oahppis dárbbaha goit leahkit buorre máhttu gielas mii čuovvu das ahte oahppis daiguin rievdademiiguin mat dahkkoje skuvlalágas, dál leat stuorit vejolašvuodát lohkat giela vuodđoskuvllas. Gymnásas oahppi sáhtta lohkat iežas našuvnnalaš minoritehtagiela – suomagiela, sámigiela, jiddischa, meänkieli dehe románá chib giellaválgan. Oahppu sáhtta álgit dan dásis mii vuolga oahppi ovdamáhtus.

Oahpaheddjiid oažžun

Oahpaheddjiid oažžuma dorvvasteapmái našuvnnalaš minoritehtagielaide addojuvvui 2013 dihto universitehtaide ja allaskuvllaide sierra geatnegasvuohta cegget ja ovddidit ávnnasoahpaheaddjiskuvlejumi sámegielas, románá chib, meänkieli ja suomagielas.

Ráđđehus sirdá vásttu 2016 rájis meänkieli ávnnasoahpaheaddjiskuvlema buorideami ja ovddideami Stockholmma universitehtas Ubmi universitehttii Eurohpárádi ávžžuhusa vuodul ja našuvnnalaš minoritehtaid doaivagis ahte giela oahpaheapmi ja oahpaheaddjiskuvlejupmi meänkielas galgá čohkkejuvvot Ruoŋas ovttá universitehttii.

Ubmi universitehta bargun lea maid buoridit ja ovddidit sámegiela ávnnasoahpaheaddjiskuvlejumi Södertörns allaskuvllas lea vástideaddji bargu romána chibbes. Lunde universitehtas lea juo ovdalaččas sierra bargun jiddischa skuvlejumis. Stockholmma universitehtas lea ain ovddos našuvnnalaš vástu buoridit ja ovddidit suomagiela ávnnasoahpaheaddjiskuvlejumi.

Stockholmma universitehtii mieđihedje geassemánu 2013 eksámenlohpi ávnnasoahpaheaddjidutkosii viggamuššan bargui vuodđoskuvlla 7-9 luohkái suomagiella eatnigiellan. Ubmi universitehtii mieđihedje geassemánu 2014 eksámenlohpi ávnnasoahpaheaddjidutkosii viggamuššan bargui vuodđoskuvlla 7-9 luohkái ja viggamuššan bargui gymnásas sámigiella eatnigiellan.

Ráđdehus lea addán Stáhta skuvlaráđdehussii bargun, lasáhussan ávnnasoahpaheaddjiskuvlejupmái, čađahit bijuid nanostahttit oahpaheddjiid oazžuma našuvnnalaš minoritehtagielaide oanehis áigái. Oassi barggus lea fuolahit unnimus guoktenuppelot olbmo doaibmat eatnigiela oahpaheaddjin našuvnnalaš minoritehtagielain sámigiella, suomagiella ja meänkieli. Čakčamánu 2014 ráđdehus lasidii barggu guoskat maid romána chib ja guhkidii seamma áigge dálá barggu mii guoská sámegiela, suomagiela ja meänkieli.

Gáiddusoahpahus

Gáiddusoahpahus muddejuvvo juo suoidnemánu vuosttaš 2015 rájis skuvlalágas. Gáiddusoahpahusain dárkkuhuvvo vuorrováikkuhus oahpahusa mii dollojuvvo diehto- ja gulahallan-
teknihkain. Oahppit ja oahpaheaddji leat sierra lanjain go oahpahus dáhpáhuvá, goittotge bagadalli galgá leat seamma lanjas gos gáiddusoahpahus dáhpáhuvá. Hoavda, gii jođiha skuvlla , oazžu ordnet gáiddusoahpahusa dihto ávdnasiin, go skuvlaossodagas ii leat dohkkehuvvon dehe dohkálaš oahpaheaddji oahpahussii dehe go ohppiidlohku lea ila unni.

Oahpponeavvut

Skuvlaráđdehus lea váldán ođđa oahpahusmateriála geavahussii našuvnnalaš minoritehtagielaid oahpahusas. Materiála mii lea almmostahtton Skuvlaráđdehusa webbabáikkis lea oahpaheaddjibagadallamiid hámis oahppiaktivitehtaiguin mat leat dárkkuhuvvon oahpahussan ohppiide, geat eai máhte dehe máhttet unnán suomagiela, jiddischa, meänkieli, romana chib ja sámigiela. Buot oasis eai leat vel válbmasat muhto bohtet almmostahttot jagi 2016.

Romána 1-3 luohkkái lea materiála mii čájáhalla ovttasdoaimmas QualiRom prošeavttain Eurohpárađi Giellaguovddázis. Barggus Jiddischiin lea deattuhuvvon dán barggus materiála 4-9 luohkáide.

Materiála ii prentejuvvo vuosttas veršuvnnas muhto čájáhalla digitála Dokumeantan. Dat leat dárkkuhuvvon oahpaheddjiid geavtimii láidehussan oahpahusas.

Skuvlaráđđehusa webbabáikkis gos materiála almmustahatto leat liŋkkat kursaplánaide, čilgehusmateriála, čilgejeddji filmmat ja diehtujuohkin eará resurssain mat sáhttet leat anihahttit oahpahasas.

Sámiskuvlastivrras lea ráđđehusa mearrádusas vástidit sámegiela oahppobiergasiid ovddideamis. Jagi 2015 Sámiskuvlastivrra lea almmostahtán ođđa oahpponeavvu bustávakoarttaid sámegilli. Lea maid jorgaluvvon servvodatoahpa ja luondduoahpa oahpahasgirjjálašvuohta 1-3 luohkkái davvi- ja julevsámegilli. 13 geahčadangirjji lea jorgaluvvon davvi-, lulli ja julevsámegilli. Lohkangirjijt, bargogirjijt ja okta lávlungirji, Lávllagirji, leat ođastuhtton. Jagi 2016 lea Sámiskuvlastivrra nanostahtton 1,5 miljovna ruvnain, ja ráđdehus rehkenastá juolludit seamma supmi jagi 2017 ja 2018.

Guovttegielat oahpahas

Ráđdehus oaidná guovttegielat oahpahasas dehálaš oassin giellaealáskahttimis ja danin ráđdehus lea mearridan guhkidit geahččalanduaimma vuodđoskuvlla guovttegielat oahpahasain geassemánu 30 beaivvi 2016 rádjái ja válbme dál vel guhkideami. Ráđdehus válmastallá dál dutkamusa eatnigiela ja guovttegielat oahpahasas. Dutkan vurdojuvvo álgit čakčat 2016 ja leahkit válmmas jahkemolsašupmái 2016/17.

Románalaš šalddihuksejeddjit

Ráđdehusa strategiija rámaid siste mas románat leat mielde Skuvlaráđdehus lea ožžon bargun váldit sadjosii skuvlejumi románagiela- ja kulturmahtu šalddihuksejeddjiide mii doaibmá liŋkan ovttaskasa ja almmolaš doaimma gaskan. Oahpahasas mii álggahuvvui juovlamánu 2012 ja loahpahuvvui geassemánu 2015 ledje mielde 16 šalddihuksejeddji. Šalddihuksejeddjit doibmet ovdaskuvllas ja skuvllas dain gielddain mat leat oassálastán strategiija pilohtadoibmii mas románat leat mielde. Doaibma lea dagahan ahte ain eanet romána máná vázzet ovdaskuvlla , ahte ain eanet romána oahppit čađahit vuodđoskuvlla sihke gymnásaskuvla šaddá ain deháleabbon romána ohppiide.

Riikkaidgaskasaččat

Departemeanta- ja Rise-váldidásis Ruota, Norgga ja Suoma gaskan lea jođus bargu dárkkuhussan ovddidit oktasoainnu ja oazžut fápmui ovttasbarggu oahppaneavvuid ráhkadeamis sámiide. Dát bargu lea jođus dárkkuhussan ahte dat golbma riikka galget válbmet ja ovttas soabadit vuoruhannlisttus mii galgá čadnojuvvot dán golmma riikka politihkkii. Dat bargu rehkenasto leat válmmas 2016.

Dearvvasvuohta, sosiála fuolaheapmi ja dorvvolašvuohta

Ráđdehus lea bidjan kommišuvna dásseárvosaš dearvvasvuohta. Kommišuvna galgá guoddit evttohusa mii sáhtta veahkehit ahte dearvvasvuođa erohusat servodagas unnat, dan olis earut našuvnnalaš minoritehtaid ja eará álbmoga gaskan.

2015 addojuvvui Sámediggái bargu čađahit máhttočoahkkáigeasu mii guoská psykososiála buohccivuoda Ruota sámi álbmogiid gaskkas. Bargu galgá dáhpáhuvvat ovttasráđiid Álbmotdearvasvuoda eiseválddiiguin sihke dutkiiguin ja guovllu hárhelliiguin.

Jagi 2015 maid ráđđehus juolludii Jämtlandda leana eanadiggái, Västerbottena leana eanadiggái ja Norrbottena leana eanadiggái 600 000 ruvna prošehtii mas galgá buvttaduvvot čálalaš soahpamuš ovttasbarggus psyhkalaš dearvasvuoda buorrin Ruota beale Sámis.

Odne ii leat nuogis diehtu makkár lea dilli dain sámiin geain lea doaimmahehttejummi. Ráđđehus lea danin váldán mearrádusa juolludit ruđa Davvi Buresbirgejubme guovddáži vai čađaha dutkama makkár lea eallindilli sámiin geain lea doaimmahehttejummi ja sin oapmahaččain sámi hálddašanguovllugielddain. Dutkamis galgá leat loahppačilgehus ođđajagimánu 15.beaivve 2017.

Sierra bijut románaid vuoigatvuodaid váste

Ráđđehusa strategiija rámiid olis čilgi Álbmotdearvasvuoda eiseváldi 2015 čiekŋuduvvon dutkama románá nieiddaid ja nisson olbmuid dearvasvuoda- ja eallindilis. Dutkan nanne stuora viidodagas dan gova man ovddit dutkamat leat čájehan ahte románá nieiddat ja nisson olbmot vásihit ahte sierra oassálastit servodagas vuostávdidet sin heajubut, ahte sii dovdet vuolit luohttámuša sierra servodatdoaimmaide ja ahte sis lea heajut dearvasvuolta go veardida olles nisson álbmogi.

Sosiálastivrras lea bargun áigodaga 2014-2016 áigge váldit sadijosi ja dahkat rabasin skuvlejumi olbmuide main lea románagiella ja kulturgelbbolašvuolta (šaldehuksejeddjit) bargui sosiálabálvalusa ja dearvasvuoda- ja buohccedivššu olis.

Njukčamánu 2016 Sosiálastivra ovdanbuvttii skuvlenmateriála ”Vuostávdimis boahhtevaš áigi váldá hámi – Románaid čáhkadeapmi”. Oahpamusmateriáladoarjjan sosiálabálvalussii. Eiseváldi lea ožžon bargun materiála vuodul čađahit skuvlejupmebiju dárkkuhuvvon sosiálabálvalussii vuostávdimis ja čáhkadan bargovuogis erenomážit deattuhemiin románaid.

Šaldehuksejeddjit leat veahkehan ahte románat sihke čálihit iežaset Bargogaskkusteapmái ja barggu oažžumii. Eiseváldi oaččui njukčamánu 2016 bargun ainovddidit barggu románaid čáhkademiin.

Boarrásiidfuolaheapmi minoritehtagillii

Našuvnnalaš minoritehtaid ja minoritehtagielaide lágas 18 § daddjojuvvo ahte hálddašanguovllu giella galgá fállat dasa gii váhtá dan vejolašvuoda oažžut olles dehe oasi dan bálvalusas ja fuolaheamis mii fállujuvvo boarrásiidfuolaheami rámaid siste bargoveagas gi máhtta suomagiella, meänkieli dehe sámigiella.

Jagi 2015 raporttas Sosiálastivra dadjá ahte gielladain leat sierra eavttut deavdit lága áigumušaid. Giellada orruidlohku ja geográfalaš sturrodat sihke minoritehtajoavkkuid sturrodat leat fáktorat mat váikkuhit vejolašvuhtii fállat boarrásiidfuolaheami minoritehtagillii, sihke giellada guhkes geográfalaš gaskkat. Lea váttis ordnet sierra ossodagaid dihto giella váste jus leat unnán boarrásat geat jerret

báikki ja lea unnán bargoveahka geain lea minoritehtagiela máhttu. Eanas gielddat sámi hálddašanguovllus leat maid guorranangielddat, raportta jelgii. Sosiálastivra čuige maid probleman váilevaš máhtu našuvnnalaš minoritehta lágas nu bargiin go álbmotovddasteddjiin sihke váilevaš minoritehtagillii jorgaluvvon diehtjuohkin mii lea dárkkuhuvvon boarrásiidda ja sin oapmahaččaide.

Bajil govviduvvon problemagova duogázin ráđđehus lea addán Sosiálastivrra bargun jagi 2016 áigge dievasmahttit prentosa Du riekti dikšui ja fuolaheapmái – láiddesteddji boarrásiidda diehtjuohkimiin našuvnnalaš minoritehtaid vuoigatvuođain, sihke jorgaluvvon čállosat sámegillii, meänkieli ja suomagillii. Viidásit Sosiálastivra galgá váikkuhit vai čálus sihke diehtjuohkin našuvnnalaš minoritehtaid vuoigatvuođain, juhkkovuođat guoskevaš gielddaide. Bargu galgá čilgejuvvot maŋemus golggotmánu 10. beaivve 2016.

Bargu vuosttildit vašširihkkosa

Rihkkoseastadan ráđi (Brå) dieđuid jelgii almmuhusaid lohku vašširihkošákkain nu románaid go juvddálaččaid vuostá lea lassánan jagi 2014 áigge. Ii leat vejolaš mearridit vuolgágo dat lassánan olggušteami. Alit almmuhanmieđisvuođas dehe vašširihkkus fuomášuvvo eanet almmuhusain. Luohtámuš riektái dehe eiseválddiide almmolaččat, molsasaddá ja sáhtta Brå jelgii váikkuhit jus olgguštuvvon almmuha rihkkosa poliisii. Brå namuha ahte almmuhuvvon vašširihkkosiid čilgejuvvon oassi lea ain vuollegaš.

Poliisaeiseváldi dieđihii vástádussan ráđđehusa addán bargui giđdat 2015 gudneáŋgirvuođaloktanemi go guoská vašširihkkosa eastadeami.

Bargu antisemitismma ja juvddálaš sihkkarvuođa buorin

Vierroolmmošvaššivuođa áššebápirat oskkoldatgoddái lea viiddis problema. Lea leahkime guoros sadji almmuhuvvon vašširihkošlogu e.e. antisemáhtalaš mearkkaiguin ja ovttaskas olbmuid dakkár rihkkosiid vásáhusaid gaskkan. Sevdnjeslohku, dm. Ii almmuhuvvon dáhpáhusaid lohku. Orru leahkime stuorat.

Stáhtalaš doarjja lávdegoddi oskkoldatgoddái válddi vuostá 500 000 ruvna jagi 2014 dakkár áššebápiriid gávdnoma kártemii.

Riikkabeaivvit leat maid mearridan bealljemerket 10 miljovna ruvna doarjagis oskkoldatgoddái sihkkarvuođaalidan bijuide. Bidju bođii vuoibmái 2015 ja lea vuoimmis goittotge 2019 rádjái.

Kultuvra ja giella

Bijut našuvnnalaš minoritehtaid giella ja kultuvrra ovddideapmái

Giella ja kulturmuoto Instituhtas lea e.e. bargun čadahit gielladikšun bijuid ja viiddidit máhtu našuvnnalaš minoritehtagiellain suomagiella, jiddisch, meänkieli ja romána chib. Stáhta kulturráđđi (Kulturrådet) juohká doaibmaveahkkeruđa ja prošeaktaveahkkeruđa našuvnnalaš minoritehtaid giella

ja kultuvrra ovddideapmái sihke doarjaga plánejuvvon našuvnnalaš minoritehtaid girjjálašvuoda olggosaddimii ja buvttadandoarjaga kulturáigečállagiidda mat gusket našuvnnalaš minoritehtaid.

Jagi 2014 Kulturráđđi nanostahtii maid našuvnnalaš minoritehta kultuvrra aktan viđa vuoruhanvuoduin stáhtaveahkkeruhtii kulturovttasbargomodealla olis.

ISOFGiellaráđđi lea addán 2011 čállošiid Rávvagat giellalága heiveheapmái ja Bagadallan mánggagielat diehtujuohkimii – praktihkalaš rávvagat mánggagielat webbabáikkiide. Čállošiid dárkkuhus lea juohkit dieđu eiseválddiide mot giellalága ja lága našuvnnalaš minoritehtain ja minoritehtagielain galgá heivehuvvot.

Gielladikšunseminárat dollojit aktii jagis suomagillii ja romána chibbii(fargga maid jiddischii). Suomagiela gielladikšumis Giellaráđđi mielbargá suomagielspálttain aviissain. Suomagiela, romána chib ja jiddischa refereansajoavkkut čoahkkanit 2 ggr/ jagis. Dan romána jovkui gullojit variašuvnnaid arli, kalderaš, lovari, kale och johttiromána ovddasteaddjit.

Go guoská suomagiela ISOFG:s lea ovttasbargu Ruota Oahpahusradioin (UR) man bakte UR bádde Giellaráđđi suomagielat gielladikšunseminára. ISOFG:s lea maid ovttasbargu Ruota Radio Sisuradioin gos Giellaráđđi suomagiela gielladikšu vástida giellajearaldagaide. ISOFG addá maid skuvlejumi ja kurssaid e.e suomagielat dikšubargovehkii ja almmostahtta suomagielat infobláđi 2-4 ggr/ jagis.

Romani chib váste leat jođus guokte dutkanprošeavtta ISOFG:S. Eurohpalaš prošeakta guoskkaha romána mánáid grammatihkalaš oahppannávcca ovdaskuvlaluohkás, gos lea dárkkuhus dieđalaš vugiin vuosttildit áššehis romána mánáid sajuštahttima sierraluohkáide(mü dáhpáhuvvá dihto eurohpalaš riikkain). Nubbi dutkanprošeakta eiseválddiin lea Romána árgabeaivi, mainna eiseváldi čohkke dehálaš dieđu romána biebmokultuvrras, identitehtas ja dábiin.

Riekti geavtit iežas giela duopmostuolus

Golggotmánu 1. beaivve 2013 bođii vuoibmái láhkarievdadus mü guoská dulkomii ja jorgaleapmái rihkusáššis. Rievdadeamit mearkkašit ahte jus eahpiduvvon dehe sivahallon rihkusáššis ii máhte ruotagiela, galgá dulka gevtojuvvot čoahkkimiin rievttis ja dutkamis ovdadutkama áigge. Duopmostuollu dehe rihkkosdutki eiseváldi lea maid geatnegas jorgalit rihkusášši áššebáhpiriid dehe deháleamos osiid das jus jorgalusas lea dehálaš mearkkašupmi vai eahpiduvvon sáhtta huolahit iežas rievttis. Dulkongoluin ii leat ruovttoluottamáksingeatnegasvuohta.

Go eahpiduvvon lea váldon giddagassii dehe biddjon fángii galgá dakkár diehtu guđđojuvvot čálalaččat ájahalakeahhtá, gillii man son ipmirda (12 a § ovdadutkanjulggaštus).

Báikenamat

ISOFG lea bissovaččat dárkkistan báikenamaid buot guovllu minoritehtagielain: davvi-, julev-, lulli- ja ubmisámegielas. Dát dárkkisteapmi mielddisbuktá ahte mánggaid báikenamaid minoritehtagielain

sáhtta čilgejuvvot rivttes ortografijain vuđolaš geodieduiguin ja dán bakte juhkkovuvvo rivttes báikenamat viidáseappot servodagas.

Báikenammaráđi bakte guoskevaš stáhtalaš eiseválddit barget aktiivvalaččat ja iešdáhtolaččat čalmmustahttit ja geavtit báikenamaid guovllu minoritehtagillii. Eananmihtidanlágádusa e-bálvalusas Kartsök och ortnamn lea vejolašvuolta ohcat báikenamaid sámegillii, suomagillii ja meänkieli.

Našuvnnalaš minoritehtaid kultuvra

Kulturráđđi duppalasttii jagi 2015 bušeakta našuvnnalaš minoritehtaid girjjálašvuoda plánejuvvon olggosaddima doarjumii go veardida jagiin 2014.

Čielggaduvvon stivren minoritehtaid doarjumis lea maid dolvojuvvon njuolggadussii stáhtaveahkkeruđas kultuvrralas dárkkuhussii mii bođii vuoibmái ođđajagimánu 1. beaivve 2013. Njuolggadusas oidno ahte stáhtaveahkkeruđa oažžu addit našuvnnalaš minoritehtaid kulturdoibmii jus doaimmas lea našuvnnalaš kulturpolitihkalaš mearkkašupmi.

Vuosttaš románaid Ruŋŋi bohtima 500 jagi dasto ávvudeami dihte Kulturráđđi ordnii njukčamánu 12. beaivve 2012 ráđđehusa doaimmas konfereansa románaid kultuvrras ja historjjás. Jagi 2013 rájis ráđđehus lea alidan jahkásaš veahkkeruđa juvddálaš museai miljovnnain ruvnnain vai doaimma oažžu nannosit vuodu. Ráđđehus juolludii juovlamánu 2013 Ájtte, Ruoŋa duottar- ja sámmuseai 200 000 ruvna báikkidgaskasaš ja riikkaidgaskasaš ovttasbargoprošektii.

Sámediggi ruhtada maid ovttas ruovttoduodjearaldagaid Lávdegottiin, Sámi Duodji – Samesløjdstiftelsen. Sámi árbevieruid ja dárbbu jalgii golbma sámiduodjekonsuleantta barget sierra spesiálasurggiiguin, márkanastin, dieđiheapmi, ealáhusjearaldagat sihke giehtaduodji ja kulturárbi.

Sámedikkis lea sámi kultuvrra hálddašaneiseváldin dehálaš bargu veahkehit nanu ja mánggabealat sápmelaš dáidaga- ja kultureallima ovddideami. Bargui gullo erenomážit mearridit stáhta veahkkeruđa juohkimis sámi kultuvrii. Stáhta mearreruđas doarjja almmolaš kulturdoibmii, ovddideapmái sihke riikkaidgaskasaš kulturlonohallamii ja ovttasbargui lea sierra mearreruhtakássa sámi kultuvrra vástes.

Kulturovttasbargomodealla

Ovddidandoarjaga bakte báikkálaš kulturdoibmii Kulturráđđi sáhtta bealljemerket stáhtadoarjaga báikkálaš kulturprošeavttaide. Jagi 2015 eiseválddi lea doarjaga bakte juohkán badjel 4 miljovna bijuide mat ollásit dehe oassái ovddidit našuvnnalaš minoritehtaid kultuvrra.

Ávnnaskeahtes kulturárbi

Ruoŋa ratifiserii 2011 Unesco konvenšuvna ávnnaskeahtes kulturárbbi dorvvasteami. Jagiid 2011-2013 Giella – ja kulturmuitto Instituhtas (ISOF) lei ráđđehusa bargu buohtalasti eiseválddiin ovddidit barggu konvenšuvna heiveheamis. Bargu loahppačilgejuvvui guovvamánu 2014. Eiseváldi lea bidjan vuodu organisašuvdnii mii lea juhkkovuvvon n.g. nodiide eiseválddiin, organisašuvnnain, servviin ja ideálalaš oasseváldiin mat sáhttet gokčat osiid main ávnnaskeahtes kulturárbi sáhtta čeahkanit. Sámediggi oassálastá ja lea ceggen sámi bargojoavkku mii lea namuhan ovddasteddjiid daidda sierra

nodiide. Suomagiela minoritehtat ja meänkielisárđnut maid leat oassálastán nodebargguide. ISOF bargá aktiivvalaččat eanet našuvnnalaš minoritehtaid stuorit oassálastimii . Ovdamearka ávnnaskeahkes kulturárbbis Ruotas ja lea gávdnomis ISOF:a webbabáikkis.

Ráđđehus lea heivehallanreivves jagiide 2015 ja 2016 addán Stáhta eanandoallodoaimmahakkii, Riikkaantikváraidodoaimmahakkii, Sámediggái ja ISOF:ii barggu árbevirolaš gáržžes biebmokultuvrras. Eiseválddit galget jagiid 2015-2018 áigge ovddidit ealli ja ovdáneaddji kulturárbbi mii lea čadnojuvvon biebm- ja borramušgálvvoválbmemii. Barggu rámaid olis bohtet e.e. sámiid árbevirolaš máhtut guovllus čalmmustahttot, geavtit buorrin ja ovddiduvvot.

Media

Ruota Radio AB (SR), Ruota Televisuvdna AB (SVT) och Ruota Oahpahusradio AB (UR) lea ožžon ođđa sáddenlobi mii ollá áigodaga 2014-2019.

Ovddit eavttut ahte prográmmafitnodagat galget váldit vuhtii gielalaš ja etnalaš minoritehtaid beroštumiid lea ráidnejuvvon eaktun fáldaldahkan našuvnnalaš minoritehtagielaide ja eará minoritehtagielaide.

Njukčamánu 2015 ráđđehus bijai dutkamusa Mediapolitihkka boahhte áigái. Dutkamusa bargun lea analyseret ođđa mediapolitihkalaš bijuid dárbbu go preassadoarjja dálá hámis heaitá ja guođđit evttohusa ođđa mediapolitihkalaš veahkkeneavvuide. Ráđđádallan galgá dáhpáhuvvat našuvnnalaš minoritehtaid ovddasteddjiguin. Bargu galgá čilgejuvvot maŋemus golgotmánu 31.beaivve 2016.

Filbmainstituhtta lea juolludan doarjaga Suomainstituhtii dan bargui viiddidit suomelaš filmma Ruotas. Dan áigeovuodilis áigodaga áigge márkaniidbuktin doarjja lea juolluduvvon ovttá filbmii Suopma váldobuvttadanriikan, sihke ovttá filbmii čielga románalaš temáin; Papusza – románalaš lávlu.

Filbmainstituhtta juolludii maid doarjaga lassánan rabasvuotta minoritehtagielaidoktavuhtii Ruotasuopmelaš Oaidnováddosearvái sihke Ruotasuopmelaš Oaidnovahágahttonsearvái Norrbotten áigodaga (2012-2014) oaidnodulkot filmma suomagillii Ruotasuopmelaš álbmogii.

Juovlamánu 2015 ráđđehus attii Filbmainstituhtii bargun doarjut mánáidfilmmaid oazžuma našuvnnalaš minoritehtagielaide. Filbmainstituhtta juohká 814 000 ruvna mii bohtá gevtojuvvot giellaheiveheapmái, vuosttaš sajis dubbemiin, mánáide dárkkuhuvvon filmmaid , vuosttažin dárkkuhuvvon njealji gitta gávccii jahkásaččaide. Bargui gullo maid doaimmat daid filmmaid viiddideapmái mat leat giellaheivehuvvon. Romána chib, sámigiella ja meänkieli vuoruhuvvo barggus. Jus ruhta liigo dasa gullojit maid suomagiella ja jiddisch.

E Švediakoro štarto izveštaj e Evropakere godidejbaske teli i konvenciakiri ramka bašo arakhibe e nacionalnikane minoriteten

Akava tano jekh sastav taro E Švediakoro štarto izveštaj e Evropakere godidejbaske teli i konvenciakiri ramka bašo o arakhibe e nacionalnikane minoriteten so predaindžape ko 1 juni 2016. O saikeribe opišinelu o buvlipa telo o aktualnikano proveribaskoro periodi. Baši podetalno informacia uputinelape ko odova temelnikano izveštaj ko švedikane hem anglikane. Baši paluni informacia uputinelape ko anglune izveštaia.

Paluni informacia

Odola pandž nacionalnikane minoritetia ki Švedia tane jaudie, roma, laponcia, švedikane fincia hem tornedalcia. But olendar kerena lafi ki minoritetikani čhib, meankieli, jiddisch, romani čhib, laponikane hem finsko. Pozorale hakia važinena e finconge, laponenge hem meankieli ko posebno upravno thana so avdive astarena 75 opštine hem 14 sresko skupštine. I romani čhib hem jiddisch tane teritorialnikane bizavisime čhibja hem prema akava na astarenape taro o upravno thana.

O cili e minoritetikane politikaja tano te delpe arakhibe odole nacionalnikane minoritetenge hem te zoralel olengoro šaipe te utičinen hem te potporinen o historikane minoritetikane čhibja či te ikerenpe dživde. Odova minoritetikano politikano cili tano delimo ko trin kotorengere thana; diskriminacia hem izložibe, uticaj hem saučestvo hem čhib hem kulturakoro identiteti.

Saučestvibe, uticaj hem e civilnikano društvoskoro organiziribe

Sprovedimo dogovoribe

E sresko uprava ko Srez Stockholm hem e Sametinget taro 1 januari 2010 isi nalog te sledinel e kanuneskoro sprovedibe bašo o nacionalnikane minoritetia hem minoritetikani čhib. Ko odola beršengere izveštaia o organ uprave isteknindže kobor tano importantno te ovelpe šukar funkcirimo konsultiribe e nacionalnikane minoritetencar ko opštine ama panda isi razlike hem šaipe bašo uticaj zavisimo kote manuš bešela ki phuv. Avera organ uprave ko lokalnikano hem nacionalnikano nivo sprovedinena redovno konsultiribe e nacionalnikane minoritetengere predstavnikoncar kas isi veza odole delatnostibaja so odnosinelape olenge.

O državno sekretariati sprovedindža beršeskoro konsultiribaskoro khedibe e nacionalnike minoritetengere predstavnikoncar. O konsultiribe sprovedindžape hem ko posebno pučibe keda sine valjanipe, ko misal bašo o hošibe taro o rasizmi telo o uložibe ” Khedibe protiv o rasizmi” hem ko okvir bašo strategije bašo e romengoro uključibe.

Ki spremibaskiri ramka e štarto izveštaeske održindžape ko 22 mart 2016 jekh konsultacia e predstavnikoncar bašo o nacionalnikane minoritetia. Teli i konsultacia izrazindžapes maškar aver jekh manglin baši pobuvli politikani konsultacia jekhe redovno bičhinavdi buti odole nacilanikane

minoritetengere hakoncar. Ponodori istaknindžape i pozorali društvoskiri klima so rezultirinela so but jaudie hem roma na usudinenape te oven phravde ple identitetea. Pobut učesnikia dikhle so o buvlipa baši e čhibjakiri nastava džala ko pravo pravco ama e promenakoro takti tano hemten sporo. Avera iznesindže so e edukaciakoro pučibe ič na buvljola ja so o pokušibe e nastavaja ki dajakiri čhib nae pogodno te doprinesinel e minoritetikane čhibjakere revitalizacijaja. Točka dikhibaske hem komentaria teli i konsultacia čiče bučakere temelia e izveštajea.

Dogovoriba ki vladakiri strategija bašo e romengoro uključiba

Ki vladakiri strategija bašo e romengoro uključiba jasno isteknelapes so e romengoro saučestvibe hem uticaj ka označinel i buti e strategijaja ko sa o nivo. E vladakoro sekretariati, o nadležno organ uprave hem o opštine ko razno forme sprovedindže hem buvljardže o dogovoriba e romane ekspertencar hem predstavnikoncar. E Švediakere opštine hem Sredsko skupštine (SKL) e vladakere doprinosencar, buvljardže jekh bučakoro modeli so podržinela pobut pilotopštinen ki olengiri buti ko buvlipe o kvalitativnikane hem sistematikane konsultacie. Odola organ uprave so dobindže nalog ki strategiakiri ramka te sprovedinen isto razno konsultiribaskere forme hem dialogo e romane predstavnikoncar.

Informaciakoro širibe

Sa pobut opštine , sresko skupštine informirinena ko ple vebthana bašo e minoritetengere hakia ki minoritetikani čhib.

Sametinget hem i sresko uprava ko srez Stockholm tane odgovorno baši informacia – hem e džanipaskere bajraripaskoro uložibe posebno ko opštine hem organ uprave. Ko misal e informaciakoro materiali bašo hako ki angliškola hem briga e phurenge ikaldžape hem delindžape. Ponodori o organ upravenge organizirindža hem edukacie hem konferencie či te zorarel o džanipe bašo o temelikano arakhibe hem o dužnostia so isi ko administaciakere thana.

O Sametinget, taro e vladakoro nalog, andža jekh vebthan minoritet.se soj tano važno portali bašo kanunidejbaskere informacie, Evropakere godidejbaskere konvencie e hem o nacionalnikane minoritetia.

O Forum baši dživdi historia tano jekh organ uprava teli i vlada, kas isi odgovornost te suprostavinelpe e antiromanipaske hem antisemitizipaske. I organ uprava aktivno kerela buti e informaciakere širibaja hem izložbencar kola tane povrzime e jaudikane hem e romane minoritetea.

Angleder sako izbor i Organ uprava bašo izboria ikaljela informaciakoro materiali olenge kas isi hako glasibaske bašo keda, kote hem sar šaj te glasinen. E informaciakoro materiali tari i organ uprava nakhavelape ko nacionalnikane minoritetengere čhibja.

Internacionalno

Internacionalnikani buti bašo e laponengere hakia

I vlada intenzivirindža o dogovoria baši jekh laponikani konvencia či te zorarel hem te haljovkerel e laponengere narodoskere hakia te šaj te arakhen hem te buvljaren pli čhib, pli kultura, ple privrede hem plo društvoskoro dživdipa e hemtikne prepekaja taro o themutne/ državakere granice.

Osim akava e vladakoro sekretariati odvoindža posebno sredstva e Laponikane parlamenteskere godidejbaske pri kote e laponikane narodo isi jekh naturlikano sorabotibaskoro organi. Ki i paluno konferencia ko Umeo 2014 rezultirindža ki Umeodeklaracia. I deklaracia lilja ko vid pobut razno oblastia hem usmerindža e phuvjenge kote so o laponcia dživdinena.

NÄS tano jekh pripremano organi khedibaske maškar o nordijkane ministeria kola tane odgovorno e laponikane pučibaske hem e sametingpresedatelenge. Telo 2016 i Švedia tani domakjini hem o NÄS – kjedibe hem e ministerengoro – hem e presedatelengoro kjedibe odoleske ka održinelpe ko Stokholm. Telo o poharimo kjedibe ko novembri 2016 isto i Nordijkani laponengiri čhibjakiri nagrada , Gollegiella, ka delinelpes.

Sametinget isto učestvuindža ki švediakiri vladakiri delegacia ko internacionalnikano forum e vrskaja bašo laponikano pučiba, ko misal KN/FN- dunjakiri konferencia bašo domobijamo narodo (WCIP) hem o dešdujto partiakoro khedibe Konvenciake bašo biologikani raznovidnost. Ko KN: re permanentno domobijamo forumi ko maj 2016 ko Njujork učestvuindže, osim o prestavnikia taro o Sametinget, hem e upravakoro načelniko taro e kulturakoro ministerstvo.

Ponodori i vlada ka kerel buti prema o pravco jekhe ratificiake tari i konvencia ILO 169, ama akava ipak tano jekh pučibe e parlamenteske te odlučinel.

Internacionalnikani buti e romengere hakonge

I Švedia aktivno učestvuinela ki buti ko rami bašo EU: ramkakiri buti bašo nacionalnikane strategie romengere integraciake dži ko 2020, hem sako berš dela izveštaj sar izvršinelape i buti e švedikane strategija. Taro 2012 i buti kerelape prema odoja mrežakiri buti e nacionalnikane kontaktiribaskere točkencar e romengere uključibaske so osnovindžape tari i EU- komisija. O cili tano te terinelpe e članengere phuvjengiri buti e sakonengere strategija bašo e romengoro uključibe prekal dejbe potpora hem te kerelpe šaipe menibaja iskustvia hem pohor diskusie.

I Švedia učestvuinela isto ko CAHROM (Ad hoc Committee of Experts on Roma Issues) so direktno odgovorinela ko ministereskoro komiteti ko Evropakoro godidejbe. O komiteti maškar aver ka analizirinel o sprovedibe ko članengere phuvjengiri nacionalnikani politika hem ka doprinesinel ki temakiri iskustvongiri razmena hem šukar praksa.

Nordijkani službenikongiri grupa minoritetikane pučibaske

Odoja nordijkani službenikongiri grupa minoritetikane pučibaske kedenape redovno. O cili e službenikongere grupaja tano te meninen ideje hem iskustvia maškar o nordijkane vladakere sekretariencar. Odova sebepi te šainkerel bare rokoskoro džanipaskoro prenesibe maškar o phuvja.

I buti bašo isto hakia hem šaipe

I buti protiv diskriminacia

I vlada mangela te dikhel jekh Švedia kote so sa o manuša priznainenapes bašo soj tane, dobinena hako te definirinenpe korkoro hem isi olen pristup ko sa o hakia. E diskriminaciakoro kanuni tano jekh centralnikano alati protiv i diskriminacia hem ka zorarelpe. 2014 birindžape jekh posebno istražiteli e bučaja te predložinel sar i buti protiv i diskriminacia ka organizirinelpes hem te efektirinelpes. O istražiteli maškar aver ka del predlogo sar ka osigurinel šukar preduslovia e manušenge so sine izložime ki diskriminacia te šaj te braninen ple hakia. O nalogu ka izložinelpes hemharimo ko 16 dekemvri 2016.

I buti protiv o rasizmi

E Forume baši dživdi historia isi nalog so telo o periodi 2015-2017 te izvršinel jekh edukaciakoro uložibe bašo razno forme taro o rasizmi hem intolerancia ki historia hem avdive. O cili tano te doprinesinelpe jekh ravnopravno društvo poštovipaja so e manušen isi isto vredibe, hakia hem te unapredinelpe i demokratia. O cili tano te avelpe dži ko sa e Švediakere fundalnikane škole hem ko gimnazie. O nalog astarela maškar aver i buti protiv antisemitizmi hem antiromanipa.

Či te kedelpe hem te sistematizirinelpes i buti, i vlada dikhela o valjanipa taro jekh nacionalnikano plani sar temeli jekhe bare rokoskiri hem rezultateskiri usmerimi buti. Odoleske, i vlada namerinela te prestavinel jekh nacionalnikano plani protiv o rasizmi hem baro bilačipe sebepi o mrziba telo o 2016. Ki isto ramka i vlada namerinela te uključinel mere či te predupredinel hem te sprečinel o mrzibe.

O gende prijave ko Diskriminaciakoro ombudsmani (DO) bašo diskriminacie e jaudien, romen, laponen, švedikane fincon ja tornedalcon bajrardile telo o 2014 usporedibaja e 2013. Isto sar angleder pobut gende prijave proceninenepe baši i diskriminacia prema o roma. Prema o DO isto adžahar o kale gende tane verovatno bare. E presudengere gende ja e pomiribaskere predlogia baši i diskriminacia taro disave nacionalnikane minoritetia produžinena te tiknon. Otpilika ekvaš taro o opštine telo e upravakere thana hem avera organ uprave dindža edukacia ple personaleske bašo diskriminaciengoro pučibe. Pale akala, skoro 40 procentia taro e minoritetengere predstavnikia so telo 2014 odgovorindže ko jekh phravdo pučibaskoro formulari ki vebrig minoritet.se, doživdindže so ola izložindžepes ki diskriminacia ja maltretiribe sebepi pli nacionalnikani pripadnost telo akava paluno berš.

I vlada zorakerela i buti protiv i diskriminacia ko nacionalnikano, regionalnikano hem lokalnikano nivo prekal pobare resursia ko DO hem ko lokalno delatnostia protiv i diskriminacia. E DO: ri dotacia bajrardžape 10 milionencar krune ko berš taro 2016.

E DO ki pli buti, bašo isto hakia hem šaipe, isi jekh tekutno projekti e cilea te buvljarel o džanipa baši i diskriminacia prema o laponia sar jekh domobijamo narodo hem prema o dodživde iskustvia ka buvljarelpe jekh bari rokosciri buti baši promena hem e laponengere isto hakia hem šaipe.

O DO isto ingarela/vodinela jekh posebno buti e pravcoja prema diskriminacia ki ramka baši buti e romengere uključibaske. Telo 2013 i organ uprava podžindža jekhe bučaja te bajrarel e romengoro pristup ko isto hakia hem šaipe ki socialnikani služba hem ko stanengoro pazari.

Aktivno mere

Ko mart 2016 i vlada predaindža e parlamenteske o predlog jekhe saastrarde ramkake bašo akrivno mere e cilea te unapredinelpe isto hakia hem šaipe. Ko predlogo predložindžepe promene ko kanuni protiv diskriminacia. O promene značineni maškar aver so i buti e aktivno merencar ko bučakoro dživdipa hem ko edukaciengoro than so astarela isto diskriminaciakere temelia sar e diskriminaciakiri zabrana, mangela te vakerel sa o evta temelia ko kanuni protiv diskriminacia. Ponodori uputinelape jekh saastardi ramka baši buti akrivno merencar, so značineni jekh metoda bašo sar i buti ka vodinelpe, dok o oblik bašo o konkretime mere e butidejdziaja odnosno e edukaciakere koordinatorea te formirinen sorobotibaja e butilejdziaja, studentencar, sikljovnencar hem čhavencar. Isto predložinelape te presikljonpe o plate sako berš ednako platenge namesto sako trito berš.

E kanuneskere promene predložinelape te khuven ki snaga taro o januari 2017. Adžikerelape o parlamenti te anel odluka bašo o predlog telo o angluno ekvaš berš 2016.

Jekh nevi strategia e bučaja bašo manušikane hakia ki Švedia

I vlada namerinela te iranelpe ko parlamenti jekhe neve strategiaja e bučaja bašo manušikane hakia ki Švedia. I strategia ka kerelpe e palune gindipaja tari i delegacia bašo manušikane hakia hem ocenibe taro e vladakere avera plania bašo manušikane hakia. Jekh importantno kotor tari akaja avutni strategia tano o procenibe so jekh bizavisimo nacionalnikano istituti bi valjani te osnovinelpe e zadačaja te arakhel hem te angleingarel odola manušikane hakia prema e Parizeskere principia.

I buti e antiromanipaja

I vlada predstavindža jekh parno lil so opišinel o nasilstvo hem o ladžavipe/uvredibe so izložindžepe o roma telo o 1900-šeliberš. O cili e parne liela tano te delpe jekh priznaibe e žrtvenge hem olengere familiake hem te stvorinel jekh haljojbe e romane minoritetengere situaciake avdive.

Ko mart 2014 i vlada odlučindža te postavinelpe jekh komisija protiv antiromanipa. I komisija ka kompletirinel hem ka zorarel e društvoskere doprinosia protiv o antiromanipa hem e bučaja ka poravninelpe odoja kriška poverenibaske so isi maškar i romani grupa hem o društvo. I komisija protiv o antiromanipa dindža plo paluno izveštaj ko maj 2016.

I komisija protiv antiromanipa doprinesindža vizualizacia ko odola raširime predrasude protiv o roma hem odoja dodživdimi bari diskriminacia ki grupa. I vlada smatrinela, so prema jekhe sorabotibaja taro o parlamenti, so valjani poadarutne doprinosia te šaj te kerelpe buti protiv o antiromanipa hem e romengoro uključibe.

Edukacia

E edukaciakere doprinosia bašo o nacionalnikane minoritetia

Ko odola revidirime nastavakere programia baši i findalnikani škola taro 2011 vazdenape o nacionalnikane minoritetia ko predmetia švedikane, historia, religia hem socialnikane studie. Prema e fundalnikane školakoro nastavakoro programi ko švedikane, i nastava ka doprinesinel o sikljovne te arakhen hem te upoznainenpes e nacionalnikane minoritetencar ki Švedia. Ko misal i minoritetikane čhibjakoro stavi ko društvo tano jekh kotor taro o centralnikano saikeribe ki klasa taro 7-9.

E državakoro zavod školake dobindža nalog te informirinel e školen hem olengere šerutnen bašo o roma sar nacionalnikano minoriteti hem e romengere hafia. O nadležno organi isto sorabotibaja e romane predstavnikoncar ikaldža jekh digitalno nastavakoro dodatok e faktaja hem inspiraciakoro materiali baši i romani kultura, čhib, religia hem historia hem dešengere nastavakere alatia ki romani čhib so šaj te kulandinenpe ki nastava ki dajakiri čhib.

I komisija protiv antiromanipa, maškar aver, ikaldža jekh edukaciakoro materiali so temelinelape ko parno lil so opišinel o nasilstvo hem o ladžavipe/uvredibe so o roma izložindžepe telo o 1900-šeliberš širibaske ko škole hem avera društvoskere kotora.

Nacionalnikano programi bašo školengoro buvlipa

E Državakoro zavod školake ko 9 juli 2015 dobindž tari i vlada nalog te ikaljel hem te sprovedinel nacionalnikano programi bašo školengoro buvlipa so usmerinelape e nadležno organeske hem e školenge. O cili tano te buvljarelpe hem te zorarelpe i edukacia či te šaj e sikljovnenge te delpe o hemšukar uslovja buvljaribaske. O doprinosia ko odova nacionalnikano programi bašo školengoro buvlipa šaj maškar aver te doprinesinel kompetenciakoro buvlipa či te del piko e sikavnenge hem e personaleske ki olengiri buti dejbaja e sikljovnen kas isi valjanipa ki posebno potpora, odoja potpora so valjani olenge, bučakere forme hem bučakoro čani buvljaribaske i buti e školakere vredibaja, ko misal, dikhibe ko siguriba, studie, i buti protiv i diskriminacia hem ladžardo ponašibe, ravnopravnost hem normativnikani kritika, hem jekh sistemikani kvalitativnikani buti e fokusiribaja ko sledibe hem procenibe o buvlipa ko sikljovnenge džanipa.

O hako baši nastava ki dajakiri čhib

Prekal o promene ko školakoro kanuni so khuvdža ki snaga ko 1 juli 2015, delapes e sikljovnenge so pripadinena ko odola nacionalnikane minoritetia jekh zoralo hako baši nastava ki dajakiri čhib ki pli nacionalnikani minoritetikani čhib. E kanuneskiri promena značinel so jekhe sikljovneske so pripadinela ko jekh nacionalnikano minoriteti na valjani više te ovel ole temelnikano džanipa ki pli

nacionalnikani minoritetikani čhib či e školakoro nadležno organi ka ovel dužno te nudinel nastava ki dajakiri čhib.

Gimnaziakere sikljovne so pripadinena ko odola nacionalnikane minoritetia isi olen hako ki nastava ki dajakiri čhib, iako i čhib nae e sikljovneskiri sakodiveskiri družibaskiri čhib khere. E sikljovne ipak ka valjani te ovel šukar čhibjakoro džanipa so ka aven dži ko odova so o sikljovno e promenencar ko školakoro kanuni, isi pobaro šaipe te sikljovel i čhib ki fundalnikani škola. Ki gimnazia šaj o sikljovno isto te sikljol pli nacionalnikani minoritetikani čhib – finsko, laponikane, jiddisch, meankieli ja romani čhib sar čhibjakoro izbor. O studie šaj te podžinen ko nivo upri i osnova ko angluno sikljovneskoro džanipa.

Sikavnengoro snabdipe

Či te snabdina sikavnencar ko nacionalnikane minoritetikane čhibja dindžape ko 2013 disave univerzitetenge hem fakultetenge posebno obaveza te šaj te bajraren hem te buvljaren e sikavnengiri predmeteskiri edukacia ki laponikani, romani, meankieli hem finsko čhib.

Taro 2016 i vlada dela i odgovornost te bajrarel hem te buvljarel e sikavnengiri predmeteskiri edukacia baši meankieli čhib taro Stokholmeskoro univerziteti ko Umeoskoro univerziteti e palunibaja so e Evropakoro godidejbe sebepi olengiri rekomendacia hem e minoritetengiri manglin i edukacia ki čhib hem sikavne ko meankieli bi valjani te koncentririnelpe ko jekh univerziteti ki Švedia.

E Umeo univerziteti isi jekh nalog te bajrarel hem te buvljarel e predmeteskiri edukacia ki laponikani čhib. E Sodertorns fakultete isto isi jekh slično nalog baši i romani čhib. E Lund univerziteti več angleder isi jekh posebno obaveza e jiddisch čhibjake. E Stockholm univerziteti isi buteberšengiri nacionalnikani odgovornost te bajrarel hem te buvljarel i edukacija sikavnenge baši finsko čhib. E Stockholm univerziteteske dindžapes ko juni 2013 dozvola te delpe diploma bašo sikavnengoro predmeteskoro završimo ispit e fokusea bučaja ki fundalnikani škola e klasake taro 7-9 ki finsko sar dajakiri čhib. E edukacia podžindža ko jeven 2015. E Umeo univerziteteske dindžapes ko juni 2014 dozvola te delpe diploma bašo sikavnengoro predmeteskoro ispit e fokusea bučaja ki fundalnikani škola e klasake taro 7-9 hem e fokusea bučaja ki gimnaizia ki laponikani čhib sar dajakiri čhib.

I vlada dindža e Dršavno zavodeske bašo škole o nalog, sar jekh komplementi baši sikavnengiri predmeteskiri edukacia, te sprovedinel uložibe či te zorarel e sikavnengoro resursi ko nacionalnikane minoritetengiri čhib ko tikno roko. Jekh kotor taro o nalogo tano te sigurinenpe hemhari dešuduj džene so ka oven aktivno sar sikavne ki dajakiri čhib ko nacionalnikane minoritetikane čhibja ko laponikane, finsko hem meankieli. Ko septemvri 2014, i vlada bajrardža o nalog či isto te astarelpe hem i romani čhib hem istovakteskoro produžindža o postoimo nalog baši laponikani, finsko hem meankieli.

Edukacia ko duripa

I edukacia ko duripa regulirinelape veĉ taro 1 juli 2015 ko školakoro kanuni. E edukaciaja ko duripa mangela te vakerelepe interaktivnikani edukacia so ingarelepe e informaciakere – hem e komunikaciakere tehnikaja. O sukljovne hem o sikavne arakhenape ko razno lokalia keda ka ikerelpe i nastava, ama jekh vasingardo ka ovel prisutno ko odova lokali kote so ikerelape i edukacia ko duripa. O nedležno organi so lengarela i škola, ka organizirinel i edukacia ko disave predmetia soske e školakere edinica nae nisavo legitimirimo ja kvalificirimo sikavno e nastavake ja sebepi so e sikljovngiri baza nae dovolno.

Nastavakoro materialia

O Zavod bašo škole ikaldža neve nastavakere materialia kulandibaske ki nastava ki nacionalnikani minoritetikani ĉhib. O materialia so izdajindžape prekal e Zavodeskere školakiri vebtham hem tano ki forma sar sikavnengoro lengardo aktiviribe e sikljovnen so tane namerime e sikljovnenge kas nae nisavo ja ograniĉimo džanipa ko finsko, jiddich, meankieli, romani ĉhib hem laponikane. Sa o kotora panda nae soro završime ama sukcesivno na oven izdavime telo 2016.

Romane baši klasa 1-3 tano jekh materialia so prestavinelape sorabotibaja e QualiRomprojektea ko Evropakoro godidejbaskoro Ĉhibjakoro centar. Ki buti e jiddischea o fokus ko akava nalog ĉiĉapes materialeske e sikljovnenge ki klasa 4-9.

O materialia na peĉatirinelapes ki odoja jekh to verzia nego prestavinelape sar digitalnikano dokumenti. Ola tane namerime te kulandinenpes taro sikavne sar lengardo ki nastava. Ki Zavodeskiri školakiri vebtham kote so izdavinelape o materialia isi lenkia e nastavakere planenge, komentaribaskoro materialia, haljovkjerime filmia hem informacia bašo avera resursia so šaj te kulandinenpe ki nastava.

E laponengere školakiri uprava isi nalog tari i vlada te ovel odgovorno te buvljarel sikljovne alatia ko laponikane. Telo 2015 e laponengiri školakiri uprava ikaldža jekh nevo nastavakoro materialia, šabdakere kartencar ko laponikane. Ola isto nakhavdže društveno orientaciakoro hem prirodno orientaciakoro nastavakoro materialia baši klasa 1-3 ko severno – lulelaponikane. 13 slikovnice nakhavdžepe ki sever - , južno- hem lulelaponikane. Drabaribaskere lila, buĉakere lila hem jekh gili, Lávvlagirji, revidirindžape. Anglo 2016 o e laponengere opštinaĉkere školakere uprava zorardžape 1,5 milionja kronencar, hem i vlada raĉuninela te snabdinela isto summa telo 2017 hem 2018.

Dujeĉhibjengiri nastava

E dujeĉhibjengiri nastava i vlada dikhela sar jekh importantno kotor tari e ĉhibjakiri revitalizacia hem odoleske i vlada odluĉindža te prodolžinel te laboririnel e dujeĉhibjakere nastavaja ki fundalnikani škola dži ko 30 juni 2016 hem akana spreminela panda jekh produžiba. I vlada spreminela akanaske jekh istaga baši e dajakiri ĉhib hem dujeĉhibjakiri nastava. I straga adžikerelape te podžinel ko anglojeven 2016 hem te ovel gotovo maškar o berša 2016/2017.

Romane kulturakere predstavnikia

Ki ramka baši e vladakiri strategia e romengere uključibaske o Zavod bašo škole dobindža nalog te podžinel jekhe edukacija e romane kulturakere predstavnikonge so džanena i romani čhib hem so isi olen kulturakere kompetencie so funkcinena sar jekh linko maškar o poedinco hem i javno delatnost. I edukacia so podžindža ko decemvri 2012 hem završindža ko juni 2015 astardža 16 romane kulturakere predstavnikon. Akala predstavnikia kerena buti ki angluni škola ko odola škole so učestvindže ki strategiakiri pilotdelatnost bašo e romengoro uključibe. I delatnost doprinesindža so pobut roma te džan ko anglune škole, so pobut romane sikljovne te završinen i fundalnikani škola hem i gimnazia te ovel pobut importantno e romane sikljovnege.

Internacionalnikano

Isi jekh postoimi buti ko ministarsko – hem ko organ uprava nivo maškar i Švedia, Norveška hem Finska e cilea te buvljarel jekh isto dikhibe hem te vospostavinelp e jekh sorobotibe maškar e nastavakoro material e laponenge. Akaja buti sprovedinelape e cilea so akala trin phuvja ka keren buti hem jekheaverea ka phanen ple lafia bašo jekh priotirimo spisako so ka povezinelp e ki sotrine phuvjengiri politika. Akaja buti računinelape te ovel gotovo ko anglonilaj 2016.

Sastipe, socialnikani nega hem siguripe

I vlada imenindža jekh komisija bašo ravnopravno sastipa. I komisija ka predainel jekh predlog som ka doprinesinel so e sastipaskere kriške ko društvo ka tiknon o razlike maškar o nacionalnikane minoritetia hem o aver narodo. 2015 dindžape jekh nalog ko Sametinget te sprovedinel jekh džanipaskoro sastav keda kerelape lafi bašo psihosocialnikano nasvalipe ko o laponikano narodo ki Švedia. I buti ka kerelp e dogovor e Javno organi sastipaske, e naučnikoncar hem e praktičarencar ko akava than.

Telo 2015 dindžape tari i vlada e sresko skupštinake srez Jemtland, sresko skupštinake srez Vesterboten hem sresko skupštinake srez Norboten 600 000 krune jekhe projekteske so ka rezulririnel ko jekh hramomo dogovor bašo sorobotibe e psihičko sastipaske ko o švedikano kotor taro Sápmi.

Avdive isi bidovolno džanipa e situaciake e manušenge kas isi handikpiribe maškar o laponcia. Odoleske i vlada andža odluka te del e Nordijkane socialikane centroske sredstvia te sprovedinel jekh studia bašo sar tani e laponengiri dživdipaskiri situacia kas isi invalidnost hem olengere familia ko laponikane upravakere opštine. I studia ka izložinelpe ko 15 januari 2017.

Posebno doprinosia e romengere hakonge

O Javno organi sastipaske, izložindža jekh pohor studia 2015, ki ramka baši vladakiri strategia, e romane čhaengiri hem e romnengiri sastipaskiri hem dživdipaskiri situacia. I studia potvrđindža ki bari mera odoja slika so o palune studie sikavdže so o romane čhaja hem romnja dodživdinena, so ola tane pophare primime taro razno akteria ko društvo, so olen isi potikno poverenje prema o razno društvoskere funkcie hem so olende isi poslabo sastipe usporedibaja odoja uopšte džuvlikani populacia.

E Uprava bašo socialnikane buča isi nalog telo o periodi 2014-2016 ta ikaljel hem te kerel dostupno jekh edukacia e manušenje romane čhibjaja- hem kulturakere kompeteciaja (romane kulturakere predstavnikia) baši buti ki socialnikani služba hem sastipaskiri – hem nasvalipaskiri služba.

Ko mart 2016 i Uprava bašo socialnikane buča predstavindža jekh edukaciakoro materiali ” Ko primibe o anglunipa dobinela forma – Romano uključibe”. Jekh edukaciakoro materiali baši potpora e socialne službake. I organ uprava dobindža o nalog so prema o materiali te sprovedinel jekh edukaciakoro doprinos usmeribaja e socialnikane službake bašo primibe hem uključibaskoro bučakoro čani e posebno fokusea prema o roma.

O romane kulturakere predstavnikia doprinosinena so o roma hem prijavinenapes ko Biro bučake hem dobinena buti. I organ uprava dobindža ko mart 2016 o nalog panda te buvljarel i buti e romengere uključibaja.

Briga e phurenge ki minoritetika čhib

Ko 18 § kanuni bašo o minoritetia hem i minoritetikani čhib navedinelape so jekh opština ko jekh upravakoro than ka nudinel oleske so rodela odova šaipe te dobinel soro ja kotora tari odoja usluga hem nega so nudinelape ki ramka baši phurengiri briga taro personali so džanela finsko, meankieli ja laponikane.

Ko jekh izveštaj taro 2015 i Uprava bašo socialnikane buča utvrdinela so e opštinen isi razno preduslovia te sledinen e kanuneskere cilia. E opštinakere manušengoro gendo hem o geografikano baripa hem e minoritetikane grupakoro baripa tane faktoria so deluinena ko šaipe te nudinelpa briga e phurenge ki minoritetikani čhib, sar te phena o baro geografikano duripa ki opština. Pharo tano te phravenpe posebno odelenia baši jekh posebno čhib te sine tikno gendo phure so rodena jekh than hem isi ograničimi personaleskiri ponuda džanipaja i minoritetikani čhib. Pobut taro o opštine ko laponikane upravibaskoro than tane čuče manušencar, prema o izveštaj. I Uprava socialnikane bučencar isto sikavela o problemi ki forma ko nae dovolno džanipa bašo o kanuni e nacionalnikane minoritetenge, ko bučarne, ko odbirime predstavnikia hem so falinela informacia nakhavdi ko minoritetikane čhibja so obratinelape e phurenge hem olengere familienge.

E obzirea ko upre objasnimi problematikani slika i vlada dindža e Uprava bašo socialnikane buča o nalog so telo 2016 te kompletirinel i publikacia Tlo hako baši nega hem briga - jekh ingardo e phurenge e informaciaja bašo o nacionalnikane minoritetengere hakia, hem o publicirimo delo te nakhavelpe ko laponikane, meankieli hem finsko. Isto panda i Uprava bašo socialnikane buča te deluinel o publicirimo delo hem i informacia bašo o nacionalnikane minoritetengere hakia širinenapes ko nadležime opštine. I buti ka izložinelpe hemharutno ko 10 oktombri 2016.

I buti te suprostavinelpa o krivično kotor sepebi o mrzibe

Prema o podatkia taro o Godidejbe te činavelpe o kriminaliteti (Bro) o gende prijave e bišukar sebepi e mrzibaskoro motivi protiv sar soj o roma hem o jaudie bajrardile telo 2014. Nae šaipe te utvrdinelpe te zavisindža sebepi o bajrardo izložibe, pobare prijavibaskere sklonostia ja so o

bišukaripa sebepi o mrzibe pobut zabeležinelapes ko prijave. O poverenje bašo pravosudibe, ja uopšte prema organ uprave, varirinela hem šaj prema o Bro deluinel te o ugrozime prijavinena krivično delo ki policia. O Bro konstatirinela so o rešime krivično kotora sepebi o mrzibe prodolžinena te oven tikne.

Sar odgovor ko jekh nalog tari i vlada, e policiakiri organ uprava objavindža jekh bajrardi ambicia keda kerelape lafi bašo te suprostavinelpo o krivično kotora sebepi o mrziba telo anglonlaj 2015.

I buti protiv antisemitizmi hem jaudiengoro siguriba

Ksenofobiakere delia protiv versko zaednica tano jekh baro problemi. Isi jekh čučipa maškar o prijavime krivično kotora sepebi o mrzibe, e antisemitikane belegia hem individualnikano individeskoro dodživdipe taro asavke krivično kotora sebepi o mrzibe. O kale gende, mangela te vakerelpo o biprijavime slučaevia, dičhona but bare.

O Odbor baši državno potpora e versko zaednicenge primindža 500 000 krune telo 2014 či te prosikljovelpe i pojava asavke delonge.

O Riksdag isto odlučindža te nameninel 10 milionja krune tari i potpora e versko zaednicenge bašo pobaro sigurimo doprinosi. O investiribe podžindža te važinel 2015 hem barem dži ko 2019.

Kultura hem čhib

Uložibe te unapredinelpe e nacionalnikane čhibja hem kultura

E Institute baši čhib hem folklor isi nalog te izvršinel čhibjakere arakhibaskere doprinosia hem te širinel džanipa bašo o nacionalnike minoritetikane čhibja, finsko, jiddisch, meankieli hem romani čhib. O državno kulturakoro godidejbe (Kulturakoro godidejbe) dodelinela potpore baši delatnost hem potpore bašo projektia či te šaj te unapredinenpe o nacionalnikane minoritetengere čhibja hem kultura hem potpora bašo planirimo ikalibe nacionalnikani minoritetikani literatura hem potpora produkciake bašo kulturakere časopisia so odnosinelape e nacionalnikane minoritetenge.

Telo 2014 e Kulturakoro godidejbe utvrđindža hem e nacionalnikane minoritetengiri kultura soj tani jekh taro o pandž prioritetikane temelia baši državakiri dotacia ko kulturakoro sorobotibaskoro modeli.

ISO/ E čhibjakoro godidejbe telo 2011 ikaldža spisija Smerice bašo čhibjakoro kanuneskoro primenibe hem Uputiba baši butečhibjakiri informacia – praktikane smernice bašo butečhibjakere vebthana. O cili e spisencar tano te informirinenpes o organ uprave sar e čhibjakoro kanuni hem o kanuni bašo nacionalnikane minoritetia hem minoritetikani čhib ka primeninelpes.

O seminarie e čhibjakere negake ikerenapes jekh far ko berš ko finsko hem ki romani čhib (panda hari hem ko jiddisch). Ki finskakiri čhibjakiri nega učestvuinela e Čhibjakoro godidejbe ko finskakere čhibjane stubia ko novine. I referentnikani grupa ko finsko, romani čhib hem jiddisch arakhenape 2

far/ berš. Ki romani grupa računinenape e varietetengere predstavnikia ko arli, kelderaš, lovari, kale hem travelroma.

Baši finsko e ISOF:e isi jekh sorobotibe e Švedikane Edukaciakere radioja (UR) so prekal o UR sniminelape e Čhibjakoro godidejbaskoro čhibjakoro seminari ko finsko. E ISOF:e isto isi jekh sorobotibe e Švedikane Radioskoro Sisuradio kote so e čhibjakere negovatelia ko finsko ko Čhibjakoro godidejbe odgovorinena ko čhibjakoro pučibe. ISOF isto dela edukacie hem kursia bašo finskočhibjakere personaleske baši nega hem dela jekh finskočhibjano infolisto 2-4 far/berš.

E romane čhibjake trainela duj naučno projektia ko ISOF: Jekh europakoro projekt baši e romane čhavengiri gramatikani sikljojbaskiri sposobnost ki angliškola, kote o cili tano prekal jekh naučno čani te činavelpe odova biosnovimo smestibe e romane čhaven ko posebno klase (so desinenape ko disave evropakere phuvja). Aver naučno projekti ki organ uprava akharelake Romano dive, kote so i organ uprava kedela importantno informacia bašo ko misal, romani hajbaskiri kultura, identiteti, adetia hem tabiati.

O hako te kulandinelpe pli čhib ko pravosudibe

Ko 1 oktombri 2013 khuvdža ki snaga jekhe kanuneskiri promena e vrskaja bašo tumačibe hem nakhavibe ko jekh krivično postupko. O promene značinenena te jekh sumnimo ja jekh optužimo ko jekh krivično postupko na džanela švedikane, ka angažirinelp e jekh tumači ko khedibe anglo o kris/sudo ja ko saslužibe telo o anglederistražimo postupko. O kris ja odoja istražibaskiri organ uprava tane isto dužno te nakhaven jekh akti ko jekh krivično postupko ja o hemimportantnikane kotora , te o nakhavibe tano bitno či o sumnimo šaj te arakhel plo hako. O pravilia astarena hem o minoritetikane čhibja hem važinena ko sa o krisia ki phuv. Nae nisave dužnostia te pokjinenpes o tumačengere trošakia.

Keda jekh sumnimo tano pritvorimo ja zadržimo ko pritvor i asavki informacia ke delpe ko hramomo bizo harimo, ki jekh čhib so ov ja oj haljovela (12 a § angleistražibaskoro postupkoskoro proglasi).

Thanengere anava

O instituti baši čhib hem folklor (ISOF) redovno telo odova aktualnikano periodi ispitindža e thanengere anava ko sa teritorikane minoritetikane čhibja, sever-, lule, južno- hem umelaponikane, finsko hem meankieli. Akava ipitibe andža dži ko pobut minoritetikane čhibjakere thaneskere anava so šaj te izložinenpes korektno ortografijaja ki temelnikani geokomjuteri hem prekal akava širinenapes odola korektnikane thaneskere anava ko društvo.

Prekal o Thaneskoro anaveskoro godidejbe, e državakere organ uprave kerena aktivno hem svesno buti te sikaven hem te kulandinelpe e thaneskere anava ko odola teritorikane minoritetikane čhibja. Ki geodetikani e-služba Rode karta hem thanengoro anav isi šaipe te rodelpe ko thanengoro anav ko laponikane, finsko hem meankieli.

Nacionalnikani minoritetikani kultura

Telo 2015 e Kulturakoro godidejbe duplirindža o bužeti potporake bašo planirimo objavibe nacionalnikani minoritetikani literatura usporedibaja e 2014.

Haljovkerdo vasingaribe baši potpora e minoritetenge isto navedindžape ki odoja uredba baši državno dotacia e kulturakere cileske so važindža taro o 1 januari 2013. Tari i uredba vakerelape so i državno dotacia ka delpe e nacionalnikane minoritetengere kulturnikane bučenge te i delatnos tani nacionalnikani kulturnopolitikano značajno.

Či te ikerelpe e anglune romengoro avibe ki Švedia angleder 500 berš e Kulturakoro godidejbe organizirindža ko 12 mart 2012 prema e vladakoro nalog, jekh konferencia baši i romani kultura hem historia. Taro 2013 i vlada bajrardža e beršeskiri potpora e Jaudikane muzejeske jekhe milionea krune či te del e delatnostibaske jekh stabilno temeli. Ko dekemvri i vlada odobrindža e Ájtte, Švedikani planina – hem laponikano muzej 200 000 krune deluibaske ko interregionalnikane hem internacionalnikane sorobotibaskoro projekti.

O Sametinget barabar e Odborea bašo kherutne bučakoro pučiba financirindža, Sámi Duodji-Laponikano vasteskere bučakiri fondacia. Prema o laponikane tradicie hem valjanipa trin konsultantia kerena buti razno specilnikane thanencar; marketing hem komunikacia, privredakoro pučiba hem zanati hem kulturakoro mirazi.

Sar upravibaskiri organ uprava laponikane kulturake e Sametinge isi importante zadača te pridonesinel buvljaripe jekhe zorale hem raznovidno osobitno laponikano arto – kulturakoro dživdipa. Ki akaja buti posebno pripadinela te delinelpe državakiri delatnost e laponikane kulturake. E državakiri dotacia baši potpora ko opšto kulturakiri delatnost, buvljaripa hem internacionalnikani kulturakiri razmena hem sorobotibe isi posebno dotaciakoro iznos baši laponikani kultura.

Kulturakoro sorobotibaskoro modeli

Prekal e buvljaripaskiri potpora baši regionalnikani delatnost šaj e Kulturakoro godidejbe te rezervirinel držano dotacia e regionalnikane kulturakere objekteske. Telo 2015 i organ uprava prekal i potpora delindža 4 milionja krune uložibaske so skroz ja delimično angleingarela e nacionalnikani minoritetengiri kultura.

Bimaterialnikano kulturakoro mirazi

2011 i Švedia ratifirindža e Uneskorskiri konvencia bašo siguripa e imaterialikano kulturakoro mirazi. Telo o berš 2011-2013 e Institute baši čhib hem folklor (ISOF) sine e vladakoro nalog sar jekh koordinirimi organ uprava te buvljarel i buti konevciakere primenibaja. O nalog ko paluno izložindžape ko februari 2014. I organ uprava čiča o temeli jekhe organizaciake delimi kaske so vakerelape kobale organ uprave, organizacie, udruženia, biprofitnikane akteria so šaj te učharen odola kotora so o bimaterialikano kulturakoro mirazi šaj te saikerel. O Sametingen učestvuinela hem formirindža jekh laponikani bučakiri grupa so izbirindža predstavnikia odole razno kombenge. Hem o finsko minoritetia hem o meankieli učestvuindže ko kombale buča. ISOF aktivno kerela buti bašo

pobaro učestvibe taro pobut nacionalnikane minoritetia. Misal ko bimaternalnikano kulturakoro mirazi ki Švedia hem isi dostupno ko ISOF: ro vebthan.

I vlada ko ple odredime lila bašo 2015 hem 2016 dindža, e Državno umaljakoro ured, I Državno antikvariateskiri uprava, Sametinget hem ISOF, jekh nalog bašo tradicionalnikane tikne razmere bašo hajbaskiri kultura. I organ uprava telo 2015-2018 ka unapredinel jekh energikano hem dinamikano kulturakoro mirazi soj tano povzimo ko hajbaskoro – hem prehrambenimo proizvodiba. Ki nalogoskiri ramka maškar aver e laponikongoro tradicionalnikano džanipa ko akava than ka dičholpes, ka iskoristinelpes hem ka buvljarelpes.

Media

E Švediakoro Radio AB (SR), Švediakiri televizija AB (SVT) hem E Švediakoro edukaciakoro radio AB (UR) dobindže neve dozvole emitiribaske so pružinelape telo o periodi 2014-2019.

O anglune zahtevia bašo emitiriba lile ko obzir so e čhibjakere hem o etnikane minoritetengere interesia tane prečistime e zahtevencar snabdibaske ko nacionalnikane minoritetikane čhibja hem avera minoritetikane čhibja.

Ko mart 2015 i vlada imenindža i istraga Jekh Mediapolitika e anglunipaske. E istraga sine o nalog te analizirinel o valjanipe bašo neve mediapolitikane doprinosia keda e štapakiri potpora ki olengiri avdivutni forma ka činavel hem ka del predlog neve mediapolitikane alatenge. Dogovoribe ka ovel e predstavnikoncar bašo o nacionalnikane minoritetia. O nalog ka izložinelpe hemkasno ko 31 oktombri 2016.

E filmeskoro instituti dindža potpora e Finsko instituteske baši oleskiri buti širibaske o finsko filmi ki Švedia. Telo akava aktualnikano periodi odobrindžape lansiribaskiri potpora jekhe filmeske e Finskaja sar šerutni produkcijkiri phuv, hem jekhe filmeske čitko romane temaja; Papuša- i romani gili.

E filmeskere instituteske isto dindžape potpora bašo pobaro dostupibe e vezaja e minoritetikane čhibjakere spoibaja e Švedia finskakoro ošetime dikhibaskoro savez hem e Švedia finskakoro ošetime dikhibaskoro savez Norboten telo o periodi (2012 hem 2014) e dikhipaskoro tumačibe ko finsko bašo jekh finsko publika.

Ko decembri, i vlada dindža e Filmeskere instituteske jekh nalog te potporinel i dostupnost čhavorikane filmenge ko o nacionalnikane minoritetikane čhibja. E Filmeskere institute isi ko raspolaganja 814 000 krune so ka kulandinenpes e čhibjakere prilagodibaske, ko angluno sikgronicazibaja, filmi e čhvenge, ko jekhto vas fokusirimo e čhvenge taro štar dži ko ovto berš. Ko nalog isto pripadinela te doprinesinelpe jekh buvlo širibe e filmencar e čhibjakere prilagodibaja. I romani čhib, i laponikani hem i meankieli prioritirinenape ko nalogo. Zavisimo taro sredstvia isto ka astarelpe i finsko hem i jiddisch.

Sveerjen njealjede reektehtse Europaraaran mieriekonvensjovne tsiehkien nuelesne vaarjelimmiem nasjonaale unnebelâhkojde

Daate lea âeniedimmie Sveerjen njealjede reektehtsistie Europaraaran mieriekonvensjovnen nuelesne vaarjelimmie nasjonaale unnebelâhkojde mij ruffien 1 b. 2016 nænnoestovvi. Daan sisvege bihkede guktie dihte evtiedimmie daennie giehtjedimmieboelhkesne. Jienebh bievnesh gâavnese dennie ellies reektesinie dovne daaroen- jih englaanten gieline. Maahtah evtete reektehtsh vuartasjidh jienebh duekiebievnesh gaavnedh.

Duekiebievnesh

Dah vijhte nasjonaale unnebelâhkoeh Sveerjesne leah judah, rovmerh, saemieh, sveerjensâevmieh jih tornedalingh. Gallesh dejstie aktem dejstie unnebelâhkoeh gielijste soptsestieh goh meänkieli, jiddisch, romaani chib, saemiengielem jih sâevmiegielem soptsestieh. Sâevmien, saemien jih meänkielin gielh nænnebe reaktah dej joekehth reeremedajvine utnieh. Daan biejjien 75 tjielth jih 14 laantedigkieh reeremedajveöörnegisnie. Romaani chib jih jiddisch leah terrioritellen ovgrreldh gielh jih eah leah reeremetjältine.

Unnebelâhkoepolitihken ulmie nasjonaale unnebelâhkojde vaarjelidh jih dej nuepide nænnoestidh jih dej historihkeles unnebelâhkojde gielide nænnoestidh guktie jieljes gielh sjidtieh.

Unnebelâhkoepolitihken ulmie golme tsiehkine: sirredimmie jih veeredovveme, nuepiem ektiedidh jih dovne giele jih kultuvreles identiteete/ jijtjhdomtoe.

Ektiedimmie jih sivijle siebriedahken öörneme

Ektiedimmieh mah tjirrehtamme

Leenestâvroeh Stuehkien leenesne jih Saemiedigkie lea tsienngelen 1.b 2010 raejeste latjkeme nasjonaale unnebelâhkoeh- jih unnebelâhkoegielelaakem giehtjedidh. Jaapetji reektehtsisnie reeremh utnieh vihkeles hijven ektiedimmiem unnebelâhkoeh gujmie dej joekehth tjältine utnedh. Joekehts gâavnese tjälteste tjältese.

Dovne jeatjah âejvieladtjh aaj, voenges jih nasjonaale daltesinie ektiedimmieh unnebelâhkoeh âvtehkigujmie utnieh.

Fierhten jaepien reeremekanslije tjâanghkoeh unnebelâhkoeh âvtehkigujmie utnieh. Dovne ektiedimmieh aaj joekehth gyhtjelasine jis daerpies vg. jis giech sirredimmiem demtieh “sirredimmiem staanadidh” jih mierien sjsjnjelh rovmeridie ektiedidh.

Âvtelen reektehtsem nænnoestovvi, ektiedimmietjâanghkoem njoektjen 22 b. 2016 nasjonaale unnebelâhkoeh âvtehkigujmie utnin. Daennie tjâanghkosne dle vaajtelin vijriehkâbpoe politihkeles ektiedimmiem nasjonaale unnebelâhkoeh reaktine âadtjodh. Vijriehkâbpoe dle lea garres

siebriedahkeklimate , mij dorjeme gallesh juvdah jih rovmerh eah duestieh dej identiteetem jiehtedh. Gallesh tuhtjin dihte gieleoöhpehtimmie ävtese juhti, menh naa sääjmehke gäärede. Muvhth utnin ööhpehtimmiegyhtjelassh eah naan evtiedimmiem åtneme jallh tuhtjin ij leah sjiehteles ietniegieleoöhpehtimmie guktie unnebelåhkoegielem jealajehtedh. Ektiedimmiem åssjaldahkh jih vääjnoeh leah maadhtsiehkieh daennie reektehtsisnie.

Raarahtalleme reeremen strategjesne guktie rovmerh edtjeh ektiedidh. Reeremen strategjesne tjielke tjåådtje rovmerh edtjeh nuepiem utnedh meatan soejkesjisnie dej ovnessie daltesinie årrodh. Reeremekanslije, sjïere åejvieladtjh jih tjïelth leah gellien laakan maechteles rovmeri- jih rovmeri lihtsegigujmie raarahtalleme jih evtiedamme. Sveerjen tjïelth jih laantedigkie (STL) leah däärjegh reeremistie åådtjeme guktie barkoesoejkesjem pilovttjïeltide evtiedidh, guktie dejtie duvtedh guktie hijven jih systematihkeles raarahtallemh buektiehtidh. Dah åejvieladtjh mah barkoem åådtjeme, ovnessie raarahtallemh jih gaskesadtemh rovmeri lihtsegigujmie aaj hööltieh.

Bïevneseheeseme

Jienebh tjïelth, laantedigkieh jih åejvieladtjh unnebelåhkoej reaktaj bïjre unnebelåhkoe gieline hïejmesæjrojne tjaelieh.

Saemiedigkie jih Leeneståvroe Stuehkien leenesne diëdtem bïevnesh- jih mahtoeråajvarimmieh tjïeltide jih åejvieladtjide vedtedh. Vuesiehtimmien gaavhtan bïevnesetjaalegh reaktan bïjre aarhskuvlese jih voereshåksose dorjesovveme. Åejvieladtjh leah dovne ööhpehtimmieh jih seminaarh höölteme guktie mahtoem nænnoestidh magkerh reaktah jih kriëvenassh reeremedajvi.

Saemiedigkie barkoem reeremistie åådtjeme Websæjroem minoritet.se stealladidh, mij lea vihkeles sæjroe gusnie bïevnesh, magkerh laakh, Europaraerien konvensjovnh jih dah nasjonaale unnebelåhkoeh gååvnesieh.

“ Bielie jielijes histovrijasse” lea åejvieladtje reeremen nuelesne. Dan barkoe lea dovne antiziganismem jih antisemittismem heeredh. Dihte åejvieladtje aktijve laakan barka bïevnesh heesedh jih vuesiehtimmieh juvdaj jih rovmeri unnebelåhkoej bïjre.

Fierhten veeljemen åvtelen Veeljemeåejvieladtje bïevnesetjaalegh dorje dejtie mah luhpiem gielem veeljemisnie vedtedh. Bïevnesh goh gæssie, gusnie jih guktie maechtieh gielem vedtedh. Reeremen bïevnesetjaalegh unnebelåhkoegielide jorkesåvva.

Internasjonaaleles

Internasjonaale barkoe saemiej reaktide

Reereme lea raarahtalleme dam Nordisk saemiekonvensjovnem nænnoestidh, saemiej reaktide nænnoestidh jih tjïelkedh guktie maechtieh altese gielem, kultuvrem jih jielemem vaarjelidh jih nænnoestidh, gåabpatjahkh bieline kriënsese.

Reeremekanslije lea sjiere däärjegh Saemien parlamentarihkeraaran vadteme, mij lea saemiej ektiedimmieorgaane. Dennie minngemes tjåanghkosne Ubmejisnie jaepien 2014 Ubmejedeklarasjovnem rihpesovvin. Deklarasjovnesne ovmessie aamtsh jih laantide haestede gusnie saemieh jielieminie.

NÂS lea akte orgaane gusnie nordihke åvtehkigujmie mah diedtem saemiej gyhtjelasijste utnieh jih saemiedigkiepresideentigujmie. Jaepien 2016 Sveerjen vâaroe tjåanghkoem h  lstedh jih dovne NÂS tjåanghkoeh jih åvtehki- jih presideentetjåanghkoeh leah Stuehkesne. Dejniie mubpede tjåanghkosne g  lkoen asken 2016 dle Nordisken saemiej gielevadtese, Gollegiella vedtesovvi.

Saemiedigkie lea aaj meatan dennie Sveerjen reeremen delegasjovnh internasjonale d  ehkesne orreme gusnie saemiej gyhtjelassh jarngesne vg. FN:n veartenetjåanghkoeh aalkoealmetjidie (WCIP) jih Konvensjovne biologihkeles jijnjebel  hkoeh lukkiemubpede tjåanghkosne. FN:n stinkes aalkoealmetjed  ehkesne mij lij suehpeden asken 2016 New Yorkesne lihtsegi gujmie Saemiedigkeste jih dovne Kultuvredepartementen reeremetjaelije. Vijriehk  bpoe dle reereme giehte ILO 169 - konvensjovnine barkedh, menh daate lea gyhtjelasse rijnkebiejje tjuaara ussjedidh jih n  nnoestidh.

Internasjonale barkoeh rovmeri reaktide

Sveerje aktijvelaakan EU:n mierievierhkine nasjonaale v  ekiejgujmie 2020 raajan barka guktie rovmeridie integreradidh, jih fierhten jaepien bieljeliehk guktie daejnie barkojne g  arede. 2012 raejeste daate sjiere viermievierhke nasjonaale gaskesadtemetsiehkie rovmeri ektiedimmien tjirrh mij EU-kommisjovne n  nnoestamme. Ulmie daejnie gaajhkh lihtsegestaati barkoeh guktie rovmeridie inkluderadidh, duvtedh jih jeatjebi staati gujmie d   rjehtimmiehk j  ekedh jih digkiedidh.

Sveerje lea CAHROM: sne mij Europaraerien ministered  ehkien nuelesne. Dihte komisjovne edtja lihtsegelaanti nasjonaale politihkem tjirrehtidh jih aamtsh d   rjehtimmiehk jih hijven lierehtimmiehk sinsitnine j  ekedh.

Nordisken barkoed  ehkie unnebel  hkoegyhtjelasidie

Dihte nordiske barkoed  ehkie unnebel  hkoegyhtjelasidie dogh daagkh tjåanghkeniehk. Barkoed  ehkiehkien ulmie lea soejkesjh jih d   rjehtimmiehk dej nordiske laanti gaskemsh m  lsodh. Naemhtie darjodh guktie maehhtiehk maahtoem sinsitnide vedtedh.

Barkoeh seamma reaktide jih nuepide

Barkoeh s  rredimmiehk v  oste

Reereme s  jhta aktem Sveerjem utnedh desnie gusnie gaajhkh almetjh b  jhkoesuvviehk,   adtjoeh jijnje j  ekedh giehk leah jih nuepiehk seamma reaktide. S  rredimmiehk laake lea jarnges d  rrege daennie s  rredimmiebarkosne jih edtja n  nnoestovvedh. Jaepien 2014 sjiere tj  elkie edtja uvtedidh guktie maehhtiehk s  rredimmiebarkoem   rnedh jih dam bueriedidh. Tj  elkie edtja almetjidie mah s  rresovveme uvtedidh jih raeriestidh guktie edtjiehk b   remes laakan altese reaktide gorredidh. Daate barkoeh edtja minngemes j  vleasken 16.b 2016 tjilkesovvedh.

Barkoe rasismen vööste

Sæjroe “jielijes histovrijasse” boelhkesne 2015 raejeste- 2017 raajan barkoem åadtjeme ööhpehtimmiebarkoem darjodh dej joekehth sirredimmiehaamoej bijre, intoleraanse histovrijisnie jih guktie daenbien. Barkoen ulmie lea siebriedahkem buektiehtidh gusnie gaajhkide jih reaktide seahkaridh, jih demokratijem uvtedidh. Ulmie gaajhkh Sveerjen learoehkidie maadth- jih jaarhkeskuvline jaksedh. Daan barkoen ulmie aaj dovne antisemittismem jih antiziganismem heerredh.

Guktie dam barkoem buektiehtidh tjöönghkedh jih systematiseradidh, dle reereme åtna daerpies nasjonaale soejkesjem utnedh guktie stinkes sjædta jih vuejnieh maam destie båata. Reereme sæjhta åvtelen jaepien 2016 minngiegietjien nasjonaale soejkesjem rasismen jih aassjoestimmien vööste buektiehtidh.

Sagke jienebh sirredimmieålmese (SÅ) jaepien 2014 goh jaepien 2013 bieljelamme sirredimmieh Juvdasistie, rovmeristie, saemijste, sveerjensåevmijste jallh toredalingistie. Daan åvtelen jijnjemes sirredimmieh mah leah sirredimmieålmese bieljelovveme leah sirredimmieh rovmerijstie. Dihte taalle lea sån jollebe, menh leah sih sirredimmieh mah eah leah bieljelovveme. Annje lea vaenieh sirredimmiedåapmoeh jallh förlikningh unnebelåhkojste.

Lehkie tjæltijste reeremetjæltine jih muvhth æjvieladtjh leah sirrieldimmie-ööhpehtimmiem barkijidie vadtme. Jalhts 40% unnebelåhkoen saadthaltmetjistie jaepien 2014 minoritet.se websæjrosne vaestiedamme dah leah dan minngemes jaepien sirredimmiem dååjrehtamme juktie unnebelåhkoemaadtoem utnieh.

Reereme dej sirredimmiebarkoem nasjonaale, regijovnaale jih lokaale daltesinie vierhtiej gujmie dovne SÅ:se jih lokaale vierhkide nænnoste. 2016 raejeste Sirredimmieålma 10 millijovnh jijnjebem jaepesne åadtjoji.

Sirredimmieålman barkosne prosjeekte seamma reaktah jih nuepieh. Prosjeekten ulmie maahtoem sirredimmiem saemijste goh aalkoealmetjh övtiedidh jih dååjremistie barkoem bæetje beajjan övtiedidh guktie jarkoestimmiem- jih saemieh seamma reaktah jih nuepieh åadtjoeh.

Sirredimmieålman aaj ovmessie barkoeh sierredimmiemiesne guktie rovmeridie inkluderadidh. Jaepien 2013 æjvieladtje barkoem nænnoesti guktie rovmerh edtjeh seamma faaleldahkh jih reaktah sosijaalebarkosne jih gætiefaaeldahkesne åadtjodh.

Aktijve råajvarimmieh

Njoektjen 2016 reereme proposisjovnem rijhkebeajjan vedti generelle mierievierhkie aktijve råajvarimmiejgujmie guktie seamma reaktah jih nuepieh duvtedh. Proposisjovnesne tjåadtje jarkoestimmieh sirredimmielaakeste vaajtelieh. Guktie vg. barkoeh aktijve råajvarimmie barkojne jih ööhpehtimmine edtja sirredimmiesiebrien gaajhkh tjijhtje sirredimmietsiehkide fulkedh. Vijriehkåbpoe generelle mierievierhkiem barkojde aktijve råajvarimmiej gujmie, vuekieh guktie

daejnje barkedh, menh lea barkoevedtjen jallh ööhpehtimmieöörnijen diedte dam vuekiem studeenti, learohki jallh maanaj gujmie hammoedidh. Uvtedávva aaj edtjeh dejtje mïrrestallemebaalhkode fierhten jaepien giehtjedidh, ávtelen fierhten gáalmede jaepien goh lea daelie. Dah laakejarkoestimmieh edtjeh tsiengelen 1 b. 2017 aelkiestidh. Rïjhkebiejje sán proposisjovnem 2016 aalkoestimmie nænnoste.

Orre strategije almetjereaktabarkojde Sveerjesne

Reereme sæjhta orre strategijem rïjhkebeajjan buektedh guktie edtjeh Sveerjen almetjireaktaj gujmie barkedh. Dihte strategijesoekesje almetjereakta delegasjovnesteh jih reeremen mubpede darjomesoekesjistie almetji reaktide hammoedávva. Akte vihkeles bæhta dennie bæetije strategijesne, lea daerpies nasjonaale institusjovnem rihpesovvedh guktie dejtje almetjereaktide Paris- prinsippij mietie duvtedh jih vaarjelidh.

Barkoe antiziganismine

Reereme lea aktem veelkes gærjam áehpiedehteme mij vuesehte guktie rovmerh 1900 taallesne veeredovvin jih mïetesovvin. Veelkes gærjan ulmie lea rovmeridie bæjhkoehimmie vedtedh jih goerkelimmie daan beajjetjen rovmeri jielemetsiehkijste áadtjodh.

Njoektjen 2014 reereme nænnoesti kommisjovnem antiziganismen vöoste rihpesovvedh. Dihte kommisjovne edtji siebriedahken barkoeh antiziganismen vöoste bueriedidh jih nænnoestidh. Dihte kommisjovne antiziganismen vöoste buerkiestimmie reeremasse suehpeden 2016 vedti.

Kommisjovne antiziganismen vöoste lea viehkiehtamme dejtje náake váajnojde rovmerijstie jih sirredimmie rovmerijstie dalvesovveme. Reeremen váajnoe, latjkoes rïjhkebiejjine utnieh daerpies daejnje barkojne jáarhkedh.

Ööhpehtimmie

Ööhpehtimmiebarkoeh dej nasjonaale unnebeláhkoej bëjre

Dej jarkoestamme kuvsjesoekesjh maadthskuvline 2011 raestje dejtje nasjonaale unnebeláhkoej daej aamhtesinie daaroengiesne, historijisnie, religijovnamahtosne jih siebriedahkenmaahtosne lutnjesovveme. Maadthskuvlen ööhpehtimmiesoekesjen mietie learohkh edtjeh daaroengieleööhpehtimmiesne dej Sveerjen nasjonaale unnebeláhkoegieliej gujmie áahpenidh. Vg. unnebeláhkoegielen barkoe siebriedahkesne lea jarngesne sisvegisnie 7-9 klaasside.

Skuvlevierhkie lea barkoem áadtjeme skuvlem jih dej ávtehkide rovmeri bëjre goh nasjonaale unnebeláhkoe jih dej reaktaj bëjre bievnedh. Áejvieladtjh Leah rovmeri ávtehki gujmie digitaalene learoeverhtieh deahpadimmie jih skreejrehtimmieverhtine rovmeri kultuvren, gielen, religijovnen jih historijen bëjre buektiehtamme, jih mahte 10 learoeverhtieh romaani Chibesne mij maahta ietniegieleööhpehtimmiesne nuhtjedh.

Kommissjovne antiziganismen vöoste lea dovne ööhpehtimmievierhtiem dan veelkesgærjan mietie berteme mij veerehtallemidie bihkede mah rovmerh leah 1900 taalesne skuvline jih siebriedahkesne dååjrehtamme.

Nasjonaale skuvleevtiedimmieprogramme

Snalhtjen 9 b. 2015 skuvlevierhkie barkoem reeremistie åadtjoji edtji nasjonaale skuvleevtiedimmieprogrammem åejvieladtjide jih skuvlide aelkedh darjodh. Ulmine ööhpehtimmiem evtiedidh jih nænnoestidh guktie learohkh edtjeh bööremes laakan maehdedh evtiedidh. Barkoeh dej internasjonaale skuvleevtiedimmieprogrammene maahta dovne maahtoevtiedimmiebarkoeh lohkedæjjide jih barkijidie årrodh guktie maehtieh viehkiem learoehkidie vedtedh mah joekehts daarpoeh utnieh, barkoehammoeh- jih barkoevuekieh skuvlide vedtedh, goh jearsoesvoetem, ööhpehtimmieraeffiem, barkoeh sirredimmien- jih veerehtallemen vöoste, seammavierhtege, normelæjhteme jih systematihkeles kvaliteetebarkoe learohki maahtoevtiedimmeste.

Reaktoe ietniegieleööhpehtimmese

Jarkoestimmieh skuvlelaakeste, mij snaltjen 1 b. 2015 jorkesovvi, unnebelåhkoearohkh reaktam utnieh ietniegielenööhpehtimmiem skuvline åadtjodh. Daate laakejarkoestimmie dorje, learohkh eah daarpesjeh altese nasjonaale unnebelåhkoegielem maehdedh. Skuvlen åvtehke edtja læjhkan ietniegieleööhpehtimmiem faaledh.

Learohkh jaarhkeskuvline mah aktem dejstie nasjonaale unnebelåhkoegielijste utnieh, reaktam utnieh ietniegieleööhpehtimmiem åadtjodh, jalhts daate gielesne ij leah aarkegiele. Daej jarkoestimmiej gujmie dihte learohke tjuaara gielem geesjelelaakan maehdedh, mij dorje buerebe nuepiem åtna maadthskuvline lohkedh. Jaarhkeskuvline maehtieh dovne altese nasjonaale unnebelåhkoegielem-sævmien gielem, saemiengielem, jiddischen gielem, meänkieliem jallh romaani chiben gielem lissiegieline lohkedh. Daate ööhpehtimmie learohken gieledaltesistie aalka.

Guktie lohkedæjjah gaavnedh

Guktie jienebh aamhteselohkehtæjjah dej nasjonaale unnebelåhkoegieline åadtjodh, dle 2013 sjiere råajvarimmieh muvth universiteetide jih jillieskuvlide sjidti guktie aamhteseööhpehtimmiem lohkedæjjide öörnedh jih evtiedidh, aamhtesisnie saemien-, romaani chiben gielesne, meänkielisne jih sævmien gielesne.

2016 raejeste reereme meänkielin aamhteseööhpehtimmiediedtem Stuehkien universiteeteste Ubmejen universiteetese sirteme, juktie Europaraerie dam eevtjeme jih unnebelåhkoeh aaj utnin vihkeles meänkieli ööhpehtimmie jih lohkedæjjaööhpehtimmie Sveerjen universiteetesne utnedh. Ubmejen universiteeten diedte dam saemiengieleööhpehtimmiem bigkedh jih evtiedidh. Södertörnen jillieskuvlen diedte romaani chib ööhpehtimmeste. Universiteete Lundesne joe diedtem åtna jiddisch gielem faaledh. Stuehkien universiteete nasjonaale diedtem åtna aamhteselohkehtæjjaööhpehtimmiem sævmien gielesne bigkedh jih evtiedidh.

Stuehkien universiteete ruffien asken 2013 eksaameneluhpiem aamhteselohehtæjjaeksaamenem sâevmieietniegielesne maadthskuvline 7-9 klaasside laeviehtidh. Ööhpehtimmie tjaktjen 2015 eelki. Ubmejen universiteete ruffien 2014 raejeste eksaameneluhpiem aamhteselohehtæjjaeksaamenem saemien ietniegieleine maadthskuvline 7-9 klaasside åadtjoji.

Reereme Staaten skuvlevierhkese barkoem vadteme aamhteselohehtæjjaööhpehtimmien lissine, varki lohkehtæjjah nasjonaale unnebelâhkoegieline gaavnedh. Lehkje dehtie barkoste lea luhkiegöökte ietniegielelohkehtæjjah unnebelâhkoegieline saemiengieline, sâevmiegielesne jih meänkielisne gaavnedh. Skäereden 2014 dam barkoem guhkiehtin, jih barkoem vjirehtin guktie edtjin aaj ietniegielelohkehtæjjah romaani chib gielesne gaavnedh.

Maajeööhpehtimmie

Maajeööhpehtimmie lij snaltjen 1.b 2015 skuvlelaakesne jarkoestamme. Maajeööhpehtimmie lea interaktijve ööhpehtimmie bievnesh- jih gaskesadtemevuekine. Learohkh jih lohkehtæjja joekehth tjiehtjelisnie gosse ööhpehtimmiem utnieh, menh viehkiehtæjja edtja tjiehtjelisnie meatan årrodh. Skuvlen åvtehke luhpiem åtna ööhpehtimmiem öörnedh dellie gâessie ij lohkehtæjjam utnieh jallh gosse vaenieh learohkh.

Skuvlevierhtieh

Skuvlevierhke lea orre ööhpehtimmievierhtieh nasjonaale unnebelâhkoee ööhpehtimmese skepteme. Vierhtieh mah skuvlevierhken websæjrosne gaavnoes lea lohkehtæjjan bihkedimmieh laavenjassi gujmie learoehkidie mah eah maehhtieh jallh nåake maahtoeh sâevmien-, jiddischen-, meänkielisne, romaani chib- jallh saemiengielesne utnieh. Gaajhkh stuhtjh eah leah annje riejries, menh 2016 rijriessåvva.

Romaani 1-3 klaasside leah vierhtieh mah leah ektiedimmieprosjeekte QualiRom-prosjeektine Europaraerien Gielejarngesne. Jiddisch gieline dle vierhtieh gâåvnese aaj 4-9 klaasside. Daate vierhtie ij voestes versjovnesne bertiesovveme, menh lea digitaale vierhtie. Daah leah lohkehtæjjaj bihkedimmieh ööhpehtimmese. Skuvlevierhken websæjrosne gusnie dah skuvlevierhtieh bertiesovveme linkh gâåvnese ööhpehtimmiesoejkesjidie, lahtestimmievierhtieh, bihkedimmiefilmh jih bievnesh jeatjah vierhtiej bijre mah maehhtieh ööhpehtimmesne nuhtjedh.

Reereme lea Saemieskuvleståvroem stilleme edtja lierehtimmievierhtieh saemiengielesne stealladidh. 2015 Saemieskuvleståvroee orre learoevierhtieh/lierehtimmievierhtieh bokstaavekåarhti gujmie stealladi. Dah leah aaj dovne siebriedahkeamhtesh jih eatnemeamhtesh 1-3 klaasside noerhte- jih luvliesaemiengielide jarkoestamme. 13 tjuvhtjemegærjah noerhte-, åarjel jih luvliesaemiengielese jarkoestamme. Lohkemegærjah, barkoegærjah jih akte laavlomegærja, Låvllagirji lea bertiesovveme. 2016 Saemieskuvleståvroee 1,5 millijovnh dåastohtamme, jih reereme ussjede seamma jijnjem 2017 jih 2018 vedtedh.

Jiddischen jih romaani chiben ööhpehtimmiesoejkesjisnie voestes jih mubpine gieline learoehkidie mah gielide voestes- jih mubpine gieline luhkieh, mubpiegiele learoehkidie mah aelkieh gielem

lohkedh. Ööhpehtimmiesoejkesjen mietie learohkh edtjeh gielem leeredh jih maahtoem unnebelåhkoen kultuvren bijre åadtjodh. Ööhpehtimmesne gaajhkh klaassh edtjeh maahtoem kultuvren bijre åadtjodh. Daelie Sveerjen, Nöörjen jih Såevmien departemeenth- jih reeremedaltesh ektesne barkeminie edtjeh seamma vâajnoem learoevierhtide evtiedidh jih vyöhkesidh saemien learoevierhtieh bertedh.

Dah golme laanth barkeminie edtjeh prioriteringelæstoem latjkedh mij edtja laanti politihkesne nænnoestidh. Daate barkoe edtja riejries 2016 årrodh.

Guektiengielen ööhpehtimmie

Reereme åtna guektiengielen ööhpehtimmie vihkeles guktie gielem jealadehtedh, jih dan gaavhtan reereme nænnoestamme dam pryövenassem guektiengiele ööhpehtimmine maadthskuvline ruffien 30 b. 2016 raajan guhkiehtamme, jih daelie jäerhkieminie barkeminie.

Reereme salhkehteminie ietniengielen jih guektien gielen ööhpehtimmiej bijre barkeminie. Daate salhkehtimmie sån tjaktjen 2016 aalka jih edtja riejries 2016/17 årrodh.

Rovmeri “ pruvviebigkije”

Mierien sjisjnjelh reeremen strategijesne guktie rovmeridie inkluderadidh, Skuvlevierhke barkoem åådtjeme ööhpehtimmiem gaavnedh rovmeri gieline jih kultuvremaahtojne mij lea goh gaskese almetji- jih byjjes vierhkiej gaskemh. Ööhpehtimmie luhkiegovhte “pruvviebigkijh” utni, jåvleasken 2012 eelki jih ruffien 2015 nåhkeli. Dah “pruvviebigkijh” aarhskuvline jih skuvline dej tjæltine mah meatan daennie pilovteprosjeektesne guktie rovmeridie inkluderadidh. Daate vierhke dorjeme jienebh rovmeri maanah aarhskuvline vaedtsieh, jienebh maanah maadthskuvlesne vaedtsieh jih utnieh jåarhkeskuvle vihkeles.

Internasjonaale

Departemeente- jih åejvieladtjedaltesinie barkoe Sveerjen, Nöörjen jih Såevmien gaskemsh juhtieminie. Dah golme laanth edtjeh ektesne seamma vâajnoem saemien learoevierhtide evtiedidh jih ektiedidh. Dan barkoen ulmie dah golme laanth edtjeh ektesne prioriteringlæstoem öörnedh mij edtja dovne politihkesne dej golme laantine nænnoestovvedh. Daate barkoe edtja riejries gjiren 2016 årrodh.

Dotkeme

Romaani Chibesne göökte dotkemeprosjeekth GÅI:sne juhtieminie. Eurpoeiske prosjeekte rovmeri maanaj bijre, guktie grammatihkem aarhskuvline leerieh. Vitenskapelige ulmine geehtedh olles rovmeri maanah sjære klaasside biejesuvvieh. Akte jeatja dotkemeprosjeekte reeremisnie man nomme Rovmeri aarkebiejje, desnie åejvieladtje vihkeles bievnesh tjöönghkie vuesiehtimmien gaavhtan: rovmeri beapmoevuekie, identiteete, jih skihkh vuekieh bijre.

Healsoe, sosijaale háksoe jih tjírkesvoete

Reereme kommisjovnem buektiehtamme seamma healsoefaaleldahkh gaajhkesidie áadtjodh. Kommisjovne edtja raeriestimmieh buektedh guktie siebriedahken healsoeraejkide unniedidh, dovne dejtie joekehtsidie nasjonaale unnebeláhkoej jih jeatjah almetji gaskemsh bueriedidh.

2015 Saemiedigkie barkoem áadtjoji saemiej psykososijaale ov- healsoem Sveerjesne giehtjedidh. Daate barkoe Áálmeh- healsoeáejvieladtjine jih dovne dotkiji- jih lierehtimmiej gujmie mah aamhtesem maehtieh.

2015 reereme 600 000 kr dáarjeginie Jiemhteleenen laantedigkese, Jilliebottenen leenen laantedigkese jih Noerhtebotten leenen laantedigkese veedti, ektiedimmiem psykisk ov-healsoon bijre Saepmesne áadtjodh.

Daan biejjien vaenieh maahtoeh gáávnese saemiej bijre mah vueliehkábpoe funksjovnem utnieh. Dan gaavhtan reereme nænnoestamme edtjeh Nordenen Válferdjangem dáarjegi gujmie dáarjodh guktie maehtieh giehtjedidh guktie saemiej jielemetsiehkieh jih dej fuelhkide saemien reeremedajvine. Daate giehtjedimmie edtja riejjies tsiengelen 15 b. 2017 árrodh.

Sjïere barkoeh rovmeri reaktide

Mierien sjsijnjelh reeremen strategijesne guktie rovmeridie inkluderadidh, dle Áálmeh- healsoeáejvieladtje 2015 giehtjedimmiem tjielkehtin niejti jih nyjsenæjjaj healsoetsiehkieh jih jielemetsiehkien bijre. Daate giehtjedimmie vuesehte guktie dah evtebe giehtjedimmieh vuesiehtamme rovmeri niejth jih nyjsenæjjah tuhtjeh madtehkábpoe siebriedahkesne dáastesuvvieh jih madtehkábpoe healsoem utnieh goh dah mubpieh nyjsenæjjah siebriedahkesne.

Sosijaalestávroe barkoem átna daennie boelhkesne 2014 raejeste- 2016 raajan ööhpehtimmiem rovmeridie gaavnedh mah gielem- jih kultuvremaahtoem (pruvviebigkije) utnieh guktie maehtieh sosijaalebarkosne jih healsoe- jih skiebtjeháksosne barkedh.

Njoektjen 2016 Sosijaalestávroe ööhpehtimmievierhtiem “ dáastoehthimmesne báetije biejjie hammohte – rovmeri inkludeeringe” vuesiehti. Akte ööhpehtimmievierhtie Sosijaalebarkose. Áejvieladtje barkoem áadtjeme ööhpehtimmiebarkoem buektedh mij lea Sosijaalebarkose guktie rovmeridie dáastodh jih dejtie inkluderadidh.

Dah “pruvviebigkijh” dorjeme rovmerh Arbetsförmedlingesne tjaalasuvvieh jih barkoem áadtjoeh. Njoektjen 2016 raejeste áejvieladtjen barkoe jáarhkedh rovmeridie inkluderadidh.

Voeresháksoe unnebeláhkoegieline

Dennie 18 § laakesne nasjonaale unnebeláhkoej- jih unnebeláhkoegielen bijre, dle tjielth reeremedajvine tjuerieh abpe jallh lehkie faaleldahkem jallh háksoebarkoem säevmien, meänkielisne jallh saemiengiesne vedtedh, jis giech dam krievieh.

Reektehtsinie 2015 raejeste Sosijaalestávroe jááhkesjamme tjielth joekehth nuepieh utnieh laaken intensjovnh goeredh guktie báeries edtjeh háksoem altese gielesne áadtjodh. Man gallesh tjieltesne áarroeminie, man stoerre dihte tjielte, man gallesh unnebeláhkoe tjieltesne áarroeminie jih geografije gáhkoe leah tsiehkíeh mah nuepide dijpie háksoem unnebeláhkoe gielesne áadtjodh.

Geerve hov joekehth unnebeláhkoe goevtesh öörnedh jis vaenesh mah dan mietie giehtjelíeh jih vaenesh barkíjh gáávnese mah unnebeláhkoe gielem maechtíeh. Jijnjemes tjielth dej saemien reeremetjietline leah tjielth gubpede almetjeh jáhtajíeh. Sosijaalestávroe dáeriesmoerh vuajna vaenesh mah nasjonaale unnebeláhkoelaakem demtíeh, dovne barkíjinie jih dah mah veeljesovveme, jih bievnesh voeres almetjidie jih dej fuelhkide unnebeláhkoe gieleine fáatesíeh.

Dahtie dáeriesmoereste maam vuajneme lea reereme daelie Sosijaalestávroem stilleme edtja bæjhkoehthimmíem lissíehtídh “Dov reaktíe háksose”-akte bíhkedímmíe geerve almetjidie bievnésígújmíe dej nasjonaale unnebeláhkoej reaktaj bíjre, tjaaalegh saemiengíelesne, meánkielísne jih sáevmie gielesne. Vijríehkábpíe Sosijaalestávroe edtja dejtíe tjaaalegidie jih bievnésídie mah unnebeláhkoe gieleide jarkíestamme reeremetjietline heesesovvedh. Daate barkíe edtja golken 10.b 2016 tjilkesovvedh.

Sosijaale goevtesísníe edtja jolle maahtoeh árrídh, híjven kvalíteete jih fiereguhten báeries/voeres almetjen daarpojde giehtjedídh. Ulmíne guktíe jollebe kvalíteetem voeres háksose áadtjodh, jearsoesvoetem voeres almetjidie bueríedídh jih seammavíerhtege voeres háksoem abpe Sveerjesne áadtjodh. Dan gaavhtan reereme 2 millíjardh boelhesne 2016-2018 dáarjedamme guktíe barkíjh gaevníeh. Reereme lea dovne aaj barkíe Sosijaalestávrose vadteme maahtoebarkíe barkíjdíe vierhkíne hammoedídh, míj dovne víhkeles maahtoem báetíe aajkan bueríedídh.

Barkíe aassjoemeadtoem staaadídh

Tjielkestímmíjste Meadtoevaaksjómíeraereste (MVR) dle vuejnebe jaepíen 2014 jíenebh bæjhkoehthimmíeh aassjoemeadtoeh rovmeríjstíe jih juvdíjste sjídtíeme. Íj leah gávvah jiehtedh mejtíe jíenebh aassjíe, jollebe bæjhkoehthimmíetaalh jallh aassjoemeadtoem buerebe laakan bæjhkoehthímmíe aajhtéstíeh. Gellíelaaketje tjarkáhtímmíeh reaktá-öörnegasse, jíh dellíe MVR maahta dejtíe mah aassjoemeadtoem bæjhkohte díjpedh guktíe políjsese bæjhkoehthíeh. MVR: n paehperí mietíe gaajhkh aassjoemeadtoeh mah leah bæjhkoehthámme eah leah tjilkesovveme.

Políjseájvíeladtje lea reeremem vaestíedamme edtjíeh gíjren 2015 jollebe ráajvarímmíeh utnedh guktíe aassjoemeadtoem staaadídh.

Barkíe antisemítísmen vööste jíh juvdi víhtíesvoetíjste

Ovnohkens gertelege darjomh jaahkoesíebríedahken vööste lea stoerre dáeriesmoere. Íj naan taallh gáávnesh man gellíeh bæjhkoehthímmíeh aassjoemeadtíste antisemítísmen tsíehkíne jíh aassjoemeadtoe almetjístíe gáávnese. Gellíe aassjoemeadtoeh íj leah bæjkoelovveme. Moenehtse reeremem duvtíemasse jahkoesíebríedahkese 500 000 kr jaepíen 2014 áadtjójí guktíe dagkerh darjomh goerehtalledh.

Rijhkebiejje lea nænnoestamme 10 millijovnh jahkoesiebriedahken däärjegistie mïerhkesjidh guktie vihtiesvoetem nænnoestidh. Daate barkoe lea boelhken 2015- 2019.

Kultuvre jih gieles

Barkoeh nasjonaale unnebelâhkoej gielem jih kultuvrem evtiedidh

Gieles jih aalmehmojhtese institusjovnen barkoeh jih maahtoem dej nasjonaale unnebelâhkoegieli bijre heesedh- sâevmien, jiddischen., meänkieli jih romaani chib bijre. Reeremen kultuvreraerie (Kultuvreraerie) vierhkiedäärjegh jih prosjeektedäärjegh vadta guktie nasjonaale unnebelâhkoej gielide jih kultuvrem duvtedh, jih soejkesjamme tjaaleldahkh jih kultuvreajkieplaerich nasjonaale unnebelâhkoegieline vedtedh.

Kultuvreraerie 2014 nænnoesti unnebelâhkoej kultuvrh Leah akte dejstie vijhte vihkielommes aamhtesh prioriteingelâstosne reeremedäärjegh kultuvreektiedimmiemodeellen sjsjnjelh aadtjodh.

GÄI/ Gieleraerie lea tjaalegidie vadteme- Njoelkedassh guktie gieleslaakem sjiehtesjadtedh jih Bihkedimmie gelliengielen bievnesh- praktikheles njoelkedassh gelliengieli bijre websæjrojne. Tjaalegi ulmie æjvieladtjide bievnesh guktie edtjeh gieleslaakem jih laakem nasjonaale unnebelâhkoej bijre jih unnebelâhkoegielide sjiehtesjadtedh.

Ikth jaepesne gielegorredimmieseminaarh sâevmien- jih romaani chiben gielesne (dælie reetnoe jiddischen gielesne aaj). Dennie sâevmien gielegorredimmiesne, Gieleraerie meatan sâevmietjaaleginie plaerine. Sâevmien, romaani chib jih jiddischen vuesiehtimmiedâehkie göökth jaepesne tjaanghenieh. Dennie rovmeri dâehkesne lihtsegh gaajhkh smaarehtjærtijste- arliste, lkalderaseste, lovariste, kaleste jih vaedtsemerovmerijstie.

Sâevmiegielehâksosne GÄI ektiebarkoem Sveerjen Ööhpehtimmine (SØ) âtna, gusnie SÖ Gieleraerien gielegorredimmieseminaarem sïse spielieh. GÄI aaj ektiedimmiebarkoem Sveerjen radijoven Sisu-raadijovinie, desnie Gieleraerien gielegorredimmieh gielegyhtjelassh vaestiedieh. GÄI ööhpehtimmieh jih kuvsjh hööltieh dovne hâksobarkijidie jih bievnesh tjaalegh göökth jaepesne vedtieh.

Romaani chib gielesne göökth prosjeekth GÄI:n tjirrh juhtieminiel: europeisken prosjeekte rovmeri maanaj grammatihkemaahtoe aarhskuvlesne. Dan ulmine vitenskapen vuekesne geehtedh olles rovmeri maanah eah sjïere klaassine biejesuvvieh (mij muvth europeiske rijhkine heannede). Akte jeatja dotkemeprosjeekte æjvieladtjine man nomme Rovmeri aarkebiejje, desnie æjvieladtje vihkeles bievnesh tjöönghkie. Vg. rovmeri beapmoekultuvrem, identiteetem jih skihkh vuekieh.

Reakta altese gielem reakta-öörnegisnie soptsestidh

Golken 1 b. 2013 laakejarkoestimmie toelhkemen- jih jarkoestimmien bijre bööti. Daah jarkoestimmieh dorje dihte meadtohke jallh laakemeadtosne joejhtesovveme jih ij daarosth, dle edtja toelhkem reaktiesne jallh âvtelhpryövenassesne aadtjodh. Dihte reakta jallh dihte

dåapmoesalhkehtimmieåejvieladtje tjuara darjomem jallh dejtie vihkielommes stuhtjide jarkoestidh. Dah njoelkedassh leah aaj unnebelåhkoegielide jih gaajhkh reaktine laantesne. Toelhkeme lea åesehts.

Dagkerh bievnesh edtja tjaaleldh årrodh aktene gielesne maam dihte gäärkoe. (12 a § åvtelshalhkehtimmiebajhkoehimmie)

Sijjiennommh

GÅI (Giele jih åålmehmojtteseinstituhte) lea abpe tñjen sijjiennomme gaajhkh territorielle unnebelåhkoegieline gihtjedamme: Noerhte, luvlie, åarjel jih umesaemiegiesne jih dovne sævmien jih meånkielisne. Daate gihtjedimmie dorje jienebh sijjiennommh dej nasjonaale unnebelåhkoegieline maahta riektes ortografije geodaatasne tjielkesovvedh, mij dorje riektes sijjiennommh siebriedahkesne heesesuvvieh.

Sijjiennommeraerien tñjrrh reeremen åejvieladtjh aktijve laakan berkieh guktie dejtie sijjiennomme territorielle unnebelåhkoegieline nuhtjedh jih gånhsajehtedh. Laantemåterijen e- faaleldahkesne Kaarhtesyökeme jih sijjiennommh, nuepieh sijjiennommh saemiengiesne, sævmiegiesne jih meånkielisne ohtsedh.

Nasjonaale unnebelåhkoej kultuvre

Boelhkesne 2014- 2015 Kulturreraerie guektien giertth dårjeggh nasjonaale unnebelåhkoej tjaalegidie dårjoehti.

Tjielkebe dårjeggestuvreme unnebelåhkojde lea reeremedaarjegenjoelkedassesne kultuvreles aamhtesidie biejesovveme, mij tsiengelen 1 b. 2013 nænnoestovvi. Njoelkedassi mietie dle tjåådtje åadtjoeh reeremedaarjeggh nasjonaale unnebelåhkoej kultuvrevierhkide vedtedh jis nasjonaale kultuvrepolitihkeles aamhtesem åtna.

Guktie dejtie voestes rovmeridie heevhtidh mah Sveerjese båateme vijhtetjuetieh jaepieh dan åvtelen, dle reereme Kulturreraeriem stilli njoektjen 12 b. 2012 tjåanghkoem rovmeri kultuvre- jih histovrijen bijre hööltedh.

2013 raejeste reereme dårjeggidie juvdi museumasse 1 millijovnine julliedamme, guktie gihttelimmie nænnoes sjædta. Jåvleasken 2013 reereme Åjtte, vaerien- jih saemienmuseume 200 000 kr laeviehtin juktie lin meatan interregijovneles jih internasjonale ektiedimmieprosjektesne.

Saemiedigkie Moenehtse vytnesjimmide jih Sàmi Duodjin ektine dårjeggh vedtieh. Saemiej vuekijste jih daarposte golme vytnesjimmiekonsuleenth ovmessie aamhtesinie: buekteme jih gaskesadtme, jielemegyhjtjlassh jih vytnesjimmie, jih aerpiegaerie.

Goh reeremeåejvieladtje saemien kultuvrele Saemiedigkien vihkeles barkoe stinkes saemien kånste jih kultuvrejielemem nænnoestidh.

Daennie barkosne edtjeh aaj reeremi däärjegidie saemien kultuvrese juekedh. Reeremen däärjegh siejhme kultuvregiehtelimnese, evtiedimmie jih dovne internasjonale kultuvremålsome jih ektiedimmie sjiere däärjegh saemien kultuvrese mierhkesjamme.

Kultuvreektiedimmiemodeelle

Regijovnaale kultuvregiehtelimmiens evtiedimmiedäärjegistie Kultuvreraerie maahta reeremedäärjegidie regijovnaale kultuvreprosjeektide mierhkesjidh. 2015 åejvieladtje medtie 4 millijovnh barkojde (suerkide) mah abpe jallh bielie nasjonaale unnebelåhkoer kultuvrem däärjohti.

Immaterijelle aerpiegaerie

2011 Sveerje Unescon jearsoesvoete- konvensjovnem dehtie immaterijelle kultuvreaerpeste nænnoesti. Boelhkesne 2011-2013 raajan Gåle jih åålmehmojttese institusjovne barkoem reeremistie åådtjeme dam konvensjovnebarkoem evtiedidh. Daate barkoe goevten 2014 orriji.

Dihthe åejvieladtje lea organisasjovnem stuhtjine juekiestovveme, vg: åejvieladtjh, organisasjovnh, siebrieh jih sjehteles aktöörh. Saemiedigkie lea saemien barkoedåehkiem öörneme mah åvtehkh dej ovmesse stuhtjide veeljesovveme. Dovne dihte såevmien unnebelåhkoer jih dihte meånkielin lea meatan daennie barkosne orreme. GÅI aktijvelaakan barka guktie jienebh nasjonaale unnebelåhkoeh daesnie dæriedieh. Vuesiehtimmieh immaterijelle aerpiegaerieh Sveerjesne gååvnese GÅI:n websæjrosne.

Reereme lea reeremepriesne boelhkesne 2015-2016 Reeremen laanteburriem, Rihkeantikvariebarkoem, Saemiedigkiem jih GÅI:m barkoem beapmoekultuvren bijre vadteme. Åejvieladtjh edtjeh boelhkesne 2015-2018 aktem jielijes jih dynamihkeles beapmoearpiem evtiedidh. Mierien sjsjnjelh dle aaj saemiej beapmoevuekiem gåhtsajehtieh, vaarjelieh jih evtiedieh.

Meedije

Sveerjen radijove AB (SR), Sveerjen televisjovne AB (SVT) jih Sveerjen ööhpehtimmieradijove AB (ÖR) saadtegeluhpiem 2014 ræjeste 2019 raajan utnieh.

Dej evtebe sjiekh programmeburrieh edtjeh unnebelåhkoer gielide jih etnihkeles iedtjide vaaksjodh lea nasjonaale unnebelåhkoegieline jih jeatjah unnebelåhkoegieline nænnoestovveme.

Njoektjen 2015 reereme salkehtimmie- meedijepolitihke bæetje biejjide eelki. Salkehtimmien ulmie lea giehtjedidh mejtie daerpies orre medijepolitihkeles barkoerjuegmie aelkiestidh, dælie gosse presseduvteme slijhtielåvva jih orre medijepolitihkeles vierhtieh giehtjedidh. Ektiedimmie saemiej åvtehkigujmie jih nasjonaale unnebelåhkoer åvtehkigujmie. Daate barkoe edtja minngemes golken 31 b. 2016 tjilkesovvedh.

Filmeinstituhte lea Såevmie-instituhtasse däärjegh vadteme dej barkose såevmien filmh Sveerjesne vuesiehtidh

Daennie boelhkesne lea rovmere jih akte juvde filmefestivaalh däärjegh Kultuvreraerien tjirrh åådtjeme. Filmeinstituhete lea produksjovnedäärjegem filmese vadteme mij rovmere aamhtesem utni: Papsza- dihte rovmere laavloe.

Filmeinstituhete lea däärjegh Sveerjesåvmien tjelmijstesiebrese jih Sveerjesåvmien tjelmijstesiebrese Noerhtebottenisnie vadteme guktie saadtegh jaksoes tjelmehts almetjidie boelhkesne 2012- 2014.

Jávleasken 2015 reereme barkoem Stiftelsen Sveerjen filminstituhtasse veedti maanafilmh nasjonaale unnebelåhkoegieline duvtedh. Daennie barkosne edtjeh filmide maanide sjiehtesjadtedh, voestemes maanide mah leah gaskoeh njielje jih gaektsien jaepien båeries. Vijriehkåbpoe edtjeh filmide mah leah sjiehtesjadteme heesedh. Romaani chib, saemiengiele jih meänkieli leah dah gielh mah prioriteradamme. Jiddisch jih sævmiengiele aaj däärjedovviej jis vierhtieh åebrelen.